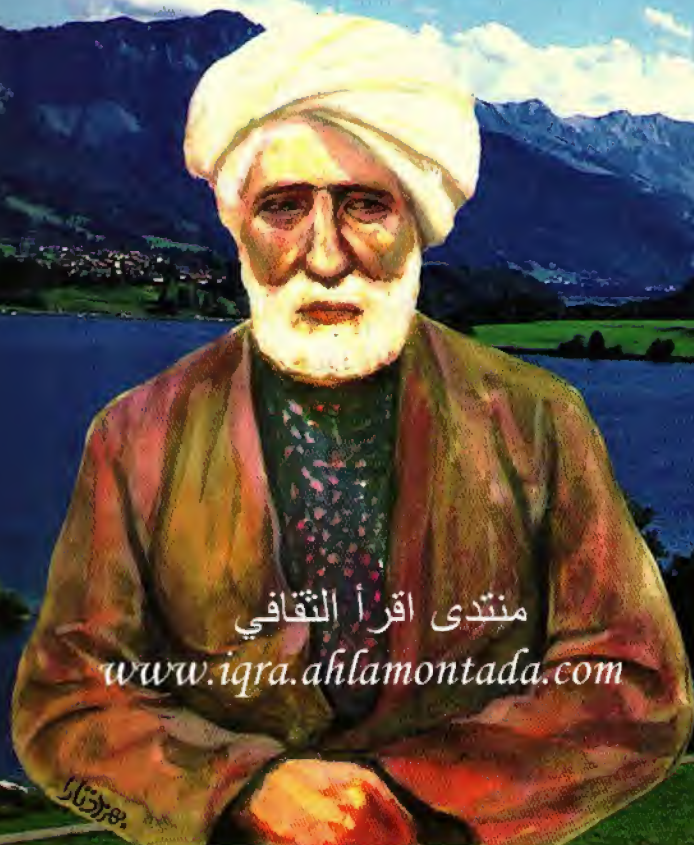

دیوانے ناری

مه لا کاکه حه مه ی بیلوو

۱۲۵۳ هه تاوی ۱۳۲۳ هه تاوی

منتدی اقرأ الثقافي
www.iqra.afilamontada.com

کۆکردنه وه و ساغ کردنه وه و له سه ر نووسین و پیشه کی کاکه ی فه للاح

لتحميل كتب متنوعة راجع: «مُنْتَدَى اقْرَأْ الثَّقَافِي»
يُودَايَه دَانَلَدِي جَوْرَهَا كَتِيب: سَهَر دَانِي: «مُنْتَدَى اقْرَأْ الثَّقَافِي»
پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

منتدى اقرأ الثقافي

-----

www.igra.ahlamontada.com

ئەي خاكي وەتەن بۆچى نەما شىۋەيى پارت؟
بۆ بوو بە شەۋى زولمەت و تاريكه نەھارت؟!
بۆ باسى نەما دەفتەرى ئەحكامى ئىلاھى؟!
بۆ يادى خودا وا لە گورېزا لە كەنارت؟!

ديوان نارى

مەلاكاكە ھەمەي بېللو

۱۸۷۴ - ۱۹۴۴

كۆكردنەۋە و ساغ كوردنەۋە و

لە سەر نووسىن و پېشەكى

كاكەي فەللاج

ژېرنووسە فارسىيەكان كاك ھەمىدى موستەعان نووسىۋىيەتى

ناری، محمد ۱۲۵۱-۱۳۲۲.	
دیوان ناری / مولف ناری؛ شرح لغات به فاسی حمید مستعان؛ برگردان نوشتاری لغات به رونوشت کردی ستاره خامسی. - سندج: حمید مستعان، ۱۳۸۲. ۲۲۳ص.	
ISBN 964 06 1112 - 3: ۴۰۰۰ ریال	
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.	
کردی.	
۱. شعر مریوانی. ۲. شعر کردی. - ایران - قرن ۱۴. الف. مستعان، حمید، ۱۳۵۳ - گردآورنده ب. ستاره خامسی، طیب. ج. عنوان.	
۸۵۹/۲۱	PIR۳۲۵۶/م۴۳۳ن۲
۱۴۹۵	۱۳۸۲
۱۳۸۲	کتابخانه ملی ایران
۸۲-۱۹۰۴۴	

ناوه‌ندی بلاو کردنه‌وه:

سندج پاساژ عزتی انتشارات کردستان ☎ ۲۲۶۵۳۸۲

دیوان ناری

هونراوه‌ی: ناری ❀ کو کردنه‌وهو راست کردنه‌وهی: کاکه‌ی فلاح

چاپی یه‌که‌م: ۱۳۸۳ ❀ تیراژ: ۲۰۰۰ به‌رگ

حروفچینی: ناشنا ❀ ناشر: کتابفروشی نور (حمید مستعان)

شابک: ۳-۱۱۱۲-۰۶-۹۶۴	نرخه
ISBN: 964 - 06 - 1112 - 3	۱۰۰۰ تمه‌نه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشہ کی

دہربارہی بہرہمی کلاسیکی

کاکہی فہللاح

پیم وایہ ہہموومان دہیزانین کہ وشہی کلاسیزم لہ وشہی کلاسی
لاتینیہوہ ہاتووہ کہ یہ کییک لہ ماناکانی (پارچہ یہ ک لہ کہشتی)
دہگریتہوہ. بہلام ناخو تہنہا ہہر یہ ک مانای ہہیہ، یان بو کوئمہ لیک
شت و مہبہستی تر بہ کار دیت. وہ ک کوئمہ لیک کہشتی، کوئمہ لیک
قوتابی، پولیک، ٹہو کوئمہ لہ کہسہش کہ چینیکی کوئل دروست بکہن.
ہہروہا وہ ک زاراوہ یہ کی تایہ تی بو ٹہو ٹہدہبی کوئی ٹہغریقی و
لاتینیہش بہ کارہات کہ لہ پولدا دہخویندرا، پیم وایہ ہیچ گومانیش
لہوہدانی یہ کہ ٹہم ٹہدہبہ ٹہدہبیکی دامہ زراوو چہسپاوو پہسہند
کراوی ٹہوتو بوو کہ دہستی روژگار نہیتوانیوو بیمریئی و نرخ و
بایہخی زیندووی خوئی ہہر مابوو، وہ ک چہن دہقیکی رہسہن و لی
وہشاوہ بو چہشتن و پہروہردہی نمونہیی ٹہدہبی بہکار دہہات و بہ
قولی دہخویندرا.

بہلی راستہ و سہرچاوہ کانیش زورن لہم بارہیہوہ، کہ سہرہتا
سہرہلدانہوہی ٹہم چہشنہ ٹہدہبہ، وہ ک بزووتنہوہی کی بہتہوژم، لہ

ئەوروپادا بوو، وردتر بلیین لە ئیتالیا سەری هەلدا ئەوروپایەکان
 کەوتنە ئەوەی خۆیان بە ئەدەبی کۆنی خۆیانەو نەبەستەو و دەست
 بکەن بە مژینی شیلەو هەڵاڵی بیرو فەلسەفەو داستان و کارەساتی ناو
 ئەدەبی یۆنانەکان و رۆمانەکان. ئەم بزووتنەووەیە لە سەر دەستی
 (دانتی) خواوەنی (کۆمیدیای یەزدانی) و بترارک و بوکا شیۆه و
 بنەوانەکەى هەلگیرا، بەتایبەتی دواى داھێنانى چاپ و بەھۆى
 دەربەدەر بوونی زاناکانی (بیزنطە) دواى داگیرکردنى (قسطنطنیە)
 (۱۴۵۳) و گیرسانەووەى ئەو زانایانە لە ئیتالیا ئەم بزووتنەووەیە پەرەى
 سەند و فەرەنسائو بەریتانیائو لاتەکانى تریشى گرتەووە بە تەواوى بوو
 بە پێوانەیک و زاراوەیکى تایبەتى بۆ ناسینەووە و جیاکردنەووەى
 ئەدەبى کۆن و نوێ تا لە سەردەمى تازەترا و بە تايبەتى لە سەدەى
 حەفدەھەمدا رەخنەگر و لیکۆلەرەووەکان زاراوەى کلاسیزمى نوێشیان
 داھێناو داویان لە شاعیر و نووسەرەکان دەکرد کە پەرەى کۆنینهکان
 بکەن و لاسایى یۆنانەکان و رۆمانەکان بکەنەووە و بایەخى زۆر بە ژیری
 و چەسپاوى و ھىمنى بدن... تەنانەت ھونەرمنەدەکانیش دەستوورى
 زۆر سەخت و گران و قايمیان بۆ شیعەر و پەخشان دانا. وەک دەستوور
 و مەجانەى کە (بوالو) رەخنەگرى ناودارى فەرەنسى بۆ شیعەر و
 نووسینی دانا. ئەو شاعیرانە بە سایەى شیعەر و دەستوورە
 سەختەکانیانەووە لە رەشۆکى خەلکە کە دابران و زیاتر بایەخیان بە
 روخسارى بەرھەمى ئەدەبى دا، نەک ناوەرۆک.

شیعری کلاسیکی کوردی

به لئی راسته پێوانه‌ی ئه‌ده‌بی کلاسیکی ئه‌وروپی، ده‌قاو ده‌ق وه‌ک
 هه‌یه، به‌هه‌موو ره‌گ و ریشه و مه‌به‌ست و مانا و په‌ل هاویشتنی لقو
 په‌لیکه‌وه، کوت و مت، به‌سه‌ر ئه‌و چه‌شنه به‌ره‌مه ئه‌ده‌بی یانه‌ی
 کوردیماندا ناگونجیّت و ته‌واو ده‌رناسیّت، ئه‌ویش سه‌باره‌ت به
 جیاوازی ی قوول و ئاشکرای نیوان دارو باری ژیان و گوڤرینی
 کۆمه‌لگای ئه‌وروپی و کورده‌واری. به‌لام خو ئه‌مه‌ش مانای ئه‌وه نی‌یه
 که سامان و که‌له‌پووری سه‌رده‌میکی دوور و درێژی نه‌ته‌وه که‌مان، نابێ
 به‌ پێوانه‌ی زاراوه‌ی کلاسیزمی، یان کلاسیک، بپێوریت.

ئیمه ئه‌گه‌ر به‌ وردی سه‌رنجیکی تابلۆی ره‌نگین و فراوانی ئه‌و
 چه‌شنه شیعری و ئه‌ده‌به‌مان بده‌ین و به‌ شوین چه‌ند ره‌گ و ریشه و
 مه‌به‌ستیکی ئه‌ده‌بی کلاسیزمیدا بگه‌ڕین، ئه‌وا به‌ ئاسانی چه‌ند
 گه‌وه‌هر و هه‌وینیکی سه‌ره‌کی و دیار له‌ هه‌ردوولادا ده‌بینین...
 به‌تایه‌تی گه‌وه‌هر و هه‌وینی بابه‌تی ژیری و بیرو باوه‌ری میسالی
 ئایینی و بایه‌خدانی ته‌واو به‌روخسار و وشه‌ده‌رپه‌ین له‌ سه‌ر حسابی
 ناوه‌ڕۆک و به‌و نه‌ریت و ده‌ستوره‌گران و سه‌ختانه‌وه که شاعیرانی
 کلاسیکی کوردی په‌رپه‌وی یان کردووه و چه‌شنه دابهران و
 تی‌نه‌گه‌یشتنی به‌ره‌مه‌کانیان له‌ لایه‌ن گشته‌وه و مۆرکی ئه‌و ئه‌ده‌به‌یه
 (ئه‌ده‌بی تایه‌تی)... لێره به‌ دواوه، وه‌ک چه‌ند خالیکی سه‌ره‌کی به
 قه‌له‌میکی درشت، بۆ ده‌ست نیشان کردن و جیا کردنه‌وه‌ی شیعری

کلاسیکی کوردی و ئەو روالەتەنە ی تایبەتین بەم چەشنە بەرھەمە
ئەدەبی یانەو دەخەمە بەرچاوی خوینەرانی بەرێز.

نیشانەکانی شیعری کلاسیکی کوردی

وێک لە ناوەرۆکی قسەکانی سەرەوێماندا دەرکەوت چەند دەستور
و بابەخ و نرخیکی تایبەتی و نەگۆڕەییەکی بوونەتە هەوێنی مەبەستان و
خەمەلاندن و گەشەپێدانی بەرھەمی شیعری کلاسیکی کوردیمان، ئەم
خاڵانەی لای خواوە، بەلای منەو، سنوورێک و چوارچێوەیەک بۆ
ئەو ولاتی شیعراوە دادەنێن:

١- غەزەل و قەسیدە ی کلاسیکی کوردی بە شیوەیەکی ستوونی -
عمودی - ھاتۆتە خواوە، بە پێی دەستور و نەبەختی قافیە ی
یە کەگرتوو، کە زنجیر و کۆتییکی سەخت و گران بوو بۆ دەست و قەڵەم
و میشتکی شاعیرانی کورد و ئەم شیوەیە زۆربەیی ھەرەزۆری بەرھەمی
شیعری کلاسیکی کوردی گرتۆتەو.

٢- لە رووی کێشەو، لە ئاسۆی شیعری فارسی و لە ژێر زەبیری
ئایینی ئیسلامدا، زۆر لە شاعیرە کلاسیکە کوردەکان، پەڕەوی کێشی
عەروزی عەرەبیان کردوو... ئەم کێشە عەروزی، وەنەبێ کێشێکی
تایبەتی سەر بە ئایینی ئیسلام بێت، بەلکوو شاعیرە عەرەبەکانی
دەوری جاھیلی پێش ئیسلام بەم کێشانە شیعریان وتوو و دانوو و
ئەحمەدی خەلیلی فەراھیدیش ئەو کێشانە ی لە شیعەرەکان خۆیاندا
دۆزیووەتەو و وێک پێوانەییەکی کێش و ئاوازی بۆ شیعری عەرەبی

بووه ته باو، شاعیری گه له کانی وه ک فارس و کورد و تورکیش، دواى
موسلمان بوون، وازیان له کیښه تاییه تی په نه ته وایه تی په کانی خوږیان
هیڼاوه و، وهک شتیکی ثایینی و پیرۆز، له بهرهمی شیعرى خوږیاند،
کیښی عه روزی عه ره بی یان، نه وهنده ی پیژوو هیژی زمانه کانیان
ماوه یان بدات، به کاریان هیڼاوه... نهک هر نه وهنده ش، به لکوو
خوږندنى کیښی عه روز، به هم موو ده ریا و لقه کانی په وه په کیڅک بووه له
ده رسه بایه خداره کانی فقهی و مه لاکانی هم موو قوتابخانه
ثایینی په کانی مزگه و ته کانی کوردستان.

به لای نه و شاعیرانه ی که به کیښی عه روز (عروض) شیعریان
وتووه شیعرى راسته قینه نه و شیعره په که له سه ر کیښی عه روزی
عه ره بی بیت. شاعیری ته واو ته واو سه رکه و توش نه و شاعیره په که
زور له کیښه عه روزه کانی به کار هیڼاوه.

۳- به لای تیکړای شاعیرانی کلاسیکه وه وهک قالب و چوارچپوه ی
شیعر، غه زهل و قه سیده و چوارین و تاک و پینج خشته کی و موله ممه ع
و ته رجیع به ند و موعه مما هه په و هه بووه... وایان داناوه، وهک شتیکی
نه گوږ و له سه ری ریڅ که وتوو، که ژماره ی به یتی غه زهل نابی له
حه وت به یت زیاتر بیت و ده بی هم میسه ش تاک بیت... نه گه ر له حه وت
به یتیش که متر بوو ره خنه ی له سه ر نی په. نه گه ر خو هر شیعر ینکیش له
حه وت به یت زیاتر بوو نه وا ده چیته ریزی قه سیده وه. نه م قاعیده په ش
له هم موو دیوان و بهرهمه شیعرى په کاند ا په پره وی کراوه... نه گه رچی
مه فهورمی غه زه لیش یان هم مووی هر بو دلدارى په... قه سیده ش بو

کاروباری شیوهن و یاد و پیا هه‌لدان و شه‌ر و شو‌ر و باب‌ه‌ی میژوویی و
کۆمه‌لایه‌تی و ئایینی و وه‌لام و نامه و ئەم چه‌شنه‌ باب‌ه‌تانه‌یه...

۴- شیعری کلاسیکی کوردی که‌متر، هه‌ر زۆر که‌متر، په‌په‌روی
یه‌کی‌تی باب‌ه‌تی کردووه و ده‌کات. تی‌کرا به‌یه‌کان چه‌شنه
سه‌ربه‌خۆیی‌یه‌کی و اتایان پێ ره‌وا بینراوه... غه‌زه‌لی وا هه‌یه‌حه‌وت
به‌یه‌ته، به‌یتی یه‌که‌می دل‌داری‌یه، دووه‌می باسی بێ وه‌فایی چه‌رخ و
دنیایه‌ و، به‌یتی سێ‌یه‌می شاعیر سکالا له‌ ده‌ست نه‌فسی ئەمماره‌ی
خۆی ده‌کات، چواره‌م به‌یت پارانه‌وه و نزایه‌ بۆ خوا، پێنجه‌م به‌یت
ترسی مردن و باسی قه‌بر و قیامه‌ته... هتد. ئەم دیارده‌یه‌ش له‌وه‌وه
هاتووه‌ که‌ شاعیر جو‌ره‌ سه‌ربه‌ستی‌یه‌کی داوه‌ به‌ خۆی، بۆ خۆ ده‌رباز
کردن له‌ کۆت و زنجیری کیش و قافیه‌ی یه‌که‌گرتوو، به‌ نیازی
رازانده‌ناوه‌ی روخساری شیعره‌ که‌ له‌ رووی مه‌عناوه‌ ئەم باز باز بازینه
بکات و هه‌یج خۆی به‌ یه‌کی‌تی باب‌ه‌توه‌ نه‌به‌ستیه‌وه.

۵- ده‌بینین شاعیری سه‌رکه‌وتوو و ته‌واو به‌ده‌سته‌لات، به‌ پێ‌ی
پێ‌ودانی کلاسیک، به‌و شاعیرانه‌ ده‌لێن که‌ دیوانی شیعره‌کانیان له
هه‌موو پێ‌تکی هه‌جایی، وه‌ک قافیه‌، تیاپێت. ئەمه‌ش مانای ئەوه‌یه‌ ئەو
شاعیره‌ هونه‌رمه‌نده‌ ته‌واو به‌ سه‌ر وشه‌ و زمان و به‌کار هه‌ینانی قافیه
جیاوازه‌کانی سه‌ربه‌هه‌موو پێته‌ هه‌جاکاندا زاله‌، سه‌لیقه‌ و به‌هره‌ی
شاعیرانه‌ی به‌ چه‌شنیک سه‌رکه‌وتوو که‌ به‌رامبه‌ر به‌ هه‌یج وشه‌یه‌کی
ره‌ق و سه‌ختی قافیه‌دا نامی‌نی و په‌کی ناکه‌وێت... بۆ نمونه‌ ئە‌گه‌ر
شاعیرێکی گه‌وره‌ی وه‌کوو (مه‌حوی) به‌ه‌وێ له‌ پیتی (ث)دا بۆ قافیه‌

شاعیری هه بیټ، ئەوا پەنای بردۆته بهر (باث) که له به حثی
 عه ره بی یه وه وه ری گرتووه، هیچ نه یخستۆته سه ر باری شیوه ی قسه
 پێ کردنی کوردی که (باس) به کار نه هیئت نه ک (باث).

۶- به کار هیئانی وشه ی عه ره بی و فارسی، وه ک دوو سه رچاوه ی
 سه ره کی رۆشنیری و کار لی کردوو بو سه ر زمانی کوردی، به لای
 شاعیری کلاسیکه وه، نه ک هه ر دیارده یه کی لاواز و بی ده ره تان و
 گوشر او نه بووه، به لکو و نیشانه یه که له نیشانه کانی رۆشنیری شاعیری
 کورد و زانینی زمانی بێگانه و نه خشانندی باخچه ی شاعره کانیان به و
 وشه زۆرو زه ق زه ق و دیارانیه ی که له راده به ده ر ئاوێته ی وشه
 کوردی یه کانی ناو شاعره کانیان کردوو و به حسابی خۆیان و باری
 سه رده م به ره مه کانیان پێ نه خشاندوو. ئاشکرایه زمانی کوردی، له
 بیسته کانه وه و به تایبه ت تر له سیه کان و ده رچوونی جووته گوڤاره به
 نرخ و تاقانه که ی یادگاری لاوان و دیاری لاوان و له گوڤاری
 (گه لاویژی پر شنگداره وه که وته خزمه تیکی پوخت و بزارو داهێنان و
 دانانی وشه و ده ربهرین و زاراوه ی پێویست و پر به پێستی مه به ست... له
 سه رده می نالی و سالم و کوردی دا، که سه ره تای سه رده می شاعره به
 زمانی کوردی کوردستانی خواروو بوو له ناوچه ی باباندا، شاعیره کان
 په روه رده کراوی زمان و رۆشنیری عه ره بی، فارسی بوون، له
 سه رده می کدا که به کوردی نووسین وه ک نه نگ و ناته واوی ده درایه
 قه له م و پێ نووسینی مایه ی چه شنه نازایه تی و ده رباز بوون و تیپه پر
 بوون و چاو قایمه ک بوو، له حاله تیکی وادا چۆن وشه ی فارسی و

ره شماره، دهم زه مزه مه، بالآ سه روه... هتد. ئەم لی چوونانە بە چەشنیک
ره گیان دا کوتاوه و باو بوون که هیچ شاعیر یکیان خویان لی یان لانه داوه
و تەنھا چەشنی دەرپرینی ئەم شاعیر لە گەڵ ئەو شاعیردا جیاوازی
هەیه.

۹- موبالەغە، زیاده روهی و بەرز فرین، سیمایەکی دیار و ئاشکرای
شیعری کلاسیکی کوردیمانە. ئەم دیار دەیه لە بەر هەمی شاعیرە کاندایە
روونی دەر دەر دە ویت.

بۆ نموونە (سالم) دەلیت:

گیان ئە دەم ئە مسال بە نرخێ ماچیکی دوو سالی تر
قەت بە مەشروتی سە لەم لەم بە یە شە سودا نە بوو
(نالی) دەلیت:

لە خەوفی تەلەت رۆژ هەر وه کوو شیت

بەر و زەردی هەلات و کەوتە کیوان
تەنانت ئە وەندەیان حەز لە موبالەغە کردووه، زۆر جاری وابوو
دەمی دولبەریان بە نوقته یەکی زۆر خە یالی و بچووک داناوە که بە
زەحمەت دەبێت. یان بە ژنی دولبەرە که یان ئە وەندە بە باریکی پێ
جوان و خۆ شبووه که بە باریکی موویان چواندووه، وه ک:

خوایه گەر کوێرم دە که ی (قەد مو) لە چاوم دەر نه که ی

۱۰- شانازی کردنی شاعیر بە خۆ یە وه... ئە گەر دیوانی چاپکراوی
شاعیرە کلاسیکی یە کان تە ماشابکەین، دەبینین هەموو یە کیکیان، کەم و
زۆر، ئەم گیان و هەستی شانازی کردنەیان بە خەستی تیا یە، ئە مەش

بئی گومان له خۆیهوه نه هاتوو و رهگ و ریشه که ی، ته گهر به هه له دا
 نه چم، له سه ریکه وه بو متمانه و باوه پری شاعیر به خوی و له
 سه ریکی تریشه وه، له و سه رده مانده دا هیچ ده رفه ت و ده ره تانیکی
 بلاو کرده وه و راگه یاندن و له سه ر نووسین و هه لسه نگاندن نه بووه،
 شاعیر ناچار بووه به ده می خوی ته و ته رکه بی نیته وه ک:
 فارس و کورد و عه رب هه رسیم به ده فته رگرتوو
 (نالی) ته مپو حاکمی سی مولکه دیوانی هه یه

که شیرین و ته پری دی شیعره کانم

وتی: (مه خوی) که میراوی فوراتی
 ۱۱- پیداهه لدان: ته م بابه ته، وه ک ناوه روک، له زوربه ی زوری
 شیعره کلاسیکی یه کاندایه رچاو ده که ویت و هه یه... پیداهه لداو وه ک
 قاره مانی کرده وه یه کی دیار و ده رکه وتوو، ئیتر ته و کرده وه یه له مه یدانی
 شه خسیدا بیته، یان له مه یدانی بز ووتنه وه یه کی نه ته وایه تی،
 نیشتمانی، ئایینی، زانستی، ته ده بی... هتد. شیخ ره زای تاله بانی بو ته م
 بابه ته و بابه تی دواتر که داشوړین (هه جو) ه یه کیکه له و شاعیره
 هه ره زوړ که م و دانسته و بلیمه تانه ی که داهینه ریکی خو لقی نه ر و هه ر
 ته و او هه لکه وتوو. وه ک:

خزمینه مه ده ن په نجه له گه ل عه شره تی جافا

میرووله نه چی چاکه به گز قولله یی قافا

یان بو بابانه کان:

هەرچەند بە مەسەل خەنجەری ئەلماسە زمانم

نابڕۆ سەری موویە لە ئەدای شوکری نیعمەتان

یان (ناری) بۆ شیخ مەحمودی حەفید:

کە من غەرقی زریباری غەمی تۆ بۆم لە (بیلوو)دا

لە نالە و شیوەن و دەرد و غەمی ئەغیار و یارم چی

بۆ (ناری) لە کونجی میحنەت و غەمدا هەتا ماوی

بەبێ بازی (فەرەح) ناخر لە سەیران و شکارم چی

۱۲- داشۆرین: ئەم بابەتەش، وەک پێچەوانەی دیوی پیاوەلدان،

بابەتیکی تری شیعری کلاسیکی کوردیمانە و کەم و زۆر لە بەرھەمی

شاعیرەکاندا ھەیە... بەلام وەک دەزانین تا ئێستە ھیچ شاعیری کمان، لەم

بارەییوە، بە تۆزی پێی شیخ رەزای بۆ ھەجو خولقاو نەگەشتووە،

و ەک:

لە سەگم پرسی عەجەب قەومتە حوسنی پاشا

تووڕە بوو، کلکی لەقان و وتی: حاشا، حاشا

راستی گەرچی سەگیشم، بەخوا خۆم دەکوژم

ناوی من پێنی لەگەڵ ئێسمی خەبێسی پاشا

۱۳- شیوەی ماتەم و دیاری کردنی کوچی خوشەویست و لە دایک

بوون بە حسابی ئەبجەد لە شیعردا بابەتیکی ئاشکرای شیعری

کلاسیکیمانە. لەم مەیدانەشدا (بێخود)ی شاعیر سوارچاکیکی

چابوک و بە دەستەلات و لێ ھاتووی ئەم بابەتە یە.

۱۴- دەرشتنی پتەوو تەواو بەھێز. لەسەر ئەو بناغەیە کە شاعیران

و ره‌خنه‌وان و لیکۆله‌ره‌وانی شیعر و ئه‌ده‌بیات شیۆه‌ی داپشتیان به‌سه‌ر سی چه‌شن، یان ریبار و قوتابخانه‌دا، دابه‌ش کردوه:

۱- داپشتنی (سه‌بک) خوراسانی.

۲- داپشتنی عیراقی.

۳- داپشتنی هیندی.

ئهم شیۆه‌ی دواپیه‌یان له‌ هه‌موویان سه‌خت‌تر و گران‌تره... (مه‌حوی) شاعیر په‌په‌وه‌ی ئهم چه‌شنه‌ داپشتنه‌ی کردوه، بۆیه‌هر له‌ کۆنه‌وه تا ئیستا شیعره‌کانی به‌وه‌ ناسراوه‌ که ره‌ق و داخراون. شاعیرانی‌تری شیعری کلاسیکیمان په‌په‌وه‌ی دوو چه‌شنه‌ داپشتنه‌ که‌یان کردوه.

۱۵- شاعیری کلاسیک، وه‌ک یاسایه‌کی شیعر دانان له‌ دواپه‌یتی هه‌موو غه‌زهل و قه‌سیده‌یه‌که‌وه، له‌قه‌بی خۆی داناوه و پێش ده‌ست کردن به‌ شیعر ناسناویکی گونجای بۆ خۆی داناوه و بۆ مه‌به‌ستی ناسینه‌وه‌ی شیعره‌کانی به‌کاری هیناوه. بێ گومان ئهم په‌په‌وه‌ش سوودی ته‌واوی خۆی هه‌بووه‌ له‌ سه‌رده‌میکدا که ده‌ره‌تانی ب‌لاو کردنه‌وه و راگه‌یاندنی وه‌ک گوڤار و روژنامه و رادیۆ و ته‌له‌فزیۆن و چاپ و چاپه‌مه‌نی له‌ ئارادا نه‌بوون. ئه‌گه‌ر ئهم له‌قه‌ب به‌کاره‌ینانه‌ش نه‌بوايه‌ ته‌وا به‌ره‌می زۆر شاعیرانمان تیکه‌لاو یه‌کتری ده‌بوون و سه‌رئیشه‌ و سه‌رلێ شیوانیکی قوول و بێ پایانی بۆ دروست ده‌کردین.

۱۶- شیعری کلاسیکی، بابه‌تیکه‌ گشتی و خۆراکینکی زۆربه‌ی ئه‌و خه‌لکه‌ نه‌بووه، له‌ راده‌ی تینگه‌یشتن و چیژ لێ وه‌رگرتنی به‌تایبه‌تی

مرۆڤی جاران، دوور بووه و به شیعر و ئەدەبیاتی تایبەتی پیاوه
خویندەوار و رۆشنیرە دیوان نشینەکانی ئەوسای توێژی سەرەوهی
کۆمەڵ دەناسرا. تەنانهت، بەپروای من. زاراوهی دیوانی شیعریش هەر
لەم تایبەتییی دیوان نشین و چەشنە رۆشنیرە تایبەتی یانەوه پەیدا
بووه. ئەمانە بوون سیما و پێناسەی شیعرێ کلاسیکی کوردیمان.

قوتابخانە ئەدەبی یەکان

زانستی ئەدەب و میژووی رهخه و لیکۆلینهوه، له ههموو جیهاندا،
ئەو راستی یە روون و یە کالاکردۆتەوه، کەسێ قوتابخانە ی سەرەکی
له ئەدەبدا ههیه:

۱- قوتابخانە ی کلاسیکی، کە مۆرکی بنەرەتی جیا کردنەوه و
ناسینەوه ی بەوهیه کە زۆرتر رهگەزی ژیری به سەریدا زال و به پێی
چەند دەستوور و پەڕەویکی سەخت و گران دانراوه.

۲- قوتابخانە ی رۆمانسی: زۆرتر سۆز (عاتیفه) ی گرتۆتە خوێ و
باوێشی بۆ سروشت گرتۆتەوه و له شەققە ی بالی خەیاڵ و ئەندیشه ی
داوه و شاعیر خودی خوێ مەبەسته.

۳- قوتابخانە ی ریاڵیزی: به بهرهمی ئەو چەشنە ئەدەبە دەلێن کە
رووی کردۆتە ناو کۆمەڵ و له گیر و گرفته کانی دەدوێت و چاره سەریان
بۆ دەدۆزێتەوه. لەم سێ بناوانە سەرەکی یهوه دهیان جوگه له ی ریباز و
شەپۆل و تەوژم دروست بوون و دروست دەبن.

ئێستاش له بهر رۆشنایی ئەم سەرەتا و بنچینانە دا روو ده کهینه

(ناری) و گولزاره ره‌نگینه‌کانی شیعره به‌رزه‌کانی مه‌لا کاکه حه‌مه‌ی بیلوو (ناری) و گه‌شتیکی ورد و فینک و له سه‌رخۆ به‌و باخچه دلگیره‌دا ده‌که‌ین و بین ده‌نیین به سه‌رچاوه‌گه‌ش و تاسه‌شکین و ره‌سه‌نه‌که‌ی شیعری ته‌ر و پاراوی کوردیمانه‌وه و ماوه‌یه‌کی باش له‌گه‌ل شاعیری هه‌لکه‌وتوو مان (ناری) به‌سه‌ر ده‌به‌ین و به‌شیک له تینوویتی و تامه‌زرۆیی خۆمان ده‌شکینین. به‌لام پیش شه‌وه‌ی روو بکه‌ینه باخچه‌ی شیعره‌کانی سه‌رپۆتیکی کورت ده‌رباره‌ی شه‌م شاعیره‌مان ده‌دوین و باس ده‌که‌ین و شتیک له مافی ره‌وای خۆی پی ده‌به‌خشینه‌وه.

ناری کئی‌یه؟

(ناری) یه‌کیکه له لووتکه به‌رز و دیاره‌کانی جیهانی شیعری کلاسیکی کوردیمان و راسته‌وخۆ دوا‌ی دامه‌زراندن و چه‌سپاندنی قوتابخانه‌ی شیعری کلاسیکی ناوچه‌ی بابان له لایه‌ن نالی و سالم و کوردی و مه‌حوی‌یه‌وه، به‌یه‌کیک له ده‌نگه‌ زوڵال و ره‌سه‌نه‌کانی شه‌و ریپاز و قوتابخانه‌یه‌ داده‌نریت و به‌به‌رهمه‌ ره‌نگینه‌کانی شه‌و سامانه‌ پیرۆزه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌مانی گه‌شه‌دارتر کردوه... شه‌گه‌ر بیتوو به‌ وردی سه‌رنج له‌و به‌رهمه‌ شیعری‌یانه‌ی بده‌ین، له رووی دارشتن و کیش و زمان و ده‌رپرین و به‌هره‌ی وشه‌نارایی و هه‌موولق و په‌له‌کانی دره‌ختی به‌لاغه‌ته‌وه‌به‌ ئاسانی ده‌گه‌ینه‌شه‌وه‌قناعه‌ته‌ی که (ناری) یش بلیسه‌یه‌که له‌و بلیسانه‌ و له‌ رازاندنه‌وه‌ی شان و شکۆی پر له‌ شانازی میژوو

شیعری کلاسیکیماندا دهست و په نجه و قه له میکی ته واو به هره دار و به
 پرستی هه بووه له رووی ناوهرۆکه وه، وهک زۆربه ی ته واوی ته و بابه ته
 شاعرانه، له باره ی دلداری و ستایش و کاروباری ثابینی و سکا لا کردن
 له دهست چهرخ و غم و په ژاره و دهر وون و جار جار مه سه له ی
 کو مه لایه تی و نیشتمانی و نه ته وایه تی و... هتد به کیښ و هه ناسه کانی
 عهرووز و فهره نگی تاییه تی سهر به وشه و دهر پرینه باوه کانی ته و
 سه رده مانه، به شیوه یه کی ته واو دیار و ناشکرا به دیوانی رازاوه ی
 شیعره کانی ته م شاعیره مانه وه دهره وشینه وه، به چه شنیک شاعیر ټکی
 گه وړه و به توان و ته من دريژی وهک عه لی که مال باپیر [که مالی]
 دهر باره ی (ناری) بلیت:

به یادی ته بهی شه که رهباری (ناری) تووتی ته بعم
 غه زه لخوانه (که مالی) بویه و شیرینه ته شعارم
 بی ته دهب نابم له لام وایه ته گهر بیتوو بلیم
 نه ی (که مالی) شیعره کانی من له هی (ناری) ته کا
 وهک له نه نجامی کنه و پشکنین و سوراخ کردن ټکی پشوودار و
 دوور و دريژدا بو مان دهر که وتووه له م شاعیره هه لکه وتووه مان
 به ره می شیعری زور بووه، به راست و چه پ و له هه موو بونه و
 دهر فته ټکدا و بو بچوو کترین شت شیعریک یان چوارینیک یان
 به ټیکی داناوه و خه لکیش له م دیوو له و دیوو، به تاییه تی مه لا و
 نه قی کان و شیخه کانی سلیمانی و ته ویله و بیاره، له سهروو
 هه موویانه وه شیخ مه حمودی حه فید، زور عاشقی شیعره کانی بوون

و به تایبه تی داوای شیعی یان لی کردووه و بو شیعر جاری وا بووه
 هه راسانیان کردووه... بۆیه به دنیایی و به داخه وه ده لیم نهم دیوانه،
 دیوانی ته وای شیعره کانی (ناری) نی یه و نابئی، من له م رووه وه
 په یوه ندی زۆرم له گه لّ ته و کهس و ناوچانه دا کرد بو ده سکه وتنی
 شیعی تری نهم شاعیره مان، تا نه نجامی هه موو کردوو کووشه که مان
 هاته سه ر نهم دیوانه ی که وا به شانازی یه وه پیشکهش خوینه رانی کورد
 و کتبخانه ی کوردی ده که م.

له شهسته کاندایا خواهن چاپخانه یه کی مه هاباد به ناوی
 (سه یدیان) وه کوومه له شیعیکی زۆری (ناری) به ناوی دیوانی
 (ناری) یه وه له چاپدا، ته گه ر چاو له وه هه موو هه لّ ت و په لّ ت و
 شیواندن و تی هه لکیشه ناشیرینه بپوشین که ناوبراو به سه ر ته و
 دیوانه ی هیناوه و ئیمهش له ده رفه تی نهم پیشه کی یه دا وه ک ئوبالیک
 سه ر ته ستۆمان په نجه یان بو راده کیشین و ده یانگیرین، ته و ره نگه ته و
 خزمه ته ی له رووی پاراستن و چاپکردنه وه بو حساب بکریت...

بو نمونه: ناری له قه سیده یه کدا که بو شیخ بابه عه لی حه فیدی
 ناردووه له لاپه ره ۷۲ و ۷۳ ی ته و دیوانه دا ده لیت:

شالی گه ر ژالی ره و اجی سه ندووه

له م زه مانه کهس غه زه ل ناکاته بهر

چۆن غه زه ل ته مپۆ ره و اجیکه نه ما

ئیسته من مه شغوولی جاوم موخته سه ر

مشتەری گەر بئی له به غدا وه ک به پروو
 ده یفرۆشم من به خورما سه ره سه ر
 گەر به نارنج و ترنج و پرته قال
 بیکرن، نه فعی نه بئی، ناکهن زه ره ر
 من ئەدی بی کوردم و ناوم نی به
 کورده هه ر غافل له ناوو بئی خه به ر
 کورده مه حکوومه له بۆ تورک و عه جه م
 کورده بئی فیکر و خه یال و بئی ئەسه ر
 کورده هه ر وه ک بیدی مه جنوون ماوه تو
 بئی سه ر و بئی سیبه ر و خالی له به ر
 کورده وه ک وه حشی له بۆ چه شته ی ته مه ع
 خو ی ئەخاته مۆله که و داوی خه ته ر
 کورده بئی شان و شکۆ ماوه، نه ما
 قیমে تی حه ته تا وه کوو توورو گه زه ر
 که چی ئاغای سه یدیان له ل ۷۳ دا و پاش دانانی ورده داشیکی
 به چکۆله و چلکن چوار به یتی زۆر ناشیرین و گلاوی خستۆته سه ر ئەو
 قه سیده یه، به پیچه وانە ی هه موو چه شنه ره وشت و نه ریتیکی بلّاو
 کردنه وه، پیش هه موویان ده ست پاک ی، و ئنجا له گه ل دوا به یتی ناری دا
 جووتی کردۆته وه، به و نیازە ی که خوینه ر وات ی بگات ئەو چوار
 به یتە ش هه ر ه ی ناری خو یه تی.
 پیش ئەوه ی من سووکه ده مه ته قی به کی ئەو به را ورده بکه م، حه ز

ئەكەم ئەو چوار بەیتەى سەیدیان بۆ خوینەر و بۆ میژووی شیعر و
ئەدەبیاتی کوردی، لێرەدا تۆمار بکەم:

کوردە گەر سەوداسەری سەرکەوتنی

سەرکەوی تا دەچی یە نیۆ بورجی قەمەر

با نەمینی کورد و دەس بگرن بە یەک

بیئە نیۆ ئیرانی پەر فەتح و زەفەر

خۆ بە قوربانی رەزاشاکەن هەموو

پادشاهیكە رەشید و دادگەر

تا شکستی پێ بدات و هەلبێر

دوژمنی کوردی هەتا مولکی تەتەر

ئینجا ناری دەلێت:

بێ وجوودی موستەمیع لەم عەسرەدا

(ناریا) تاکی چەناکی بێ سەمەر

بۆ سەلمانندی ئەوێ کە ئەو چوار بەیتە ئاوەکی یە هی (ناری) نی یە

دەلێم:

۱- شاعیرێک ئەو هەموو پەرۆش و سۆزی بۆ نەتەوێ کە یە هەبێت و

بەو چەشنە خەمخۆری کورد بێت، هەرگیز ئەوێ لێ ناوەشیتهو

بێت: با نەمینی کورد و...

۲- ئەو سکالای لە دەس تورک و تەتەر بوو کە دەستیان بە سەر

کوردان گرتوو ئێتر چۆن داوا لە کوردەکان دەکات ژێر دەستەى ئێران

بێت؟

۳- ئەم قەسیدە یە هی سە یە کان و دەوری رەزاشای رەزاگرانە، کە ی
لە و سەر دە مە دا باس و خواستی چوونە مانگ و بورجی قەمەر بوو کە
لە پەنجاکان و شەستە کاندایا هاتە کایە وە.

۴- لە بەیتی دوووەمدا کورد نە مینێ، کە چێ لە بەیتی چوارەمدا،
دوژمنی کورد هەل ئە بێرن... چ دوژمنیک لەوێ درێندە ترە کە کورد
نە هی لێت؟

یان ئەم هەموو راوێ رۆی یە و بەو کێش و قافیانە ی خۆ یە وە، هەر بۆ
ئەو یە (سەیدیان) بێ لێت و داوا لە کورد بکات:

خۆ بە قوربانێ رەزا شا کەن هەموو

تۆ کە یفی خۆتە چێ ئە لێ ی ت بێ لێ بە لām بۆ لە دیوانی (ناری) و لە
قەسیدە ی ئە وای ئە لێ کێشی وای ئە کە ی بێ ئە وە ی هیچ حسابیک بۆ
دادگای سامدار و تۆ قینەری شیعر و ئە دە بیاتی کوردی بکەیت.

لە ل ۷۵ یشدا (سەیدیان) هەمان تە پێی لە دوایە یی دە سکردی
خۆیدا لێ داوێ تە وە. لە ل ۱۸ یشدا سێ بە یی (ناری) دە ست کە و تە وە کە
دە لێت:

جە ژنە لە هەموو لا بە یە قین یاری یە ئیمپرو

رۆژی تەرەب و عۆشرەت و بێ داری یە ئیمپرو

جێگە ی فەرەح و شادی و ئازادی یە بێ شک

وێ دە ی کەرەم و مەرەمە تی باری یە ئیمپرو

پا بە ندی ئە لەم، هەمە می غەم، یاوێ می حە نە

که چی خیرا به یتیکی رهزا تالی تی هه لکیش کردووه و ده لیت:

چون تاجی که یانی له سهری ناوه ره زاشا

چون شه کره و تهی شا له گه لا جاری به ئیمپۆ

ره حمهت له پیشینیان که فهرموویانه: که ره له کوی که وتوووه و کونده

له کوی دراووه. باشه نه گهر ئهم چهند به یته، به بۆنه ی تاج له سهرنانی

رهزا شاوهیه و ئه و به یتهش وه ک سه یدیان ده لیت هی ناری به بۆچی

شاعیر له و رۆژه دا ده لیت:

پابه ندی ئه له م، هه مده می غه م، یاوه ری میحنه ت

هه مرازی جه فا، دوور له سه فا، (ناری) به ئیمپۆ

ئهمه نه گهر واییت، مانای ئه وه یه که (ناری) هه وینی رق و قینیکی

زۆر پیرۆز و خهستی به و بۆنه یه وه به ئاشکرا تکاندوووه.

له لاپه ره کانی ۱۲۶ و ۱۲۹ و ۱۳۰ یشدا، که م و زۆر، له و ژه هرا نه

رژاون و ده سکاری و تی هه لکیش، گه وره یی و پیرۆزی ئه و دیوانه و

(ناری) یان شیواندوووه.

ئهمه واو مه لا کاکه حه مه ی بیلوو (ناری) پیاوینکی ئایینی راست و

کورد په روه ره سو فی و قه له نده ره مه شره ب و شاعیرینکی هه تا بلی یت به

به هره و نوکته باز و قسه خوش و مه جلیس گهرم که ره به وه فا بوو، هه موو

مه یل و خوشه ویستی ئایینی، وه ک مه وله وی نه مر، دابوو به شیخه کانی

ته وێله و بیاره و به ته ریه ت له سهر ریگای نه قشی بوو، هه موو مه یل و

سۆز و خوشه ویستی نه ته وه که یش له شیخ مه حموودی حه فید و ئه و

خیزانه دا ده دی... له م دوو لایه نه وه شیعرێ زۆری هه یه.

بۆ يەكەمیان كە نیشانەي راستی و وفای و سۆزی راستەقینەي
خۆيەتی دەلّیت:

گەرچی تەقسیری نەهاتن کاری بەندی قاچمە
دەم بە دەم داویننی پاکت پاکی جینگەي ماچمە
دوور لەتۆ، دايم ئەنالم، وەك نەخۆشی بێ تەبیب
چاوەرپێی ئاوازی دەنگی خاكەناز و پاچمە
كەوا دیارە قاچی باتیی داوہ و ناتوانیت سەفەر بكات و زۆر
نەخۆشە و چاوەروانی دەنگ و ئاوازی خاكەناز و پاچی گۆر
هەلكەندنەكەيەتی.

بۆ دووہ میشیان كە شیخ مەحمودی حەفید لە قەسیدەيەكی دوورو
درێژدا دەلّیت:

موریدی میحنەت و دەردم، غەمی تۆ پیر و مەولامە
لە مرقەي سۆفی و هاوار و جەزبەي تۆ بەكارم چي
بە پیری دل شکستی تەکیەگاہي چۆلی پیرانم
لە زیكری پیری هەورامان و بەحسی شالیارم چي
كەمن غەرقی زریباری غەمی تۆبم لە بیللوودا
لە نالە و شیوہن و دەرد و غەمی ئەغیار و یارم چي
بلی (ناری) لە کونجی میحنەت و غەمدا هەتا ماوي

بەبێ (بازی فەرەح) ئاخەر لە سەیران و شکارم چي
ئەو سۆز و ژانانەي لەم قەسیدە بەرزە و لە هاوچەشنەکانیدا هەيە
شتیکی شەخسی و پەيوەندی يەکی تاکە کەسی نی يە لە نیوان شاعیر و

شیخ مه‌حموودی حه‌فیدا، به‌لکوو، وه‌ک شیخ ره‌ثووفی حه‌فیدیش له
نامه‌یه‌کدا ده‌لّیت، ئه‌نجامی (عه‌لاقه‌یه‌کی رۆحی زۆر به‌تینه له‌نیوان
مه‌لاکاکه حه‌مه و باوکی ره‌حه‌تیمه) ئه‌و په‌یوه‌ندی‌یه‌ش هه‌ر ئه‌وه‌یه
که شاعیر شیخی به‌خاوه‌ن مه‌سه‌له‌یه‌کی پیرۆز، که مه‌سه‌له‌ی
نه‌ته‌وایه‌تی‌یه، داناوه و له‌و روانگه‌یه‌وه شیعی بو‌مه‌یاندوووه.

له مه‌یدانی شیعی دلداری و وه‌ک ده‌لّین غه‌زه‌لشدا (ناری)
کۆمه‌له‌ شیعیکی هه‌ر ته‌واو ته‌ر و پاراوو به‌هره‌داری ئه‌وتۆی داناوه و
داهێناوه که له‌ راده‌ی شیعه‌کانی (نالی و سالم و کوردی و مه‌حوی)
دابن.

مه‌یلی غه‌زه‌لم ناوه‌ته (پێ‌چال)ی هه‌م و غه‌م
دَل خالّی‌یه ئه‌مه‌رۆ، چ له‌ به‌یتا، چ له‌ فه‌ردا
من شکاتی دَل په‌ریشانیم له‌ گیسووی کردوووه
ئهو حه‌واله‌ی مه‌حه‌مه‌ی زولفی په‌ریشانم ئه‌کا
بیته سه‌ر ره‌وتی کومه‌یتی به‌یتی خو‌ش ته‌علیمی من
هه‌ر که‌سێ ئه‌سه‌بی خه‌یالی فیّره رمبازی ئه‌کا
چونکه بازارپی غه‌زه‌ل ما، بی ره‌واج
ئیسّته من مه‌شغوولّی جاوم نا‌عیلاج
که‌ی ده‌بی جهمیه‌تی خاتره‌ له‌ بۆم
تا‌او‌جوو‌دم لۆکه بیّت و غه‌م هه‌لاج
تیری عیشق و چاوی مه‌ست کوشتمی
ئه‌ی خودا روحمێ له‌ ده‌ستی جووت و تاق

له مولکی عاشقیدا خوسره ویکی شوخه دل، ناری
 گهواهی عیشقه، جوش و شورشی شیرینی نه شعارم
 موحتاجی دهرم، تالبی دینار و درهم نیم
 غه مبار و برینداری دلی تازه بروام
 له سهر سینهی به ناهی من شکاچینی سهری زولفی
 له پهرژینی شکاوی باغی سیوانی خواچی بکه م
 که ناهی سینه وهک جوشی سه ماوهر بی له جونبوшта
 له جینگهی چا، له دلدا خوینی جهرگم دهم نه که م چ بکه م
 دلم وهک ناش و دهرم ناشه وان و بو مزهی میحنته
 سروشکی دهمده می چاوم به سه یلی چه م نه که م جبکه م
 [ناری] که ناسناوی مه لا کاکه حه مه ی بیلووه، له سالی ۱۸۷۴ز له
 دینی (بادلان) که سهر به ههریمی (گهرمک) و قهزای پینجوینه له دایک
 بووه. کوپی مه لا نه حه مه دی کوپی مه لا موحه ممه دی کوپی مه لا
 عه بدولره حمانه. بینه ماله که یان له دینی (زیرهرمی) بوون. به
 ده ستووری خویندنی فقهی یه تی نه و سهرده مه ی کوردستان، له پیشدا
 له لای باوکی قورئان و کتیبه ورده کانی خویندووه و ئنجا چووه بو سنه
 و به مهرباندا گه پراوه و هاتووه بو سلیمانی و له پاشا گه پراوه ته وه بو
 سنه و پینجوین و بانه و وان و باشقه لا و هه ولیر و ره واندز و له سالی
 (۱۹۸۷ز) له ره واندز ئیجازه ی مه لایه تی له سهر دهستی ماموستا
 نه سعه د نه فهنندی وهرگرتووه و گه پراوه ته وه بو مهربان و له دینی
 (کیکن) چهن سالی که مه لا بووه و له سالی ۱۹۰۴د له سهر داوا کردنی

(حسین به گ) ی بیلوو کراوه به مه لا و موده پرسی تهو دئییه و هه موو
ژیانی به دهرس و تنه وه و مه لایه تی و شیعر و تنه وه بردۆته سهر و تا له
سالی (۱۹۴۴) ز له ته مه نی حه فتا سالیدا کۆچی دوایی کردووه و له
دئی (بیلوو) نێژراوه.

دهرباره ی (ناری)

شیخ ره ئوونی کۆری شیخ مه حمودی حه فیدزاده له نامه یه کدا که
بۆی به جی هیشتووین دهرباره ی (ناری) ده لیت:

«ناری» زۆر نه فسیکی به رزی بووه بیجگه له وهی که شتیکی
اسوولی حه قی مه لایه تی له ئه هلی دئییه که وه رگرتی، خۆی نه لاهه تی
هه بووه، هیچ وه ختی نه ی و یستوو په ره یه ک، یان شتیکی له که س
وه ربگریت... تایه ر به گی وه سمان پاشا که ئه دیب و شاعیر بووه زۆر
ره فاقه تی (ناری) پێ خوش بووه، هه رچه نده هاتبیته (پینجۆین) له
هاویندا مه لا کاکه حه مه ی ده عوه ت کردووه بۆ لای خۆی و مه دتیکی
گلی داوه ته وه و به شیعر زۆر موراسه له یان له به یندا هه یه.

(حسین به گی بیلوو) بۆی گێڕامه وه و وتی: ده فعه یه ک (تایه ر به گ)
دئی (بالیکه ده ر) ده به خشی به مه لا کاکه حه مه (ناری)، ئه هالیه که
زۆریان پێ خوش ده بی چونکه له ده س پیاوه کانی (تایه ر به گ)
نه جاتیان بووه و بوون به ره عیه تی مه لایه کی پیاوچاکی وه کوو (ناری)،
ده چن به شوینیا و ماله که ی بار ده که ن که نزیک (بالیکه ده ر) ده بته وه
هه موو ئه هلی دئییه که ده چن به پیرییه وه به خاوو خیزانه وه، مه لا کاکه

حه مه ش ده پرسیت: ئه م قه ره با لغي به چي به؟ ده لئین ئه هالی دئی
(بالیکه ده ر) بوون به ره عیه تی توو زور مه منونن و هاتوون به
پیریته وه. مه لا ده لیت: چون من بووم به عه بدی (تایه ر به گ) و
فیرعه ونی ئه م مه زلو ومانه؟! بناء علیه به سووره تی قه تعی ناچم و
ده گه ریمه وه... نه عه بدایه تیم پی ده کریت و نه فیرعه ونی... هه رچه ند
ئه هلی دئی که ده پارینه وه فائیده ی نابیت، ده گه ریته وه (بیلوو) و دئی که
بو (تایه ر به گ) ره ت ده کاته وه.

وه ختی شیخ مه حموودی باوکم له سالی ۱۹۱۰ (له دواي
کاره ساتی مووسل و کوشتنی باوکی روو ده کاته مه ریوان ئه هالی
مه ریوان به به گزاده و ره عیه ته وه هه تا ده توانن ئیحترامی ده گرن، ئه م
ئیحترامه زیاتر له بهر مه رکه زی دینی کاک ئه حمه دی شیخ و شیخ
مارفی باوکی بووه، ئیتر له و روژه وه په یوه ندی به کی زور گه وه له
به ینی شیخ مه حموود و مه لا کاکه حه مه دا په یدا ده بیت، مه لا زور
شیفته ی ئه و نیشانه ده بیت که شیخ مه حموود کردوونی. زور له
شیعه رکانی له گه ل شیخ مه حمووده.

باوکم زور جار بو ی گیراومه ته وه ده یفه رموو مه لا کاکه حه مه به
قه تعی هیچ نه وعه پاره و مه نفه عه تیکی لی قبول نه کردووم.

له سالی ۱۹۲۷ دا که ئینگلیزه کان شیخ مه حموودیان ناچار کرد له
(پیران) دابنیشیت. زور بی ده ست که وت، ناچار هه موو له شکره که ی
بلاوه پی کرد. حکوومه تی ئیران ته شکیلاتی له مه ریواندا کرد، له پاش
به ینیک ترسی ئه وه په یدا بوو ئیران هیز بنیریته سه ر شیخ مه حموود.

ئیتیر مه لا کانی مەریوان کەوتنە خوڤیان بە سەر کر دایە تی مە لا کاکە حەمە
(ناری) و هێژیکێ مونا سیدی مەریوانیان ناردە شاخی (دۆلە بە) و
(سەردوش) ی پشتی (پیران)، ئەو هێژە بە نۆرە لەوێ مانەوێ تا ئەو
مە ترسی یە رەوێ یەوێ.

مە لا کاکە حەمە زۆر مەجب بوو بە شیعری (حاجی قادری کۆیی).
مامۆستا ئەحمەد خواجە لە بارە ی (ناری) یەوێ دە لێت:

کە شیخ مەحمود ناچار ی دانیشتن کرا لە مەریوان لە لایەن
داگیر کەرە ئینگلیزە کانهوێ «سەرە تا لە دێی (ولە ژیر) گیر سایەوێ» لە
لایەن هەموو بە گزادە و مە لا و پیاو ماقوولانی ناوچە کەوێ نامە ی
بە خیر هاتن و پشتگیری بۆ هات، هەموو نامە کان بە فارسی بوون تەنها
نامە یەک نە یێت بە کوردی بوو کە ئەویش نامە ی (ناری) بوو. شیخ
مەحمود فەرمووی: ئەحمەد وە لامي هەموو نامە فارسی یە کان بە
کوردی بدەرەوێ و وە لامي نامە کە ی مە لا کاکە حەمە بە فارسی. وتم:
قوربان بۆچی؟ وتی: ئەوانە ی نامە یان بە فارسی بۆ ناردووم هەموویان
کورد و رۆلە ی کوردن ئەمەوێ بەم وە لامي جێنۆیکێ ئەدەبی یان پێ
بدەم... بۆ مە لا کاکە حەمەش ئەمەوێ توو پەری بکەم... وتم بە لئی باشە.
دوا ی یەک دوو رۆژ مە لایە ک لەو بەری ماله کە مانەوێ دەرکەوت کە شیخ
چاوی پێ کەوت لە سەر هە یوانە کە راپەری و چوو بە پیریەوێ دەست و
بوسیان کرد و شیخ پێش خۆیدا و کە دانیشتن شیخ وتی: ئەحمەد ئەمە
مە لا کاکە حەمە ی بێلوو (ناری) یە کە زۆر جار باسی ئەکەم ئینجا
رووی کردە مە لا کاکە حەمە و وتی: مامۆستا ئەم ئەحمەدە زۆر نە گریس

و بئی گوی یه من ئەلیم وه لانی مه لاکا که حه مه به کوردی بده ره وه که چی
 ئەو به فارسی وه لامت ئەداته وه هه تا تو ورهت بکات (ناری) یش له
 وه لاما وتی: راست ئەکه ی ئەگه ره به قسه ی تو نه کات لای تو جی
 نایته وه!

مه لاسه عیدی زما کوئی پیش نویژی مزگه وتی بابه عه لی بو ی
 گێرامه وه وتی: که فه قی بووم له گه ل مامۆستا که مدا چووینه خزمه ت
 (مه لاکا که حه مه ی بیلوو) مه جلیس گه رم بوو هه رتا وه ناتاو یک
 پیریژنیک ده هات و به پیوه زۆر چاک له (ناری) ورد ده بووه وه و
 ده پویشت منیش له م کاره زۆر سه رسام بووم شته که سی باره و
 چوار باره بووه وه منیش به چرپه به مامۆستا که مم وت: بزانه نه هینی
 هاتنی ئەو پیریژنه به مامۆستا کاکا که حه مه نادرکینی؟ ئەو یش وه ک من
 مه راقی بوو که به پارێز بو ی چوو لی پرسی: ئەوه ئەو پیریژنه بو
 وائه کات؟ (ناری) یش له وه لاما وتی: وازی لی بینن ئەوه خوی ون
 کردووه (مه راقه که زیادی کرد) با بۆتان بگێر مه وه: چهند سالی که له مه و
 پیش ئەم پیریژنه هاته مه جلیسه که مانه وه هه ر دانیشته ناچار لیم
 پرسی: خوشکم ئەگه ر ئیشی پرسیاریکت هه یه فهرموو بیلێ. وتی به لی
 باشه به لام حه ز ئەکه م هه ر خۆم و خۆت بین دانیشته وان به ره به ره
 چۆلیان کرد ماینه وه من و ئەو. پیم وت: فهرموو وتی نووریکی خوا یی
 چۆوه ته دلمه وه به رامبه ره به تو حه ز ئەکه م پاشماوه ی ژیانم بۆ خزمه تی
 تو به سه ره رم و تم سوپاس کارت راست بێت واپیم گه یشته وتی: من
 به وه نده رازی نابم حه ز ئەکه م ده ستی شه رعم بخه یته سه ر و له

نزیکه وه خزمه تیکی ته واوت بکه م... مه لا کاکه حه مه وتی: منیش
 دایکی مناله کانم نه مابوو بی خزمه ت بووم به دلّ حه زم له م کاره ده کرد
 به لام گیر وگرتی خوّم هه بوو بویه پیم وت: ئاخو منیش لیت ناشارمه وه
 حه ز نه که م نه و راستی یه بزانی ت که من پیاوه تیم نه ماوه و هیچ خیریک
 له من نابینیت. که چی له وه لامدا وتی: من بوّ ئه وه ی ناکه م ته نها
 ده مه ویت به بی ته ماع له نزیکه وه خزمه تی باشت بکه م... وتم: ماده م
 وایه باشه. چوار پینج ساله هی ناومه. له وه وه خسته وه نه مه پیشه یه تی
 توژیک دوور بکه ومه وه نه بی بیت و به سهرم بکاته وه و دلّیا بی له وه ی
 که هیچ نا پره حه تیم نی یه نه مه به سهرهاتی پیریمه. بابه سهرهاتیکی
 گه نجیستان بوّ بگپرمه وه ناخوش نی یه:

کۆمه لّی فقهی بووین. بوّ (بانه) ده چووین. نزیک (بانه) کانی یه کی
 لی یه له شویئیکی نه وه نده ته ختایه هه تا نه چیته سهر ته وقه سهری
 کانی یه که نازانی کی له سهری کانیه که یه، که گه یشتینه سهر ته وقه سهری
 کانی یه که دیمان فریشته یه ک له سهر کانی یه که خوی نه شوات. له
 جوانیا وه سف ناکری. نه و قژه ئاوو ریشمه ی به سهر شان و ملیا شوپ
 کرد بووه وه... که ههستی به ئیمه کرد له عه زه رت حه یا و حورمه تی
 خوی وه ک شیت راپه ری و ئاگای له خوی نه ماو به ره ولای ئیمه ملی نا
 و دهستی گرت به عه و ره تیه وه و قیزانی: بمرن چیشکه ی ناکه ن.
 فقهی یه کی تامه زرۆی نیرّه حه یته ش گورج له گیر فانی راستی یه وه
 دهسته کیکی ئاماده کراوی ده رهینا و هاواری کرد: توّش روّحت
 ده رچی تامی ناکه یت. گه پراینه وه دواوه.

ئىستەش سەرسامى ئامادە کردنى ئەو دەستەكەم.

مەلاكاكە ھەمە دەچىت بۆشارى سەنە. لەوى بازارگانىك بە بۆنەى
 ھاتنى (نارى) يەوہ دەعوہ تىكى گەورە بۆ چەند مەلا و بازارگانىك
 دەكات و دەيانەوى مەلاكاكە ھەمە توورەكەن بۆيە قسە بە كچە
 مەريوانى دەلین لەو كاتەدا چای بۆ دادەنن ئەویش ھەر زۆر عاشقى
 (چای) بوو كە تەماشە دەكات چایەكە ساردە ئەویش دەست بەجى
 دەزانى سەماوەرەكە خەفە بووہ واتە كونەكانى ژىرى بە خۆلەمىش
 گىراون و ناگرەكە خەرىكە دەكوژىتەوہ بەچىلكە كونەكانى سەماوەرەكە
 پاك دەكاتەوہ دەلێت: مردووتان مرئى سەنەى سەماوەرەكەشتان وەكوو
 خوتان وایە تالە ژىرەوہ پىانەكەى جۆش ناسىنى و دەماخ پەیدا ناكات.
 مامۆستا مەلا ھەمە ئەمىن بۆى گىپرامەوہ وتى: تازە ئىجازەى
 مەلايەتیم وەرگرتبوو چوومە خزمەت مەلاكاكە ھەمە ئامۆزگارىەكم
 بكات، دواى پىرۆزبایی فەرمووی: جاران ئەمانوت «كلموا الناس
 حسب عقولهم»، ئىستا دەبى بلىين: «كلموا الناس حسب جهولهم».

كاك وریا قانیع وتى: باوكم لە خزمەت مەلاكاكە ھەمەى بىلوودا
 خویندووہى تى و دوستانە تیان زۆر بەھیز بووہ. كە باوكم دەبى بە مەلاى
 دىي (كال) لە مەريوان، (نارى) سەرى لى دەدات. باوكم دەرامەت و
 گوزەرانى كەمىك باش بوو، رەنجبەرىكى دەبى بە مامۆستا (نارى)
 دەلێت: قوربان ماينت پى بوو؟ ئەویش لە وەلاما دەلێ: بەلێ ماينم
 پى. رەنجبەرەكەش بۆ ئەوہى بچى زین لە ماينەكە بگريتەوہ و ئاوى
 بدات و كاو و جۆى بكا بە سەرەوہ دەچىتە دەرەوہى ماله كە ھەرچەند

دەگەر ئی ماینی بەرچا و ناکە ویت، ناچار دیتەو و بۆلای ناری و دەلیت:
 وای بزانم ماینە کە بەرەللا بوو و هیچ دیار نییە. ئینجا (ناری) بە
 پیکەننەو دەلیت: رۆلە ماینم پێیە، یانی بە سواری پێی خۆم
 هاتووم.

هەرکاک وریا قانیع وتی: لەو سەفەرەدا (ناری) بە باوکمی وت: بەم
 هاتنەم دلێ دوست و دوژمنم بە خۆم خوش کردوو. باوکیشم وتی
 چۆن؟ ئەویش وتی: ئەوی دوستە ئەلێ شکور مەلا کاکە حەمە گۆری
 پێی ماو و ئەتوانی بە پێی سەفەر بکات؟ هەرچی دوژمنیشە ئەلێ: مەلا
 کاکە حەمە عومری گەشتوو بەم عومرە و لاخیکێ نییە بۆ سەفەری
 ئەملا و ئەولا سواری بیت.

مەلا کاکە حەمە دلێ بە کچیکەو ئەبێ کە سۆفی ئەوپرە حمان ناویک
 و چەند کەسیکی تر خوازیبێ ئەکەن بۆ کوپرە ئاغا یەک و سەریش
 ئەگریت ئەویش قەسیدە یەکی هەجوویان لێ ئەنووسیت کە هەر ئەم
 بەیتەیان دەست کەوت:

سۆفی ئەوپرە حمان کە سۆفی بوو لە سێقی ژووروا
 کەر بە لەعنەت بێ ئەلین پۆشی خەلاتی پالتاو

-۱-

سووره تی یاسین که وه سفی چه زره تی له ولا ده کا
 نه هلی دلّ مایل به جیلوهی^(۱) سووره تی تاها ده کا
 خاکی به رده رگاهی قه سری گهر به سهر دا کا، گه دا
 ههر نه فهس نه فرهت له تاجی قه یسر و دارا ده کا
 ئاسمان وه ک مشتیری^(۲)، ههرده م به میزانی وه فا
 که سبی ههر شامی^(۳) به یادی ده ولّه تی ئه سرا ده کا
 گهر ته سه وور کا مه سیخی ته ختی عهرشی ئه عزمی
 تا ئه به د ته رکی به یانی ره فعه تی عیسا ده کا
 نووری عیشقی تو له سهر توری دلّی موسا مه گهر
 دای له سهر سینهی به شهوقی دلّ یه دی به یزا ده کا
 بوّ خه لیلان گهر نه سیمی گولشه نی لوتفت ببی
 ناری نه مروودی به سه حنه ی (جهننه تولمه ئوا) ده کا
 تاقی کیسرا بو به به رقی نوری حوسنی شق نه بی
 سه یلی حوکمی ناری فارس زایل و پیسوا ده کا
 ئه ی حه بیبی خالیقی عالهم، له ئاده م تا به تو
 ئه نبیا یه ک یه ک به یانی چه زره تی والا^(۴) ده کا

(۱) جیلوه: خۆده رختن و خۆنیشان دان - خود را ظاهر کردن.

(۲) مشتیری: ناوی ئه ستیره یه له ئاسمان، - سیاره مشتري، کپیار - خریدار.

(۳) شام: ئێره دا مه به ست له ولاتی شامه و ئیشاره یه به ئایه تی - سبحان الذی اسری بعبده .... ژهمی نان خواردنی ئیواره یه - سرزمین شام - وعده غذای شب.

(۴) والا: بهرز، خوا - بالا - خدا ..

نیرگسی مهستی سیاهت^(۱)، عهینی (مازاغ البصر)
 شه معی بی سایه‌ی وجودت شهرحی (کرّمنّا) ده‌کا
 ئاده‌می خاکی به‌سهر زومرپی مه‌له‌ک‌دا بی گومان
 توّی سه‌به‌ب نازش به‌پوتبه‌ی - علم‌الأسما - ده‌کا
 کاشفی (واللیل)ی توپره‌ی په‌رچه‌می شه‌پره‌نگی توّ
 ئافتابی^(۲) ته‌لعت^(۳) ته‌فسیری (والضحی) ده‌کا
 ئایه‌تی میعراجی پایه‌ی قابه‌قه‌وسه‌ینت عه‌جه‌ب
 وه‌سفی ئیعزات له‌ته‌ختی نازی (أو أدنی) ده‌کا
 عه‌کسی ئه‌لفی قامه‌تی ئه‌بروته‌گه‌ر (نون والقلم)
 سیدقی مه‌وزونی که‌لامت که‌شفی (ما أوحی) ده‌کا
 با وجودی پرته‌وی میهری^(۴) جه‌مالی ئه‌نوه‌رت
 کئی خه‌یالی زیبی قه‌سر و سایه‌یی (طوبی) ده‌کا
 سه‌له‌بیلی لوتفی توّ بی شک له‌عه‌رسه‌ی مه‌حشهرّا
 توشنه‌له‌ب، قانیع، له‌باده‌ی جامی (أعطینا) ده‌کا
 چی له‌ده‌وله‌ت‌کا، ئه‌سیری به‌ندی عیشقی ئه‌حمه‌دی
 عیشقی مه‌حموودی به‌عاشق که‌سبی ئیستیغنا ده‌کا

---

(۱) سیاه: په‌ش - مشکى.
 (۲) ئافتاب: پوژ، خور - روز، آفتاب.
 (۳) ته‌لعت: پوخسار، مه‌به‌ست هه‌لاتی پوژی پرووت - رُخسار، (مقصود طلوع آفتاب است).
 (۴) میهر: به‌واتا پوژ (الشمس) دیت. واته شمسى جه‌مالی - به‌معنی آفتاب، خورشید جمالش.

(ناریا) وه سفی جه لالی هه زره تی خیرالبشر
که ی به سهد ده فتهر هه تا مه حشهر به شهر ئینشا ده کا

- ۲ -

چونکه هه مده ردی سوله یمانم له سیحری دیوه دا
مه سلّه حت وایه برۆم بو خۆم به هه ردو کیوه دا^(۱)
هه رکه سی گهر مه یلی مه حبویی به دنیا بی ده بی
سه بری وه ک من بی له بهر ئیشی فه لاقه و چیوه دا^(۲)
مالی دل شیوی که تاجی عشق بازی نایه سه
واله خووی قاپی و یقار و ئیعتیباری پیوه دا
مه وعیزه و ته زویر ئه ی دل! بیته وه سه به حسی گول
قووتی پۆحی بولبولی دل و له غونچه ی لیوه دا
موعجیزه ی حوسنت نه بی، ئه ی ئافتابی بی نیقاب
سو بچی سادق که ی تلوعی دا له نوژی شیوه دا
ره هزه نی^(۳) فکرم په ناگاهی یه خه ی بگری به زور
وه همه که س قابیل نه، دزی، له باغی سیوه دا
باغی: گول خه ندانی، ئه فعاً: باغه بانی، تیغلی دل
چوو له بو غونچه ی ده می ره شماری زولفی پیوه دا

(۱) نووسرا بوو کتوو هه رده دا، وادیاره هه له یه چونکه وا جواتره.

(۲) چیه: چیلکه ودار - نوعی چوب که برای تنبیه کردن از آن استفاده می شود.

(۳) ره هزن: ری گر، چه ته (قاطع الطريق) - راهزن.

بۆ هه موو کهس خاوهن یه غما^(۱) بوو، شه که رخه نده ی له بی^(۲)
 بۆ منی بی کهس جوینی ترش و تالی تیوه دا
 (ناریا) خو ته رکى دنیا ئایه تی ئازادی یه
 بۆ گرفتاری له - بیت الحزن - ی ئەم بی خبوه دا^(۳)

- ۳ -

په فیکانم هه موو پۆیین له دی دا
 به تهنه هه ر ئەم ماوم له جی دا
 له بهر دنیا نه ما یادی قیامهت
 خودا چی بکه م له میدا، یا له وی دا
 قهزا پۆژی شکستی دا به مهردان^(۴)
 که به یداغی جیهانگیری به (می) دا^(۵)
 که مه نزل عاریهت بی عاره مه یلی
 خه راری خاری خواری وا له پی دا
 به هه ر کهس تا نه دا نه قدی هه م و غه م
 به کهس موشکیل، عه زیزما دره مه می دا

(۱) یه غما: تالان - غارت. (۲) له ب: لێو - لب.

(۳) بیت الحزن: مه به ست دنیا یه - مقصود دنیا ی فانی است.

(۴) مهردان: پیاوان - مردان.

(۵) می: مه به ست (فیکتوریا) ی شازنی به ریتانیا بوو - مقصود ملکه ویکتوریا است.

که سئی ده رچوو، له داوی مه کری دنیا
 که مهردانه ته لاقی سئی به سئی دا
 ته ماشاکه نه سفره و خوانی گه ردوون^(۱)
 هه تا سهر نیعمه تی شادی به کی دا
 به سورهت ری و زی گه رچی به کیکن
 به ری گه ردی سه فر زیبی به زی دا^(۲)
 به لی ته قسیمی ئوستادی ته زه له بوو^(۳)
 به (دۆلاشی) ی خه له و، ئاوی به (نئی) دا^(۴)
 سه فر مه ولامه تا ماوم له مه ولا
 که کهوش و گوره وی و توژی به پی دا
 به میزانی شه ریعت سه عبه (ناری)
 مه دارا که ی له به ینی دوو هه وی دا

---

(۱) گه ردوون: که ون. جیهان - جهان هستی.
 (۲) زیبی به زی دا: زیب: جوانی به. له هه مان کاتدا ئه و نوخته به ی که له سهر (ز) به جوانی به که بو (ر) - جوانی و (شادکامی).
 (۳) ئوستادی ته زه له: خوا - استاد آذل، خدا.
 (۴) نئی و دۆلاش: دوو گوندن له مهربان به که میان به خه له و خه رمان به ناوبانگه و دووه میان به ئاش و ئاو. دیسان ئاشی ئاو له کوردستان دا که باو بووه ئه وسه خه له به دۆلاشاو ئاویش به (نئی) دا ها تو چۆی کردوه که دوو پارچه نه له به شه کانی ئاش - دو منطقه از توابع شهرستان مریوان.

- ۴ -

فهلهک بو گهردوشی تو له حزه یه تهرکی جه فا ناکا
 به قانونی نه ده ب شهرمی له خاسانی خودا ناکا^(۱)
 مه گهر نه و ماده ری شمری سه گو بو جه هلی مه له وونه
 که واهت تهرکی غم پیدانی (ما تحت العبا) ناکا
 به ته رزی ئینو ملجه م پاره بی جه رگی که واپره حمی^(۲)
 به ئاهو سوژی سینه ی حه زینی مورته زا ناکا
 یه قینم وایه توشنه ی خوینی نه ولادی موحه ممه د بوو^(۳)
 که قهت خوئی له هه نگامه ی خرۆشی که ربه لا ناکا
 به بی میهری، به لی مه شهووری ئافاقه، فهلهک بو یه
 له شاهی نه بیا شهرمی، له فرزه نده ی حه یا ناکا
 ده سا با بیینه وه سه ر واقعیه ی سالاری دین په روه ر
 نه گهرچی خامه عوشریکیش له عینوانی نه دا ناکا^(۴)
 حه فیدی حه زره تی کاک نه حمه دی قوتبی سلیمانی
 که بی ئیمدادی فهیزی به رگی گول نه شته و نوما ناکا
 له شاری موصل و هسللی به نه نواری شه هاده ت بوو
 به لی روتبه ی شه هاده ت، تهرکی ئالی موصل فنی ناکا

(۱) به ریز شیخ سه عیدی حه فید له ۱۹۱۰ ز له موصل کوژرا.

- شیخ بزرگوار سعید حفید در ۱۹۱۰ در موصل شهید شد.

(۲) ئینو مولجه م: عبدالرحمن کوپی مولجه مه که حه زره تی عه لی شه هید کرد و پارچه پارچه یان کرد - عبدالرحمان ابن ابن ملجم، فردی ناپاک بوده که حضرت علی را شهید کرد.

(۳) توشنه: تینوو - تشنه.

(۴) خامه: پینووس. قه له م - قلم.

حوسه یین ئاسا له مهوجی خوین دا په یوهسته فهرموویه
 دهسا بۆ کهس خه یالی (من سقانی، قدنجا) ناکا^(۱)
 نه گهر دابی موسلمانى وهها بی وهک له موصل دا
 به حوسنی دینی ئیسلامی، فهرهنگی ئیعتینا ناکا
 عیباداتی گروهی موددهعی بهد تینهت و عاسی^(۲)
 له دیوانی جهزا بی شک به قهدهک جو بهها ناکا
 مه گهر موصل به ئاهی حه زره تی - زههرا - سهروب بی
 وه ئیلا قه تللی ئالی زه خمی ئه هلی دل دهوا ناکا
 عه جهب ماوم له سوککانی فهلهک، په عنی مهلهک بۆچی؟
 که ئه مری ته عزیه ی ئیسلامی ئه م میحنهت سهرا ناکا
 کهسی یهک زه پرره ئیمانی له دل دابی به ئیمانم
 قبوولی بورده باری زیلله تی ئه م ماجهرا ناکا^(۳)
 نه ماوه ئابروو بۆ ئه هلی گول عه نه ر له عالهم دا^(۴)
 به بی شک جوو له مه ولاره له قوتبیش مه رحهبا ناکا
 سلیمانی به بی - نی - واقیعه ن ته سفیری سه لمایه^(۵)
 که ئه هلی وهک زه عیفه ی بی هونه ر مه یلی غهزا ناکا

(۱) من سقانی قدنجا: ئهوی ئاوی دام رزگاری بوو - کسی به من آب داد رستگار شد.

(۲) گروه: کۆمهڵ - اجتماع. (۳) بورده بار: ئارام و ئوقره - صبور.

(۴) گول عه نه ر: هه موو ناوچه ی شاره زووری جاران که پایته خته که ی خورمال بوو - تمام سرزمین شهره زور قدیم که مرکز آن خرمال بوده است.

(۵) واته سلیمانی به بی (نی) سلیمایه که بهجووک کراوه ی (سه لما) یه - اسم مصغر سلیمانی که ابتدا سلما و سپس سلیمایا بوده است.

ئەگەر گۆل ئاڤرووی مابێ، ئەبێ ھەر سەر بە زانوو بێ^(۱)
 ئەگەر عیرفانی بێ بولبول بە پوی گۆلدا نەوا ناکا
 ئەگەر قومری درۆ ناکا لە دەردی ھیجرە نالینی
 لە دەوری گۆل لە گۆلشەندا بە جوز نەعرە ی بەبا ناکا
 سەبووری لازمە تا پۆژی مەحشەر (ناریا) ھەرگیز
 فوغان و شیوەنت جەبری زەلیلی مامضی ناکا^(۲)

- ۵ -

ئەم غەزەلە ی بۆ بابە عەلی شیخ مەحمودی حەفید نووسیوە
 کە لە و کاتەدا لە میسر ئە ی خویند
 تا قیلەیی من وا لە مەقاماتی سەفەردا
 یارەببی نەبێ خاتری ھەرگیز لە خەتەردا
 گەر سەرفی غەم بێ بە دەمی عومری عەزیزم
 نالێ ئەحەدێ، نەقدی حەياتی بەزەرەردا^(۳)
 بپروامە کە، وەک ئەھلی سلیمانی یو کەرکووک
 کەس دەوڵەتی ئیمانی بە سلق و بە گەزەرەردا^(۴)

(۱) زانو: ئەژنۆ - زانو.

(۲) جەبر: یانی گرتنەو و شکستە ی زەلیلی رابوردوو - قەر و زور.

(۳) ئەحەدێ: کەسێ، یەکن - یەک نفر.

(۴) گەزەر: گێژەر - نام نوعی سبزی است که شکل آن شبیه سیب زمینی است.

بۆ تۆ ئه گهری بولبولی دل کووچه به کووچه
 بیچاره له بهر تۆزی سهفه، غهرقه له گهردا
 مهیلی غهزهلم ناوهره - پیچال - ی هم و غهم^(۱)
 دل خالی یه ئه مرۆ، چه له بهیتا، چه له فهدا
 تا خاتری من میسر له بۆ عه کسی جه مالت
 لای ئه هلی خیره، عهینی (خدیو)م له نه زهدا^(۲)
 بۆچی نیه ئاساری سه وادی په قه می تۆ^(۳)
 وه ک سورمه هه تا په ونه قی بینش به به سه ردا^(۴) د^(۵)

- ۶ -

مه لاباقرا! مه لا باقور به هه ردوو دهست به سه ردادا
 له مه ولا تا ئه بهد نابنی سه ری بی موو، به به ردادا^(۶)
 به بی بوون و وجودی موسته میع، خاریج له قانونه
 (ئهمین المیلله) بۆچی وه عزی پووج و بی سه مهر دادا

---

(۱) پیچال: ئه و چاله یه له ژیر پنی جۆلادا ته و نی له سه ر ئه کات - چاله مخصوصی
 است که بافنده جولا (نوعی بافندگی گلیم) هنگام کار از آن استفاده می کند.

(۲) خیره: ژیری. عه قل. هۆش - خردمندی.

(۳) سه واد: خۆینه واری، وه مه به ست لیره دا نامه ناردنه - معلومات.

(۴) بینش: بینین - بصیرت و بینایی. (۵) به صه: چاو - بینایی چشم.

(۶) ئه م هه لیه ستی به پۆنه ی هاتی یه کێکه وه بووه بۆ ئه و ناوچه یه که ادعای
 شیخی یه تی کردووه و داوای هێشته وه ی قژ و سه رو پرچی لێ کردن کاری
 دیوانه گهری.

ده بی بۆچی بکه ن باوه ر که عالم دوزمنی شیخه
 شه کهر ئه و وه خته مه قبوله، که هه مدهم بی له گه ل چادا
 وه کوو من بۆ غولامی هه زره تی شاهی حیسامه ددین
 نه گهرچی سۆزی په روانه شوعاعی قهت به شه م نادا
 (توجه) بۆ دلی دانا و عاقل چاکه نه ک جاهیل
 په په ی گول دپته جونبوش، نه ک خه راری موو له بهر بادا^(۱)
 برپۆ ده رویش! ده فیکری لوقمه یی شام و نه هارت که
 په و اجی جاوی تو، نه قسی به یاقوت و گوهر نادا
 ده بی دانا به عیلمی مه عریفهت هه نگامی ئیحسانی
 به تووتی: قه ندو، بولبول: گول، به و شتر: خارو، گا: کادا^(۲)
 نه تو فیکر و خه یالت، مه شکه په رش بوو^(۳)؛ که ی ده بی پر بی؟
 نه من سه رفی حیاتم بوو، له که شفای عیلم و ته قوادا
 له بۆ ته حقیق و هه فزی مه سه له ی شه رعی له قورپاندا
 نه تو نونت له بهر کرد و نه من جیلوه م به تاهادا^(۴)
 به پرچ و ذیکر و مارو ده ف خه واریق خه رقه یی ناژی
 لیباسی سه لته نه ت رانی و یلایه ت وا له بهر شادا

(۱) جونبوش: جموجوول و گه ران مه بهس جوش و خروشه - تحرک.

(۲) خار: دپک - خار.

(۳) مه شکه په رش: گه ده - کیسه ای که شیر را داخل آن به هم می زنند و از شیر فراورده های دیگری از جمله کره و... می گیرند.

(۴) نون: لیره دا مه بهست سوره تی (نون والقلم) ه له دوایدا ده لێ به (طاها) دا مه بهستی له سوره تی (طه) یه له قورئانی پیرۆزدا - مقصود دو سوره از سوره های قرآن کریم است سوره «ن والقلم» و سوره طه.

عه قیده م سابیته و، باتیل نیه ئیژم هه تا ماوم
 له هه نگامی فیراغت، یا له وهختی شور و غه و غادا
 (بهاء الدین) ه، مه ولامه حیسامه ددینه، ئاغامه^(۱)
 چه ئاغایه که سولتانی ی به فه پراشانی ده رگادا
 خه یالی خاوه، جه زبی دل، به زهرگ و ورگی چوچانی^(۲)
 مه حاله ماری جه علی مودده عی ئیلزامی (موسی) دا
 بفرموو تا خه لیفته ره سمی ئینسانی به جی بیئی
 له هه رلايه نه لئن سه یید، به نه سخی شهرعی (فتوی) دا
 به ته نیا تف له نیو ده م کردن و قه نداو و ده رخستن
 خه لک پرووتکات و پاروی زل له سه دری و گوشتی شه ک بادا^(۳)
 خه تای تویه له نیو پیستی مه را، گورگت له مه ر به ردا
 نه توی له تمهت به (شاهی نه قشبه ند) و غه وئی به غدادا^(۴)
 خودا وهختی که کردی قسمه تی وه زعی هه موو عالهم
 حواسی دووی به نه حوهل، ره سمی بی شهرمی به نه عمادا
 به دل قوربانی ئالی عارفم، شهرعه ن به ته عزیمی
 غولامی سه ییدیکم من له شهرعی جه ددی لانا دا

(۱) مه ولامه: گه وره و سه دارمه - سرور من است.

(۲) چوچانی: تیره یه که له ناوچه ی مریوان - تیره ای در شهرستان مریوان می باشند.

(۳) سه دری: برنجیکی در یژ کوله ی بۆن خوشه له کوردستانی باکور بایه خی زۆره -
 نوعی برنج خوشبو و معطر که در کردستان شمالی استفاده از آن زیاد است.

(۴) له تمه: زاله. شه په للاغه. چه پوک - سیلی.

تەریقەى قادرى كەى؟ زددى ئەحكامى شەرىعت بوو
خودا دىوانە پروپەش كا، كە جارى دا بە دنيادا
غەرەز دلسۆزم و تاكوو بە من سەيد نەلى سۆزى^(۱)
لەبەرچى؟ تۆلە ئەولادىم سەحيفەى وە عزى خۆت لادا

-۷-

بى قەباحەت گەر حەوالەى تىرى موژگانم ئەكا
مەنعى ناكەم، خۆشە فریادم، بە خۆش خوانم ئەكا
من كە مەجبورم، بە مەحكومى غولامانى دەرى
شۆرشى عیشقى روخى، موحتاجى دەريانم ئەكا^(۲) و^(۳)
گەر بە تىرى عیشوۋە جەرگم پارەكا، گاهى بە ناز
مالى ئاوابى بە خەندەى لىوى دەريانم ئەكا
من شكاتى دل پەريشانىم لە گيسوى كردوۋە^(۴)
ئەو حەوالەى مەحكەمەى زولفى پەريشانم ئەكا
من بە خوشخوانى كە مەشهوورم لە باغى عیشقدا^(۵)
ئەو بە سوختەى بلبللى بى نوتق و نادانم ئەكا^(۶)

---

(۱) سۆزى: بە يانى. سەينى. ھەروەھا بە واتا شەوق و كىنايە بە لە (صبر و تحمل)
بەرامبەر ناخۆشى بە واتاى سوتاندنیش دىت - فردا صبح. از معانى ديگر آن كناية از صبر
و تحمل در شذائذ و نیز سوزاندن. (۲) روخ: روو - رُخ.
(۳) دەريان: بەردەرگا - نگهبان در. (۴) گيسوو: ئە گريجە - گيسو.
(۵) خوشخوانى: فەساحەت و بەلاغەت - فصاحت و بلاغت.
(۶) سوختە: فەقى يەك لە سەرەتاي خويندان دا بى و تازە دەستى پى كەردى - فقيە شبتدى.

من له گۆشه‌ی مه‌دره‌سه‌ی عيشقى مه‌سائيل حهل ئه‌که‌م
 ئه‌و به‌ شاگردى خه‌ليفه‌ی ده‌رسى تيفلانم ئه‌کا
 من به‌ ئوممىدى عه‌قيقى لىوى حه‌ککاکى ئه‌که‌م^(۱)
 ئه‌و به‌ تيفلى عاشقى نارنجى بۆستانم ئه‌کا^(۲)
 با موشيرى چاوه‌که‌ی پرسى له‌ خوڤکارى موژه‌ی
 له‌شکرى غه‌مزه‌ی له‌سه‌رچى تيره‌بارانم ئه‌کا؟
 گولشه‌نى حوسنى که‌ چونکه‌ ئاوى ئه‌شكى ديده‌مه‌^(۳) و^(۴)
 خه‌تى په‌عدى ناله‌و و گريان و بارانم ئه‌کا
 ميم ده‌مى و ئه‌لف بينى، چيمه‌ زولفى عه‌نبه‌رى
 تا وه‌زيفه‌م بى له‌ پرويا، به‌نده‌ فرمانم ئه‌کا
 وا موشه‌ووه‌ش بوو، وه‌کوو حالم، خه‌يالم (ناريا)
 هه‌ر وه‌کوو وه‌حشى، به‌شه‌ر وه‌حشه‌ت له‌ ديوانم ئه‌کا

- ۸ -

بولبولى دل بۆ خه‌يالى نيکته‌ په‌روازى ئه‌کا
 تو خودا کى وا ده‌زانى خونچه‌ده‌م پازى ئه‌کا

(۱) عقيق: ياقوت - ياقوت. (۲) بۆستان: باغ و باخات - باغ و بستان.

(۳) و (۶) ئه‌شک: فرميسک. ديده‌: چاو - اشک چشم.

له شکری شاماتی زولفه پنی له گه ردوش دا ده لئی (۱)
 عه سکه ری سولتانی پږمه و مه شقی سه ربازی نه کا
 موغ به چه ی خالی له سه رگول ناته شی لیوی له لام
 ساحیری هیندوستانه ناتش نه ندازی نه کا (۲)
 سوجه تی نه مشه و په شیوی روومه تی گیرای به
 نه وچه بهش زاده ی قوله، هه رکه سبی غه ممازی نه کا (۳)
 بو له سه ردانم هه میشه، تیغی عیشویه حازره (۴)
 من به قوربانی، به شه هدی لیوی شانازی نه کا (۵)
 قازیی و مفتی ده لئین، یانی حه رامه سوجه تی
 پرووی نه وه پرهش بی به قه ولی موفتی و قازی نه کا
 بیته سه رپره وتی کومه تی (۶) به یتی خوش ته علیمی (۷) من
 هه رکه سی وائه سپی ته بهی فییره پمبازی نه کا
 وائه زانم بی نه دهب نابی نه گهر (ناری) بلئی
 نه م غه زه لمانه له له هجه ی شیخی شیرازی نه کا (۸)

---

(۱) گه ردش: گه پان. جولاندن - گردش.
 (۲) ناتش: ناوړ. ناگر. نار - آتش.
 (۳) غه مماز: به ناز و عیشوه - عشوہ گر.
 (۴) تیغ: چه قو - چاقو.
 (۵) شه هد: هه نگوین - مقصود عمل است.
 (۶) کومه یت: نه سپی خوشپړه و - اسب چالاک.
 (۷) تعلیم: فیر کردن - تعلیم، یاد دادن.
 (۸) شیرازی: مه به ست (حافظی شیرازی به) - مقصود شیخ حافظ شیرازی است.

- ۹ -

تووتی دلم که شیوهن و فریاد و پوئه کا
 فیکر و خه یالی قهندی^(۱) به یاناتی توئه کا
 بو ئیتیحادی ئیسم و دهوله تی جیسمت له نیوی دل
 جه یحوننی دیده عارز و پروو شوست و شوئه کا^(۲)
 نووکی موژه له مه عده نی مہعمووری چاوه که م^(۳) و^(۴)
 بو توئه دیده له عل و گوهر، گردو کوئه کا
 پوحم به یادی پوژی و یسالت به هر شهوی
 سهیری قسوری دایره که ی هشت و نوئه کا
 وهک عه نده لیبی^(۵) باخی ئیره م دل به هر وه رهق
 خونچه ی که لامی باغی له بت جست و جوئه کا
 شق بوو مه می به دامه نی مه مدوح و عه کسی (دوو)^(۶)
 خه تمه له ناوی یاوه ری من گفتوگوئه کا
 (ناری) له شهوقی له بی توئه له م ده مه
 شوخی به قهند و یاری به توژی گه زوئه کا

(۱) قهند: شه کری کلۆ - قند.

(۲) عارز: پروو، دهم و چاو - رُخسار، صورت.

(۳) موژه: برزانگ - مژه. (۴) مهعموور: ئاوه دان - آبادان.

(۵) عه نده لیب: بولبول. شالور - بلبلی.

(۶) ئەم موعه مایه که خوا لی خوشبوو مه لا کا که حه مه فەرموویه تی ئاوا به: مه م که دوو میمه له ت بوو، دامه نی مه مدوح که (ح) یه که وته به نیان و کردیه (محرم) وه (دوو) ومان هه لگتیرایه وه بوو به (وود) خرایه سهر (محرم) بوو به (محمود).

- ۱۰ -

چاوه کهم لاده له سهر کوښت نیقاب^(۱)
 باخه جالالت بی له پروتا ئافتاب^(۲)
 مهستی عیشقم، پیم مه لئی مهستی مهیه
 عاشقی بیدار و سهرمهستی شهراب
 وا به شوعلهی ئاگری پوخساری تو
 جهرگو دل برژاوه بو تو، وهک که باب
 زولفه، یا ماره، له سهر گهنجی پوخت
 دووکه لی ئاهی منه، یا میشکی ناب^(۳)
 نای بریتو دادی من، یا زولمی تو
 غهیری حوکی مه حکه مهی پوژی حیساب
 پهرچه مه، یا تورهی شاهانهیه
 یا سهوادی نامهیی ئه هلی عه زاب
 سه همه، یا موژگانه، یا تیری قهزا
 لبوه یا یاقووته، یا له علی موزاب^(۴)
 قهوسه، یا ئه برویه، یا شمشیری زال
 یا کهمانی پوخته مه پر پیچ و تاب

---

(۱) نیقاب: په چه - نقاب.
 (۲) ئافتاب: خور: پوژ - خورشید، روز.
 (۳) میسکی ناب: خوینی رهشی بون خوشی ناوکی ئاسکه، میسکی خالس: مهو ماده
 بون خوشه به که لهو خوینه که له ناوکی ئاسکی (خه تاو خه تن) ده که وینه سهر به رد
 دورست ده کریت - مشک که از نافت آهوی ختنی به دست می آید و از عطرهای بسیار
 خوشبوست.
 (۴) موزاب: موزاب: توابه - مذاپ.

بۆنەبوو پەحمت؟ بە حالى من دەمى
تا بەكەي، چاوما لە (ناری) ئيجتیناب^(۱)

* * *

- ۱۱ -

ئەم غەزەلەش بۆ بابە ئەلى كۆرى شېخ مەحمودى حەفیدزادەيە
بە بۆنەي نیازی ژن ھېنانیەو لە کێژیکى عەرەب
پۆژى عیشو و عوشرەت و عەیش و تەرەب
ئەي موبارەك بى لە تۆ شوخى عەرەب
لەم مەقامە لازمە تەبرىكى تۆ
گەر حەریفى بى كچ و عالى نەسەب
دەم وەكۆو گۆل، غەبغەبى ھەر وەك ترنج
قامەتى وەك نەخل و مەمكى وەك پوتەب
كافىە بۆ سوجەت و ھەم شافىيە^(۲) و^(۳)
بۆ غەمى تەنھايى و شیرین لەقەب
قەوسى ئەبرۆى وەك كەمانى حەیدەرى
پووی بەلووسى، ھەر وەكۆو لەوحى زەھەب
بىگرە و بىخە و گۆلۆلەي كە وەكۆو
كۆولەكەي دەوریش و خورما و عەنەب

(۱) ئيجتیناب: دورە پەریزی - دورى کردن.

(۲) كافیه: ناوی کێژە عەرەبەكەيە - اسم دختر بە زبان عربی.

(۳) شافىە و كافىەش ناوی دوو کتیبى زانستى ئاینین - دو کتاب دینی و علمی.

بیخه شیوهن هەر وه کوو باوک نه ماو
 چرکه چرکی پێخه، وه ک چیتی هه له ب^(۱)
 بیخه ره ژێر هه مله یی هه مدانه وه
 بیکه گالته و تئێ ترنجینه به گه پ
 سووری سه ر خه پ بینه ره قس و پئێ که نین
 لووتی هه له ماسئ و ره قی که وه ک هه ته ب
 بیده ره به ر زه رگی تیژی قادری
 پئێ بکییشه هه یی یه یی یا لیلعه جه ب
 هه ر وه کوو هه ککاکی دانا هه ل که نه
 نه خشی (وامت) له لیوی ئه و به قه پ^(۲)
 هه ر وه کوو جو لا شه پیتکه ی پئوه ده
 لابه ره په رده ی سه را په رده ی ئه ده ب
 مه سه له حه ت وایه قلی لی بکه ی به فل
 تا هه تا ماوه له تۆ نه گری عه ته ب
 هه مله یی شیرانه چاکه تا بلئ
 انه لیث شجیع منتخب^(۳)
 دوور له تۆ - ناری - به بئێ که س ماوه تۆ
 بئێ هه واس و عه قل و ئیدراک و ئه ده ب

(۱) چیت: جوړه قوماشیکې تاییه تی یه بو ئافره ت - نوعی پارچه زنانه.

(۲) وامت: هاوار مردم.

(۳) انه لیث شجیع منتخب: به راستی شیرینکی زور ئازا و هه لپوارده یه - به راستی مانند شیر شجاع است.

- ۱۲ -

نهی که وکەبی بورجی فهله کولته تلەسی مه کتەب
 دارایی هونەر، شیرێ عەرەب، بازی موئه ددەب
 تووتی دلە موشتاقە، له بۆ قەندی جە مالت
 وەک لیوی گەدا، بۆ قەدەحی شەهدی له بالەب
 ئەم خاکە که قووتی شەرەفی ماوه له بهینا
 خالیکە له - س - هەم له کولە ی جە هلی مورە ککەب
 پەیدا بکە ئەهلی شەرەف و پروولە شەرەف کەن
 ئەلقابی عەزیزی به خەیاڵاتی مورە تەب
 گوی مه گره له ته قیری زوله یخایی هه وهس تۆ
 تا پاره نه بێ جامه یی ته قوایی موخاته ب
 بی شک سه به بی فیرقه تی جانانه کهوا بوو
 یه عقوبی فهله ک، قامه تی خەم، پشتی موحه ددەب
 (ناری) دلە که ی که و ته نه نیو چاهی فیراقت (۱) و (۲) و (۳)
 په روانه سیفەت ئیسته به سووتانه موعه ززه ب

- ۱۳ -

مات و پەشیوم نه ما سه بر و قەرار و شه کیب (۲)
 چونکه عیلاجی نه بوو ده ردی دلای بی ته بیب

---

(۱) و (۲) و (۳) نه نیو: له ناو. چاه: چال. فیراقت: دوور که و ته وهت - درون. چاه.
 دوری و فراق تو. (۲) شه کیب: تۆ قره - صبر.

فرموو ته بڼی زوو به زوو، بیکه به کارم عهدو^(۱)
 غاره تی^(۲) دینم به دوو نیږگسی جادوو فریب^(۳)
 نه شکم^(۴) نه گهر وهک مه یه، نالهم نه گهر وهک نه یه
 روومه نه گهر وهک به یه^(۵)، پاکی له داخی په قیب^(۶)
 روومه تی په خشانه، یا، ماهی دره خشانه، یا
 له علی به ده خشانه، یا، لاله یی لټوی حه بیب
 زولفی له دوولا به لا، خه تی چه لیا^(۷)، نوما^(۸)
 نافیه به بؤ ماسیوا، ناهی یه بؤ هر سه لیب
 باغی ټیرم روویه تی، میشکی خه تا، موویه تی
 دیده یی جادوویه تی، په هزه نی یار و غریب
 (ناری) نه گهر عاقلی، بؤ له خودا غافللی
 حه یفه نه گهر کاملی، بڼی نه ده بی بؤ نه دیب

- ۱۴ -

بؤ شیخانی ته ویل و بیاره یه
 پاکه تی شیرین مه فادی حه زره تی شاهانه هات
 ههروه کوو توو تی به کوئی قه نده وه مهردانه هات

---

(۱) عهدو: دوژمن - دشمن.	(۲) غاره ت: تالان کردن - به یغما بردن.
(۳) فریب: فریو - گول زدن.	(۴) نه شک: فرمیسک - اشک.
(۵) به یه: به هی یه - به.	(۶) ره قیب: ناحهز - رقیب.
(۷) چه لیب: سه لیب - صلیب.	(۸) نوما: فاشکرا - آشکار.

بو موباره کبایی ئەم عەیش و سرور و عوشەرە تە
 تایەفە ی ئاغاوو بە گلەر، عەشرەت و بیگانه هات
 جەمعی دەرویش و مەلا و سوڤی لە گەڵ ئەهلی تەریق
 ساقی و مەینۆش و مەست و (مورشید) ی مەیخانە هات
 دەف زەن و شمشال زەن و سەرپاکی دەنگخۆشی وولات
 شیت و سەرعی گیژ و غافل، عاقل و فەرزانە هات
 سەر بە پرچ و دەس بە زەرگ و مل بە ڕەشمار و بەلئ
 سەف بە سەف دەم پر لە ئاگر، تاقمی دیوانە هات
 پرچی دەرویش و چرا تیکەڵ بە یەک بوو بوو بە شەو
 نورو زولمەت هاتە پیش و بو سەما پەروانە هات
 بەرخ و می، هی هی ی بەران و کاوڕو شەک بی حساب
 قەند^(۱) بە خەروار و خەرارو (دووبەرە) ی پر، شانە، هات^(۲)
 سەد ژن و سەد پیرە ژن، دووسەد کچی نەرم و نیان
 سەد منالی بی کەس و کەس داری دووسالانە هات
 سەد لە جوو، یەک سەد لە تەرسا، سەد لە پەهبانی مەجووس
 سەد لە گەورە ی بت پەرست و سادە پوومەستانە هات
 سەد قتوو ئەنواعی عەتری، سەد لە شووشە ی پر گولاو
 سەد چەپک خونچە و وەنەوشە و نیرگس و ڕیحانە هات

(۱) قەند: شە کری کلۆ - قەند.

(۲) دووبەرە: دووبەرە ی هەنگوین - دوو قسەت از عسل.

موفتی بۆ فتوا به نهی، قازی له بۆ ته حلیلی مهی
 سه د موده پرپس بۆ ئییاچهی به زمی ئهم مهیدانه هات
 بوو به رۆژی جهژن و شادی، وهک جلووسی پادشا
 هاتی (ناری) بوو له سایه ی تۆ، کهوا ئازانه هات

- ۱۵ -

گیان به ئیستیقبالی بۆ سه ر لیوه کهم هات و نه هات
 بوو به شیوه ن شادمانی، پۆحی من پۆژی مه مات
 بۆ وه فاتم، گهر وه فایی کا به هاتن، یهک نه فەس
 لازمه دهسته و دوعایم، تائه به د من بۆ وه فات
 کافری زولفت به ئاهم، که ی له مولکی پۆمی پرووت
 ده رده چیی تا کو مه کی بی له شکری خالی (سیات)
 ده ولته تی حوزنی من و خه رمانی حوسنی تۆ عه جه ب
 که س نه بوو جارێ له هه ردوو پی بگا په سمی زه کات
 بی شو عاعی شه مسی روخسارت له بۆکی حه ل ده بی
 هه نده سه ی خالی سه حیفه ی عاریزی حیکمه ت نومات
 که ی به ئوممیدی حه یاتم، دوور له شه هدی لیوی تۆ
 زولمه تی زولفت که ده وره ی دا له سه ر چه شمه ی حه یات^(۱)

(۱) چه شمه ی حه یات: وا مه شه وره که سه رچاوه ی ژیان ته ژدیهایه کی گه وره ی ره شی
 تیا به، ته میش زولفی ره شی یاری داناوه له جۆی ته و ته ژدیهایه و ده م و لیویشی داناوه به

نه و جی تورکانت عهجه ب چالاکه بو ته سخیری دل
 شوړه تی ئافاقه ئاری، زه مزه مهی فه تحی سوپات
 گهر شکستی دا به شه ککهر لیوی ئال و گهر دنت
 بیړه واجی دا به شووشه ی شه ربه ت و شووشه ی نه بات
 وا غوبار نه نگیزه بو ئامانجی دل تیری موژه ت
 ئافتابی پروومه تی پووشیوه، گهردی تو تیات
 ماهی پو خسارت که جیلوهی دا له شامی په رچه ما
 روژ به پروو زهردی له مه شریق دا به ره و مه غریب هه لات
 خالی دانه ی بولبولی دل، زولفی خاوی داوی به
 که ی ده بی (ناری) له داوی خاوی مورغی دل نه جات

- ۱۶ -

نه ی نه من قوربانی خاکی خانقات
 قوتبی کامیل، مورشیدی شیرین سیفات
 شاهی تهخت ئارایی مولکی مه عریفه ت
 شه معی پر ته و به خشی نه ربابی نه جات

سرچاوه ی ژيان. بويه (ناری) به هیوای ژيان نیه و به ته مایشی نایبیت - مطابق نظر قُدا
 مشهور بوده است که داخل سرچشمه حیات و زندگی ازدهایی بزرگ و سیاه قرار گرفته
 است و ناری در اینجا زُلف یار را به آن ازدها تشبیه کرده است و دهن و لبها را به
 سرچشمه زندگی تشبیه کرده است و به این خاطر ناری به امید زندگی فانی نبوده و
 نخواهد بود.

لایه قی ئەمڕۆ لە بۆ تەفسیری - نوون -
 شاریحی بۆ - مائیدە - و سوورە ی - بەرات -
 شک نیە مەنزوری زومرە ی ئەولیا م
 گەر بگا دەستم بە داوینی کەوات
 ساعەتێ گەر دەس بدا فەیزی حزوور
 یە ک دەقیقە قیমে تە بۆ سەد سەعات
 ئانی - ئەو - نادەم بە سەد ئانە ی پەواج
 ئانیە ی نادەم بە سەد کاسە ی نەبات
 تۆ بە دڵ کانی وەفا، من بێ وفا
 بێ وەفایی من بە قوربانی وەفات
 پوکنی ئادابی شەریعت تائە بەد
 مونه دیدیم نابێ بە تەئویلاتی لات
 وا لە گەردوش دا وەکوو پەروانە دڵ
 مایلی سووتانە، بۆ شەمعی لیاقت
 شافی یە بۆ دەردی بێ کەس یادی پیر
 کافی یە بۆ بێ نەوا، گەنجی لەقات
 بۆ کەسانی کەسبی هاتی بوو کەهات
 بۆ یەکی وە ک من نەهاتی بوو، نەهات
 نەزمی بیر ی وە ک گۆلی بێ ئاوو سیس
 رەغبەتی فەوتاو، لای ئەهلی وولات

- ۱۷ -

هه تا پروئیه ت نه کهم شیوهی هیلالی فهوجی دهربانت
 نه من دوورم له ئیفتاری سرووری جه ژنی قوربانت
 به سهر سه رما فهله ک هه وری غه می به و ته رزه کی شاهه
 نه ماوه بینشی به دری پوخی پرخشانی تابانت
 له عهرسه ی زیلله تا نابیی نه جاتی دل له دهس غه م بی
 به بی ئیمدادی جه ولانی، خه می چالاکی چه وگانت
 موقیمی ئاستانی په فعه تم وه ک جه م ئه گه ر یه ک ده م
 ببینم سوپه تی عه کست له سه فحه ی جامی ئه یوانت^(۱)
 به میقرازی ته بیعه ت بییرم، واچاکه بی دۆزم^(۲)
 به ماکینه ی سه ناخوانی، غه زه ل بو فهرشی هه یوانت^(۳)
 له شاری سینه دل دارول ئه مانه بو غه می هیجره ت^(۴)
 به حیکمه ت دارولئیحسانه، ئه ساسی به یتولئه حزانت^(۵) و^(۶)
 گریانی^(۷) سه بووریم چاکه^(۸) وه ک بولبول له شه وقی گول
 نموونه ی چاکه ئه م چاکه، به یادی چاکی دامانت

(۱) جامی ئه یوانت: مه به ست جامی جه مه - جام جم.

(۲) بیدۆزم: بیدۆرم. ته رتیبی بده م. (۳) غه زه ل: شیعر - شعر.

(۴) شاری سینه: زه م و هیجایه کی ناسکه بو شاری سته - شهر سنندج..

(۵) داروالامان و داروالاحسان: ناوی دوو مزگه وته له شاری سته له کوردستانی ئێران

- دو مسجد بزرگ در شهر سنندج از شهرهای کردستان ایران.

(۶) بیت الاحزان: مه به ست دنیا به که پره له ئاشووب و ناره حه تی هه رده م - مقصود

دنیا است که همیشه پُر از فتنه و آشوب و مشکلات است.

(۷) گریان: یه خه، به روک - یقه.

بلووکى^(۹) خاکى ئىرانسى خەيالاتم پەریشانە
 بە سەبكى^(۱۰) نەزمى مەشرووطەى پەھەندەى^(۱۱) دەردى ھىجرانت
 دلى (نارى) بەسانى غونچە^(۱۲) تەنگە گەرنە کا یارى
 نەسىمى دل نەوازى غەم، گودازى^(۱۳) بادی دامانت

- ۱۸ -

«بەندى يەكەم»

ئەى خاكى وەتەن بۆچى نەما شىۋەى پارت؟
 بۆ بوو بە شەوى زولمەت و تارىكە نەھارت؟
 بۆ باسى نەما دەفتەرى ئەھكامى ئىلاھى؟
 بۆ يادى خودا وا لە گوریزا لە كەنارت؟
 بۆ عاجز و بىزارى لە مەعشوقەى تەقوا؟
 بۆ پىرەژنى كۆنە ھەوا بوو بوو بە يارت؟
 ھەك بازى جەفاكارى ستم پىشەى نەمروود
 بۆ تەبرى سەفا، مورغى جەفا، بوو بە شكار؟
 سابۆچى نەكەم شىۋەنى گول، سىسە لە باغا؟
 دل بۆچى نەكەم لەت لەت و سەد پارە لە داغا؟

(۸) چاكە: پارچە پارچە يە. دادراۋە - تگە تگە شەدە است.

(۹) بلووك: لەشكر. سوپا - لشكر، سپاه.

(۱۰) سەبك: سووك - سېك. (۱۱) رەھەندە: دەر بەدەر - راندە شەدە.

(۱۲) سانى غونچە: ھەك غونچە، خونچە ئاسا - بە مانند غنچە.

(۱۳) گوداز: سۆز. سووتان - گداختن.

«بەندى دووهم»

ئەي خاكى وەتەن، بۆچى نەما پەونەقى جاران؟
 بۆقاتى يە پەسم و پەووشى سوجبەتى ياران؟
 بۆبى ئەسەرە، پەونەقى بازارى ديانەت؟
 بۆحوسنى عەمەل ھىچى نەما يەك لە ھەزاران؟
 بۆدەنگى نىيە جەزبەيى سۆفى لە سەھەردا؟
 يا شوكرى غەنى، سەبرى فەقىران و ھەزاران؟
 كوا شوپشى دەرويشى و تەھلىلە شەو و پۆژ؟
 كوا نەعرەيى دىوانە، وەكوو پەعدى بەھاران؟
 عاجز مەبە لەم تەبەئى كەچ و حالەتى بەد خووت؟
 بى پەردە، نەبى بى ئەدەبى، تف لە سەر و پروت

«بەندى سىيەم»

ئەي خاكى وەتەن بۆچى نەما سەير و سەفاكەت؟
 بۆزىر و زەبەر بوو بە دەمى، قەسرى وەفاكەت؟
 بۆگولشەنى ئادابى مەھەببەت نىيە ئەمرو؟
 بۆسازە لە بۆنەشتەرى دۆل خارى جەفاكەت؟
 بۆدۆل بە دۆلى مەيلى نەماوە لە وەتەندا؟
 بۆپرووى لە تەرەف قىبلە نەما قىبلە نوماكەت؟

بۆ قاعیدەیی بوغز و ھەسەد سازە لە تۆدا؟!
 بۆ پاکی شکا، پەنجەیی ئیحسان و ەتاکەت؟!
 سا بۆچی نەبی تۆ بە زریباری مەجووسی؟!
 یا چىھرەیی تۆ دیدە نەبینی بە ەبووسی!

«بەندى چوارەم»

ئەى خاكى وەتەن، يادى وەفا بۆچى نەماو؟
 بۆ بازى سپى عىلم و ئەدەب، بآلى شكاو؟
 بۆ ئەسپى قەناعەت، نىيەتى قووەتى جەولان؟
 بۆ ھىممەتى ئەربابى كەرەم خەتتى كشاو؟
 بۆ سازى تەرەب تارى دووسەد لانى يە ئىمپرو؟
 بۆ روشتەيى عىسمەت، لە دووسەد جى وە براو؟
 بۆ تازەيە كىن و ھەسەد و بوغز و ەداو؟
 بۆ كىسەيى دانەى گۆھەر و چاكە دراو؟
 بۆ عىلم و ەمەل بى ئەسەرە ئەمرو لە دنيا؟
 بۆ ئەھلى خودا پاكى ھەموو جەرگى براو؟
 چون مەشرەبى تۆ مەتلەبە لای مىللەتى عىسا
 ترسم ئەو يە عاقىبەتت بىيە كلىسا

«به ندی پینجه م»

نهی خاکی وه تن بۆچی چه مه ن چۆله له بۆلۆ؟
 وه جهی چی به بهم رهنگه نه ما جیلوه گه ری ی گۆل؟
 بۆ ئایه تی جه معیه تی خاتر له وه فادا؟
 مه نسووخه، په ریشانه، وه کوو حوججه تی باتیل
 بۆ بووی به ته له و داوی هه موو شیخ و مه لایه!
 ئالاوی له مل پاکی چه هوشیار و چه غافل
 بۆ یادی نه ما شوړش و غه و غایی قیامه ت؟!
 لای نه هلی جیهان، پاکی چه بی فه م و چه عاقل!
 گه ر تۆبه نه که ی تۆ له ته قازایی هه وه س زوو
 ده ک زیر و زه بهر بی، وه کوو نه و شاره که پۆچوو^(۱)

«به ندی شه شه م»

نهی خاکی وه تن غه فله تی بی غایه هه تاکه ی؟
 مه شغوولی هه واو و هه وه س و کایه هه تاکه ی؟
 بۆ یادی مه قامی نه به دی مه حوه، له دل تا!
 شه وق و ته ره ب و مه نزل ی بی پایه، هه تاکه ی؟

(۱) زیر و زه بهر بی: مه به ست شاری - زیریار - ه که پۆچوو ئیستا به ناوی زیریار ناسراوه
 له ناوچه ی مەریوان له کوردستانی ئێران - مقصود دریاچه زیریار واقع در شهر مریوان
 است.

دنیا که همه موو له حزه همه ئاغۆشی^(۱) که سیکه!
 سو حبهت له گهڵ ئهم فاحیشه ریسوایه هه تاکه ی؟
 بو خۆت که ده زانی له مهرگ نیته هه لاتن!
 پهس^(۲) ئهم همه موو ته فره و شته بی جایه هه تاکه ی؟
 نازیش مه که ئه ی نه فسی فرومایه به ته دریس
 نه ک دهستی ئه تو، بی بگری خایه یی ئیبلیس!

- ۱۹ -

مه خمووری مه ی و غه مزه یی دوو نیرگسی کالم^(۳)
 پامالی خوماری مه یه، ئیدراک و که مالم^(۴)
 بی شه معی روخی شه و قی نه گو شه یی مالم
 بو میهری وه فا، شاهیدی مه یخانه یه حال
 دیده کال و شه معی مال و روو به خالم بو نه هات؟
 کارم همه موو گریان به ده م میخنهت و ده ردو^(۵)
 مردم له ئیشو ئوفی قسه ی دوژمن و به دگۆ

(۱) ئاغۆش: باو هوش. کۆش - بقل، آغوش.
 کیشی ئهم هه لبهسته و به تایه تی گۆرینی له پینجه م دیوا کاریکی داهینراو و پیشووداتیکی
 هونه ر مه ندانه ی و ورد و نیشانه ی خاو کردنه وه و سکالا و چه شته ئاوازیکی تایه تی به که
 به هه لبستی کوردی ئه به خشیت و به شوین و مه بهسته ههروه ها.
 (۲) پهس: ئیتر. که وابوو - که اینطور شد.
 (۳) مه خموور: مه ست و سه رخۆش - سرمست.
 (۴) پامال: سه رپاوه ته وه - پایمال شده.
 (۵) ده ردو: ده رده وه - همراه با درد.

بۆ شیوهنی من دهنگی نه بوو، تورکی جه فا جو
 له م تالغ و بهختی بهد و سه رگه شته خودارو
 تورکی چین و مهجه بین و نازه نینم بۆ نه هات؟^(۱)
 بی نه غمه یه یه ک باره^(۲) چه من داخی گرانم
 گولشن به ده می چۆله، به بی سه روی په وانم
 بی شاهد و بی مهیل و شه که رپیزی^(۳) جیهانم
 ویران و په ریشانه، عهجه ب باخی گولانم
 نه وغه زال و قه نهال و بی میثالم بۆ نه هات؟
 شیعرم وه کوو مهی باعیسی نه نواعی نیاشاته
 سه رمایه بی شور و تهره ب و عهیش و حه یاته!
 تووتی دله که م مونته زیری قهند و نه باته!
 بۆ نوقلی دلی عاجز و بی سه بر و سوباته!
 باده نوش و قهند فروش و سورمه پوشم بۆ نه هات؟
 شه یدا سیفیه و عاجز و بی سه بر و شه کییم
 ناشوفته و و سه رگه شته و بی یار و حه بییم
 هه ر من له تهره ب عاشقی بی سه هم و نه سییم
 گیروده بی دهردی ستم و دهستی په قییم
 تورکی جهنگ و شوخ و شهنگ و لاله په نگم بۆ نه هات؟

(۱) تورک: زاراوه یه که بۆ جوانی به کار دیت - کنایه از زیبایی و جوانی.

(۲) یه کباره: یه کجاری - یک دفعه.

(۳) شه که رپیزی: شه که رپیۆ. شه که باران - شکر باران.

به به به له گروھی^(۱) سه فی مهستانه حیسابم
 لای مورشیدی مه یخانه موله ققهب به جه نابم
 هم ساقی و هم جورعه که شی جامی شه رابم
 ئوستادی نهی و تار و مهی و چهنگ و^(۲) پوبابم
 باده خواهو مووسیا هو که چ کولاهم^(۳) بۆ نه هات؟
 بی نه شئی دیدم، شه وی یه لدایه مه قامم
 خالی له شه میمی گول و شه وبویه مه شامم
 چونکو نه سه ری قهت نیه، نه نجابی مه رامم
 بی پره ونه ق و ته رتیه، گولی نه زم و که لامم
 نووری چاوو بۆ گولاوو تورپره خام بۆ نه هات؟
 بیمار و نه خو شم، به غم و میحنهت و هیجران
 ئیشم به هه موو دهم بووه ته شیوهن و گریان
 ئارامی نما مورغی دلم، مات و پهریشان
 بۆ پره حمی نه بوو، لوتفی نه ما کهس به غه ریبان؟
 دیده بازو عیشوه ساز و دل نه وازم بۆ نه هات؟
 بی یارم و بی هه سوخن و^(۴) هه نه فه سیکم
 بی هه مدهم و بی یار و به بی دادپه سیکم^(۵)

(۱) گروه: کومه ل - چند نفر.

(۲) چهنگ: چه شنه ئاله تیکی موسیقاییه - از آلات موسیقی است.

(۳) که چ کولاه: کللولار - کنایه از طنازی است، کج کلاه.

(۴) هه سوخن: هاوده می گفتوگوئی له گه ل بکه م و راز و نهی خومی له لاده ربیرم - محرم اسرار.

بۆ نوكتەيى شيرين نەفەسى وەك مەگەسىڭم
 موحتاجى ^(۱) نىگاہو نەزەرى مېھرى ^(۲) كەسىڭم
 ھەم زماڭ و نىكتەزاڭ و مېھرەبانم بۆ نەھات؟
 (نارى) چىيە لوتفى نىيە دەرمانى نىگارم
 سووچت چىيە لاتاقمى ديوانى نىگارم
 بىكەم بە فېداى تورپەيى ^(۳) فەرمانى نىگارم
 تۆ بېژە بە ياران و غولامانى ^(۴) نىگارم ^(۵)
 ئەمرى شاھو حوكمى جاھو دەفعى ئاھم بۆ نەھات؟

-۲۰-

-ج-

چۈنكە بازارى غەزەل ما بىي پەواج
 ئىستە من مەشغولى جاوم، ناعىلاج ^(۶)

---

(۵) دادپەس: كەسىڭ كە لە داد پېرسى (قازى: حاكم) واتە كەسىڭ نىيە لە دادم پېرسى - قازى، حاكم.
 (۱) موحتاج: ئاتاج - نىازمند.
 (۲) مېھر: خۇشەويستى. وەفا - مەھبەت و وفا.
 (۳) تورپە: مۇر. نىشانە - مۇھر و نىشانە.
 (۴) غولام: خزمەتچى دەرکەوان - خەمتگزار، نىگەبان.
 (۵) نىگارم: خۇشەويستىم - مەجبۇبم.
 (۶) جاو: جۆرە چىنىن و قوماشىكى شاش و ھەرزان و بىي بايەخ بوو - نوعى پارچە ارزان قىمەت است.

تاجری بی‌مایم و هه‌رده‌م به زۆر،
 پیم ده‌کاهه‌ی شالی شه‌ش پی ئیحتیاج،
 مولکی تهن بی مه‌زعه‌ی دل ماوه‌تۆ^(۱)
 تهرج و مونها بووله ته‌کیف و خه‌راج
 که‌ی ده‌بی جه‌معه‌تی خاتر له‌ بۆم؟
 تا وجودم لۆکه‌ بیت و غه‌م هه‌لاج
 سه‌یری ساز و مه‌ی که‌ده‌ له‌م عه‌سره‌دا
 بوو به‌ فه‌رزی عه‌ینی و سونه‌ت به‌ باج
 زولمه‌تی جه‌له‌ و نه‌ما به‌رقی «حیسام»
 بی به‌ها ماشه‌عشه‌عه و شه‌وقی سیراج^(۲)
 به‌خته‌ ئه‌سبابی شکۆهو سه‌لته‌نه‌ت
 که‌ی به‌ ته‌خته‌ی ته‌ختی دارینه‌ و به‌ تاج
 و له‌ ترسی غه‌م له‌ (ناری) په‌م ده‌کا
 ده‌م به‌ ده‌م وه‌ک صه‌یدی وه‌حشی ئیبتیه‌اج^(۳) و^(۴)

* * *

-۲۱-

-۵-

«ئهم غه‌زه‌له‌ی بۆ به‌رێز شیخ بابه‌ عه‌لی نووسیوه‌»

(۱) ماوه‌تۆ: ماوه‌ته‌وه - مانده‌ است. (۲) سیراج: چرا - چراغ.

(۳) صید: جانه‌وه‌ری کیوی. راو - حیوانات کوهی، شکار.

(۴) ئیبتیه‌اج: خوشی. شادی - شادمانی.

ئەى مەزھەرى لوتف و كەرەم و پەئفەتى مەعبود
 ئەى گەوهەرى بەحرى شەرەفى ئەحمەد و مەحمود
 ئەى تازە نېھالى چەمەن و گۆلشەنى مەقسود
 ياپرەبىي نەبىي بازى خەيالت لە خەتەردا
 صەبيادى ھونەربىي، لە موقاماتى سەفەردا
 ئەى گەنجى گرانمايە لە بۆ ميللەتى كوردان
 دەرمانى شيفا بەخشى ھەموو عىللەتى كوردان^(۱)
 ئەى دافىعى دەرد و ئەلەم و زىللەتى كوردان^(۲)
 ياپرەبىي نەبىي زاتى پەئووفت لە مەلا لا
 بىي بەھرە نەبىي جىسمى لە تىفت لە جەلا لا
 ئەى خاك و غوبارى قەدەمت تاجى سەرى من!
 ئەى سورمە لە بۆ بىنشى چاوو بەسەرى من!^(۳)
 ئەى شاھى پوخت پەونەقى بازى نەزەرى من^(۴)
 پەيوەستە پەفىقت مەدەد و لوتفى خوابى
 ھەم سوحبەتى تۆ، زومەرەيە ئەربابى وەفابى
 بەغدا كە وەكوو مىسرە ئەتۆ يوسفى ثانى

(۱) عىللەت: دەرد. نەخۆشى - مريضى.

(۲) زىللەت: ژێردەسى. مل كە چى - زير دست بودن.

(۳) سورمە: كل بۆ چاو پرشتن - سُرْمَةُ چشم.

(۴) پوخت: روو - صورت، رُخسار.

وریابه نه وه ک یاری عه زیزئ به نیهانی
 بتخاته ئه نیو مه کړ و فسوونیکي زوبانی^(۱)
 ئاشوفته نه بی نه زمی خه یالت به خه یالت
 یاره بی نه بی به ند و گرفتاری جه مالی
 (ناری) نه ته تی لایقی تو نه زم و سوپاسی
 قایل نیه به غدا دره وی قووتی به داسی
 زیبا نیه دیبا روخی بگری به په لاسی^(۲)
 ئه ی مه ردمه کی دیده له بو فره شی که لامت
 خوژگه م به که سی حازره بو شه هدی که لامت^(۳)

-۲۲-

-ر-

ئهم غه زه له ی بو به ریز شیخ حسام الدین نووسیوه
 ئه ی پادشه هی مه مله که تی خه لوه تی حزوور
 قوتی مه دارو مه رکه ز و مه قسوودی خوار و ژوور
 دارایی تاجی مه سنه دی ئیقلمی مه عریفه ت
 دانسا به سوژی دلی عاشقانی دوور

(۱) فسون: ئه فسانه. جادوگه ری - افسانه و جادوگری.

(۲) په لاس: کلیمه که له خوری ره نگاوپه نگ دروست ده کړیت وه به واتای شه و جل و بهرگه ته ستووره زبره یه که دتوانه و ده ویش ده پوښن - لباس خشن که درویش ها (برای ریاضت نفس) می پوشند. (۳) شه هدی: هه نگوین - غسل.

ههروه ک مه قامی عیززهت و ئیدارکی پاکی تو
 حوسنت له چاوی مونگیری ناپاکی بهد به دوور
 چۆن بوو پیادهیی شاهی پوخت نیسه تی نه بوو
 ماوم له مالی کولبی غهما تا به نه فخی سوور
 عاریف که کاکه شیخه به ئه وزاعی حالی من
 شهرح و به یانی به ختی به دم که ی ده بی زه روور

* * *

- ۲۳ -

له به ختی من مه لا واهاته گوftar
 بروزی جه وهه ری خوی دا به ئه شعار
 در ی یه کسه ر سه را په رده ی موحیبه ت
 بر ی پرشته ی وه فا، یه کسه ر به یه کبار
 له مه یدانی فه ساحه ت دا، سه داقه ت
 وولاغی ته به ی شیرین خسته یه لغار
 به پر مازی که ری موشتاقی کردم
 له غاوی ئه سپی فیکرم، چار و ناچار
 ده سا فه رموون، ته ماشاکه ن، عه زیم
 له فرکو هووپی نه ژدی سوار و که رسوار
 قه سه م ناخۆم وه لی شهرتم وه هابی
 له سه رده م بیفرینم سه ر به ره و خوار

وه کو سه رعی که فاوی پی ده چیتم
 وراوهی پی ده کهم وه ک کوته لی دار
 فرهی ته سبیحی پی نه برم به جاری
 سیواکی لی نه کهم، عینه ن به ره شمار
 وه ها سه رگیژ و شیتی کهم نه میتی
 تیمام زاده و به سی بی غهیری ژیربار
 وه ها بیبهم نه زانی پوژه یا شهو
 جبهی لی بی به تهوق و شه دفه بی بار
 له بیرری وابه رم دهردی تیمامت
 له جی ی ثامین بلی: به گزاده هاوار
 ژنی دو لاش و نی گرد بن له دهوری
 هه تیوی پیریژن پاکه ن له نژمار
 عه لیمان و مه لاشه مس و نه مین به گ
 نه گهر بین و له لای من بن رجاکار
 نه جاتی ناده م و قهت ته فره ناخوم
 نه لی تاخوی نه مان و تو به سه د جار
 له عیلمی مه ترهق نامووزی حه قیقهت
 نه نالی نی له بو ته عیلمی سالار

-۲۴-

ئەم غەزەلەى بۆ بەرپرز شىخ مەحمودى حەفید نووسیوه
 دل به بى تو ماوه تو بى شەوق و نوور
 عاجز و مات و حەزین و بى سروور
 حەیفە قەسرى تو بمىنىتو به بى
 نەزم و گوشتارى غولامى بى قسوور
 وا له سەرما بى حەواسى بى قیاس
 وا له دلما غەم، به خەروار و کلور
 پەونەقى ئاوازی بولبول نەما
 وا له بازارى پەواجالوورە لوور
 پرچى دەرویشە، به دەم باوه ئەپۆ
 هەر وه کو پووش و پەلاشى شارەزوور
 میزەرى شىخ و مەلا بۆ ذیکرى مەوت
 بوو به ئالایى مەزاران و قبور
 پۆزى عەقل و فەهم و عیلم و دانشە
 نەک خەیالاتى پەر و پووج و غرور
 کوشتەراتى خستە باغى مەعرفەت
 تاوه تەرزه و بادەوہى فیسق و فجوور
 قىمەتى عیلمى مەلا وهک گالە تال
 واشکاوه سەر به سەر ناچى به توور

دهولته تی ویرانه یی ئیرانه وا
 جیلوه ئارا وه ک زه ماننی سهلم و توور
 بوو له بو ئیمدادی فه یزی ئه حمه دی
 بی نفوذه، خه رقه پره ش، یامیری سوور
 وابه باده ی میخنت و دهر د و ستم
 سه د دلی دانا شکا، هه ر وه ک بلوور
 شانه بو سو فی ئه به د لازم نیه
 میزه ری ناوی مه لا، تانه فخی سوور

-۲۵-

ئه م غه زه له ی بو شیخ بابه عه لی حفیدزاده نووسیوه
 ئه ی مو قیمی مه کته بی فه زل و هونه ر
 ره ونه قی سنفی جه لیل و مو عته به ر
 لاله یی باغی سه عیدی ئه حمه دی
 نه ونیهالی گولشه نی (خیرالبشر)
 حافیزی پوژ و شهوت (روح الامین)
 یاوه ری توّ ساحیبی شه ققوله مه ر
 گولبه نی زاتی (ره ئووف) ت بی مه لال
 غونچه یی جیسمی (له تیف) ت بی که ده ر

مه‌کته‌بی فه‌زل و شه‌ره‌ف ئه‌م‌رۆ به‌ تۆ
 بوو به‌ قیبه‌لی ئه‌ه‌لی عی‌رفان و نه‌زه‌ر
 مه‌کته‌بی فه‌زله‌ به‌ ئۆ له‌م عه‌سه‌رده‌ا
 مه‌زه‌ه‌ری جه‌وه‌هر له‌ بۆ نه‌وعی به‌شه‌ر
 مه‌کته‌بی فه‌زله‌ وه‌ کوو قه‌سری به‌هه‌شت
 پڕ له‌ نه‌قشه‌و جیلوه‌ به‌خشه‌ و شو‌عه‌گه‌ر
 مه‌کته‌بی فه‌زله‌ له‌ مه‌عمووری عی‌راق
 بوو به‌ کانی له‌عل و یاقووت و گوهر
 ماهی نه‌و نا‌کا ته‌ره‌ققی بی گومان
 تا نه‌کی‌شی می‌حنه‌ت و په‌نجی سه‌فه‌ر
 تا له‌ نیسانا نه‌بی حه‌پسی سه‌ده‌ف
 قه‌تره‌ قه‌ت نابێ به‌ دور، دانه‌، گوهر
 تا نه‌کی‌شی ئیش و نی‌شی تیغ و داس
 مو‌شکوله‌، شه‌که‌ر به‌ که‌س دا، نه‌ی شه‌که‌ر
 یادی تۆ بۆمن وه‌ کوو چی: وه‌ک به‌هه‌شت
 هیج‌ری تۆ بۆمن وه‌ کوو چی: وه‌ک سه‌قه‌ر
 شی‌عه‌ره‌کانم دوور له‌ تۆ، نازی نیه‌
 وه‌ک هه‌تیوی نا‌ته‌واو و ده‌ربه‌ده‌ر
 شالی گرژالی په‌واجی سه‌ندووه‌
 له‌م زه‌مانه‌ که‌س غه‌زه‌ل نا‌کاته‌ به‌ر

چون غەزەل ئەمڕۆ پەواجیکی نەما
 ئیستە من مەشغولی جاوم موختەسەر
 مشتەری گەر بئی لە بەغدا وەک بەروو
 ئەی فروشم من بە خورما سەر بەسەر
 گەر بە نارنج و ترنج و پرتەقال
 بیکرن، نەفعی نەبئی، ناکەن زەرەر
 من ئەدی بێ کورد و ناوم نییە
 کورده هەر غافل لە ناوو بئی خەبەر
 کورده خو مەحکوومە بو تورک و عەجەم
 کورده بئی فیکر و خەیاڵ و بئی ئەسەر
 کورده هەر وەک بیدی مەجنون ماوەتۆ
 بئی سەر و بئی سیبەر و خالی لەبەر
 کورده وەک وەحشی لە بو چەشتە تەمەع
 خوئی ئەخاتە مۆلەکە و داوی خەتەر
 کورده بئی شان و شکۆ ماوە و نەما
 قیمەتی حەتتا وەکوو توور و گەزەر
 کورده فیکری عاقیبت بینی نییە
 غافل و بئی دەرک و بئی سەمەع و بەسەر
 کورده بئی کەس، هەر کەسێ دیتو بە زۆر
 دەیگری دەیکا، بە گابی، یا بە کەر

بی وجودی موسته میع له م عه سره دا
(ناریا) تا که ی چه ناکه ی بی سه مهر

* * *

- ۲۶ -

- ز -

تو که مه شهری به لوتف و که ره م و به نده نه واز
مه زه ری نوری خوداوه ندی مونه ززه له نیاز^(۱)
بو ته که ی به نده یی بیچاره موشابه به ره قیب؟
حه یفه ته شبیهی مه لا، یاخو مه لایک به به راز
سۆزی بولبول که وه کوو سۆزشی^(۲) په روانه نیه
نیسه تی عه شقی حه قیقی مه ده هه رگیز به مه جاز^(۳)
بو مه گه ر بی خه به ری زو که ووتوویانه قه دیم؟
جه وه ری تیغی که فی حه زه تی مه حموده نه یاز
چه ته فاوت نیه^(۴) بو من، چه له نه زدیک و له دوور
که عبه یی قیله یی مؤمن چه له شام و چه حیجاز

(۱) مونه ززه: پاکو بی عیب - پاک و بی عیب.

(۲) سۆزش: سووتان - سوختن..

(۳) هیمایه بو ته ریقه ی نه قشی که لیره دا سووتانی په روانه که بی ده نگه بویه که مه، وه سۆزی بولبول که ناشکرایه بو دووهم - اشاره به طریقت است: در اینجا، بین سوز و گداز په روانه سوخته پر و بالی که خود را با تمام وجود در آتش عشق انداخته، با سوز و عشق بلبل مجنون و شیدا را با تشبیهی زیبا فرق می گذارد.

(۴) ته فاوت: جیاوازی - تفاوت.

شەرحی دووری نیه ئیمکانی به تەحریری قەلەم
 دەفتەری میهر و موحیبەت نیه پایان بە تراز^(۱)
 غەزەلی (ناری) یە ئیمپڕۆکە بە بێ مشتەری یە
 هەر وەکوو کۆنەوو پەسمەندەیی دوکانی بەزاز^(۲)

- ۲۷ -

- ق -

مەن خە یالم وەسل و تۆ فیکرت فیراق
 مەن بە تۆ موشاق و تۆ بێ ئیشتیاق
 چاوە کەم تاکە ی لە گەڵ مەزلوومی خۆت
 غوسسە پی دان و جەفادان و نیفاق
 تیری عیشق و چاوی مەستت کوشتمی
 ئە ی خودا پەحمی لە دەستی جووت و تاق
 مەن بە بێ هیممەت مەزانە و بێ کەرەم
 سەهەلە لای مەن بێ درۆ، تە کلیفی شاق

(۱) تراز: کۆکردنەوێ یان کێشانه کردن - جمع کردن یا وزن کردن.

(۲) پەسمەندە: کۆنە. پاشماوێ - کهنه، پس مانده.

گەر ده مئی مه قسودی دَلْ بیئیته جی
 پیّت ده به خشم مولکی شامات و عیراق
 و له کوورهی عیشقی تۆدا مورغی دَلْ
 کهوته سۆزه و ئاهو ناله و ئیحتیراق
 دَلْ به لیوی مایله و لیوی به مهی
 من که ساقیم ئیسته (نعم الاتفاق)
 قه سری دَلْ و یران و بی ته حسینه وه ک
 مه عبه دی روخاوی بی میحراب و تاق
 فیکری من ناگا به وه سفی حوسنی تۆ
 گەر خه یالم بی به ره فرف یا بوراق
 (ناریا) زادی سه فهر ئاماده که
 ریگه تهی نابی، به بی تویشه و تفاق

-۲۸-

-م-

به یادت کهوته سۆزش غونچه ده م، واقه لی بیمار
 له هیجرت هاته سۆ دیسان، برینی پار و پیزارم
 هه موو نه شته ی زمستانی فیراقه سه رسه ری ئاهم
 نیشانه ی پاییزی هیرجانه زه ردی ی په لکی روخسارم

به شوعله‌ی ناری پُر ته‌ئسیری عاشق سۆزی دووریی تۆ
 وه‌کوو په‌روانه سووتاوه، دلّی غه‌مگین و غه‌مبارم
 به‌لّی عیله‌ت به‌ سحری نیرگسی مه‌خموری فیتنه‌ت بوو
 که‌وا من سه‌ر زه‌ده‌ی تانه‌ی ره‌قیب و یار و نه‌غیارم
 به‌شه‌وقی ده‌بده‌به‌ی سولتانی حوسنی ماهی روخسارت
 به‌گه‌ردون ئاشنایه زه‌مزهمه‌ی سه‌متووری هاوارم
 وه‌کوو حوسنت له‌ عالم دا، قسه‌ی من فاش^(۱) مه‌شه‌وره
 عه‌زیزم تازه مه‌خفی که‌م نه‌من؟ تۆماری نه‌سرارم^(۲)
 ته‌ماشا چه‌نده خوش ته‌علیمه، نه‌ی شیرینی بی‌هه‌متا
 له‌ کیوی بیستوونی وه‌سفی تۆ، گولگونی گوفتارم
 له‌ مولکی عاشقی دا، خوسره‌ویکی شوخه‌ دلّ، ناری
 گه‌واهی عیشقه، جۆش و شوپشی شیرینی نه‌شعارم
 به‌ چاوی که‌م له‌ (ناری) چاوه‌که‌م مه‌پوانه، برپوانه
 له‌ گۆشه‌ی مه‌دره‌سه‌ی عیشت، چه‌ شاگردیکی هوشیارم^(۳)

- ۲۹ -

بۆ شیخه‌کانی ته‌ویله و بیاره

(۱) فاش: بلاو - آشکارا، بخش شدن.

(۲) مه‌خفی که‌م: بی‌شارمه‌وه - پنهانش کنم.

(۳) شاگرد: قوتابی - محصل.

خه زانی هیجری تۆ بوو، ئەی ئەساسی عیزز و تەمکینم!
 شکستی دا بە باغاتێ، خەیاڵی قەلبی غەمگینم
 نەما تەرتیبی ئەلفاظی مەعانی بۆ کەلامی من
 دەسا چی بکەم لە باغی حوسنی بێ ئاسار و پەرژینم
 غەزەل باوی نەما، بێ مشتەری ما، هەر وەکوو تەقوا
 بەسەر چوو رەونەقی بازارێ نەزمی شوخ و پەنگینم
 لە غەیرەز تۆ نەبێ، ئەی خوسرەوی مولکی مەعانی کێ؟
 دەمێ بێتوو تەماشاکا، لە شیوەی شیعری شیرینم!
 کەلام خاڵی یە، وەک مەنجهلی مالی مەلا ئیمرو
 لە پیخۆری مەعانی، بۆیە وا بێ وەزە و تەحسینم
 بلووری دڵ شکا، وەک جامی مەی، فکرم رژا وەک مەی
 نیشانە ی دڵ شکاویمە، سروشکی ئالی خوینینم!
 مریدی عیشقی تۆ، گرتویە تۆ، بۆ زیکری تۆ، بێ تۆ!
 دووسە تەسبیحی سەددانە، لە دانە ی لە علی ئەسرینم!
 بە یادی لەرزەتی هەنجیری لوتف و شەهیدی ئەلفاظت
 خەریکی حیفزی سوورە ی (نەحل) و ئایاتی (واللّٰین) م
 مەلا ئامادە بێ وا چاکە هەر وەختی بەسەر سەرمۆ
 ئەسیری هیجری تۆم و هەر نەفەس موحتاجی یاسینم
 لە حەلقە ی فەوجی دەربانی عەلا ئەددینی عوسمانی
 قەبوولی خاتری پاکی (ضیاء الحق والدین) م

به شهرتی ده‌لّه‌تی لوتفت چه‌والّه‌ی حالّی (ناری) بی
به دلّ بی‌باک و موسته‌غنی له مولکی چین و ماچینم

-۳۰-

بو نه‌فسی خه‌تا چوو به عه‌به‌س، غه‌رقی خه‌تا خوّم
هم سایه له‌گه‌ل فاسقی بی‌شهرم و حه‌یا خوّم
مه‌حکومی هه‌وا خواهی ته‌له‌بکاری ریا خوّم
بی‌تاعت و زیکر و عه‌مه‌ل و حه‌مد و سه‌نا خوّم
روو زه‌رد و سه‌ر ته‌نگه‌نده‌یی دیوانی خودا خوّم
نابی به به‌شهر که‌س به سه‌ر و سوره‌ت و قامه‌ت
تا جیلوه نه‌دا مه‌عرفه‌ت و زوه‌د و که‌رامه‌ت
نه‌ک وه‌ک منی وه‌حشی که ده‌می نیمه نه‌دامه‌ت
بو سه‌تری خه‌تا پو‌شی عیاده‌ت له قیامه‌ت
عوریان و سه‌راسیمه‌و و بی‌به‌رگ و نه‌وا خوّم
یه‌ک له‌حزه نه‌بوو من به هه‌وه‌س روو له خودا که‌م
ته‌رکی عه‌مه‌لی مه‌عسیه‌ت و ره‌سمی جه‌فاکه‌م
خوّم مایلی داب و ره‌وشی ته‌هلی فه‌ناکه‌م
سامن به چه‌پوو، پوو له ده‌ری داری به‌فاکه‌م
داماوو حه‌زین و خه‌جلی روژی جه‌زا خوّم
گه‌ه مایلی حیرس و ته‌مه‌ع و بوغز و عه‌داوه‌ت

گهه عاشقی به زم و تهره بی شه قاوت
 گهه تالیبی ریشوهی عه بهس و پووج و قه زاوت
 پویشویه هموو له وحی دلم گهردی قه ساوت
 بو حوسنی ره وهش بی هونه ری سیدق و سه فا خوم
 موسریف رهوش و غافل و بی زوهد و قه ناعت
 پیچامه وه دیوانه سیفت سهر له ئیتاعت
 هه نگامی غم و زه لزه له و گهردوشی ساعت
 بی توشه بی ئه عمال و به بی نه قد و بیزاعت
 بی مه عریفهت و روشد و به بی نور و ضیاخوم
 په یوهسته له گه ل غه یه ته ئه ورادی زوبانم
 بو بابی نه زهر شاهی نه زهر بازی جیهانم
 سه رپاکی پر و پووجه مه قالات و به یانم
 من موسته حقی سه رزه نشی پیر و جه وانم
 بی حورمهت و بی عزیزهت و بی قه در و به ها خوم
 عالم که سه ف ئارایه له هه نگامی حیسابا
 ئه عمالی خه لایق پوخی زه رده له حیجبابا
 مه ستوله هموو کهس له گونا و له سه وابا
 نه و پوژه منم مات و خه جالهت له جه وابا
 گیروده بی داوی عه مه لی قوچ و به لا خوم
 ناگه م له ته ریقی هونه را قهت به (نیزامی)

یاخود له سلوکا به ده‌ری ده‌ولته‌تی (جامی)
 دورم له خه‌زینه‌ی که‌ره‌می مورشیدی (شامی)
 بی به‌خشش و فه‌یزی نه‌زه‌ری شاهی (حیاسی)
 بی پرت‌ه‌وی نه‌نوا‌ری عه‌زیزانی سه‌فا خۆم
 ناگه‌م له نه‌ده‌ب‌دا، به سه‌فی پاکی مریدان
 یاخۆ له وه‌فادا، به وه‌فاداری سه‌عیدان
 مه‌هجوری سه‌فی خوانی سه‌خای شاهی شه‌هیدان
 بی به‌هره له خاسانی خودا و پروو له په‌لیدان
 بی‌خیر و په‌راگه‌نده‌و و موحتاج و گه‌دا خۆم
 (ناری) به هه‌ده‌ر رۆیوه نه‌وقاتی حه‌یاتی
 عه‌نقا سیفه‌ته ئایه‌ت و ئا‌ثاری نه‌جاتی
 نو‌قسانه به ته‌رزی خیره‌دی سه‌وم و سه‌لاتی
 واچاکه بلێ تاکو ده‌می پۆژی مه‌ماتی
 مه‌حررومی وه‌زیفه و سونه‌نی فه‌خری وه‌را خۆم

- ۳۱ -

ده‌میکه من له غوربه‌ت‌دا غه‌ریقی به‌حری حیرمانم
 به‌بی گۆل غونچه‌ده‌م دايم موقیمی کونجی گریانم
 له شوینی بولبولی دل مات و سه‌رگه‌ردان و حه‌یرانم
 ده‌می بو‌گۆل، ده‌می بو‌دل، زه‌لیل و زار و گریانم

گولە کەم پۆ، دڵە کەم پۆ، بە جاری مالى ويرانم
 دلى ميحنەت زە دەى بردم، بە گوشەى چاوى بيمارى
 بە شەرتى بىي نيازىما، لە ماچى لىو و گوفتارى
 ئە وىستا گەر دە بينى من، دە پۆشى باغى روخسارى
 موسلمانان تە ماشاکەن لە شەرت و عەقل و رەفتارى
 گولە کەم پۆ، دڵە کەم پۆ، بە جاری مالى ويرانم
 وە کوو نەى کون کونە جەرگم بە نووکى تيرى موژگانى
 گولئى عومرم درپا پاکى لە هات و چوونى زولفانى
 شکا پشتىم، برا جەرگم لە حە سەرت وور دە خالانى
 خودايا بۆ نە ما عەهد و قەرار و مەيلى جارانى
 گولە کەم پۆ، دڵە کەم پۆ، بە جاری مالى ويرانم
 رەفيقان گەر دە پرسن بۆچ دە نالينى؟ چە قەوماو؟
 لە سەر من واجبە شيوەن، هەتا هۆشم لە سەر ماو
 تە ماشا بولبولى دڵ کەن، بە ناحەق خۆ نە سووتاو
 دە لىن ئە مەرۆ لە من زيزە، گولئى نە وەرستە تۆراو
 گولە کەم پۆ، دڵە کەم پۆ، بە جاری مالى ويرانم
 فرىشتەم تا کوو ياوەر بوو، بە دايم عيشوە کارى بوو
 سروورى مە جليسان خوش بوو، بە زارى عيشقى (نارى) بوو
 لە باغى وە سالى دڵ دا بى غەم و ئە ندوۋە زارى بوو
 کە بە ختم چوو، گوليشم چوو، دلىشم دەردى کارى بوو
 گولە کەم پۆ، دڵە کەم پۆ، بە جاری مالى ويرانم

- ۳۲ -

وهک رودی^(۱) بهری (دوورووه) یه^(۲) چهشمهیی^(۳) چاوم
 وهک سوزی دلی شیخه، کزهی جهرگی براوم
 مهشهوری هه موو عالهم و ئافاقه که وامن
 سه و دازه دهیی عیشوهیی تورکانی^(۴) پهزاوم^(۵)
 تورکئی که به زوری نه زهر و ناز و گریشمه^(۶)
 بر دوویه قه تاری خیره دی^(۷) یه غمه کراوم
 ئاهوو پهوشی، غهمزه فروشی، به نه زاکهت
 پرسی له عه قیده و پهوش و مه زهه ب و ناوم
 پیم ووت: که له زومره ی خه ده می عاشقی پروتم
 بو میهری پوخت، مایل و موحتاجی هه تاوم
 موحتاجی دهرم^(۸)، تالبی دینار و دهرم نیم
 غه مبار و برینداری دلی تازه براوم
 (ناری) له دهری حه زه ته می محمووده ته مه نئی
 دهرمانی عیلاجی دله که ی تازه دزاوم^(۹)

-
- (۱) روود: چه م و پوبار - رود.
 (۲) دوورووه: دئی به که له مهربان - روستایی از توابع مریوان.
 (۳) چهشمه: کانی و سه رچاوه - چشمه. (۴) تورکان: نازداران - عزتمندان.
 (۵) پهزاو: ناوچهی هه ورامانی ئیران - سرزمین اورامانات ایران.
 (۶) گریشمه: نازو عیشوه - عشوه گری. (۷) خیره: زیری و جوان مهربانی - عقل.
 (۸) دهرم: بهره رگام - دروازه ام.
 (۹) دزاوم: کورت کراوهی - دزراوم - ه - دزدیده شدم.

- ۳۳ -

چه حوسنی ههس، ئەمن خزمەت بە سەرکەم
 لە ماچی دەس، ئەبی سەرفی نەزەرکەم
 وەها چاکە لە میعراجی وەفادا
 لە پروتانا بە لەب شەققولقەمەرکەم
 ئەسەف ئەمڕۆ کە میری پڕ مەلالم
 لە دنیا دا بە تەنیا بی حەلالم

هەردو غەزەلی تاهیر و عیززەت کە لە بەرکەم
 شایستە یە گەر ئەفسەری عوسمانی لە سەرکەم
 گەر شەهدی خەیاڵاتی دەمی بێتە نەزارەت
 لایق ئەو یە، تەرکی مە ی و شیر و شە کەرکەم
 گەرچی لە وولاتی عەجەما ساکینم ئەمما
 بڕوامە کە من قەت بە (عەلی) سەببی عومەرکەم^(۱)
 شەرمەندەو و پرو زەرد و سەر ئەفگەندیی دەرگام
 مەنعم مە کە لە و قیبلە، ئەگەر سەرفی نەزەرکەم
 بی گەردوش و ئاشووبی زەمانە بە حەقیقەت
 مومکین نەبوو، تەرکی ئەدەب و نەقسی هونەرکەم

(۱) قەت بە عەلی: مەرج بی سۆیند بە عەلی ئەخۆم کە قەت جنیو بە عمر نادەم.

ئەمما که پەقیبم بە ھەموو لەحزە فەلەک بێ
 مەعلوومە دەبێ دڵ لە غەما سەرفی زەرە رکەم
 تەخسیری من و لەشکری بەخشایشی تەبەت
 شەپیانە وەلێ مەسلەحەتم وایە حەزەرکەم
 غوفرانسی وەکوو بایە، وەکوو گیایە گوناھم
 چۆن نوختە موقابیل بە ئەصەد گورگی لەجەرکەم
 بێ عەقڵی یە بۆ من لە نەزەر عەسکەری پروتا
 باسی غەلەبە و کەشمەکەشی فەوجی قەجەرکەم
 بەھبەھ چە نەویدیکە ئەگەر بێت و بلی من
 ئیحسانە لە تەخسیری، بە دڵ سەرفی نەزەرکەم
 (ناری) کە دلی تاهیرە وەک جامی سکەندەر
 حوسنی نیە دڵ ھەمدەمی ئەنواعی خەتەرکەم

- ۳۵ -

لە فیتنە نازی غەمزە ی چاوی فەتتانی خوا چی بکەم
 لە نیشی عەقرەبی زولفی پەڕیشانی خوا چی بکەم^(۱)
 لە سەفحە ی پرومەتم یەک جێ نەما بێ زەخمی پەیکانی^(۲) و^(۳)
 لە حەملە ی فەوجی رووسی تیری موژگانی خوا چی بکەم

(۱) عەقرەب: دوو پشک - عقرب.

(۲) زەخم: برین - زخم.

(۳) پەیکان: تیر - ئێک یا سەر تیر.

به زولفی، سوبحی پرووی پووشی که قبیله‌ی نه‌هلی ئیمانه
 له جه‌معی سوبح و شام و کوفر و ئیمانی خوا چی‌بکه‌م^(۱)
 وه‌کوو بارامی گۆره، تورکی چاوی بو نیشانه‌ی دل
 له خووش لیدان و پرپی‌کانی په‌یکانی خوا چی‌بکه‌م
 له‌شه‌ودا ماهی پرووی ده‌رکه‌وت و زوو هه‌لهات و نه‌مزانی
 له بی میهری روخی وه‌ک ماهی تابانی خوا چی‌بکه‌م
 نه‌گه‌رچی شیوه‌یی شیرینی جه‌زبی دل ده‌کا هه‌رده‌م
 له‌هه‌رفی تالی لیوی شه‌ککه‌ر نه‌فشانی خوا چی‌بکه‌م
 هه‌تا‌کوو هه‌ل نه‌کا بو ره‌فعی زولمه‌ت شه‌و چرای کولمی
 له‌ره‌مزی خالی شین و له‌علی خه‌ندانی خوا چی‌بکه‌م
 له‌سه‌ر سینه‌ی به‌ناهی من شکا چینی سه‌ری زولفی
 له‌په‌رژینی شکاوی باغی سیوانی خوا چی‌بکه‌م
 له‌دوکانی خه‌یالم‌دا نه‌ما جنسی غه‌زهل نه‌مرو
 له‌بو فره‌شی سه‌ریری ته‌ختی نه‌یوانی خوا چی‌بکه‌م
 نه‌خووشم بی نه‌باتی لیوی، من موشکیل نه‌جاتم بی
 له‌بو ماچی وه‌کوو ده‌رمانی لوقمانی خوا چی‌بکه‌م
 له‌شو‌رش دایه‌ مورغی دل، به‌ئوممیدی نه‌سیمی گول
 له‌بو عه‌تری غوباری چاکی دامانی خوا چی‌بکه‌م

(۱) سوبح و شام: به‌یانی و ئیواره - صبح و غروب.

دهمى بۆ من نه بۆ سه یری که ناری گولشه نی وه سلّی
 له بیّ ره حمی په قیب و جه وری دهر بانی خوا چی بکه م
 ویسالی بۆ په قیب و دهر دی هیجرانی به (ناری) دا
 له ره سمی بیّ وه فایی و عه هه و په یمانی خوا چی بکه م

- ۳۶ -

له دار و لحوزنی دووری، ئیختیاری غه م نه که م چی بکه م؟
 به بیّ مه عشووقی شادی، ده س له مل ماته م نه که م چی بکه م
 ره ئیسی تا قمی به دبه ختی سه ختی کیشی ئه یمام،
 وه کوو وه حشی له زومره ی ئه هلی عوشه رت ره م نه که م چی بکه م
 که ئاهی سینه وه ک جوّشی سه ماوهر بیّ له جونبوش دا
 له جیگه ی چا له دلّ ما خوینی جه رگم ده م نه که م چی بکه م
 نه بوو بۆ من دهمی غونچه ی سرووری گولشه نی وه سلّت
 له خارستانی هیجرت خاری میحنه ت، جه م نه که م چی بکه م^(۱)
 بیابانی فیراقت وادی یه کی گهرم و بیّ ئاوه
 قه ناعه ت گهر به ئه شکى ئاته شی گریه م نه که م چی بکه م^(۲)
 موشه ووه ش بوو به مه سرووته ی ئه له م ئه وقاتی ئیرانم
 به سالاری خه یالت فیکری ده فعی غه م نه که م چی بکه م

(۱) خارستان: درکستان. شوپنی که درکی زۆر لێ به - خارستان.

(۲) ئه شکى ئاته شی: فرمیسکی ئاگرین - آشک آتشین.

له شوعلی ئافتابی ته لهعتت یهک مانگه مه حروم
 له ژیر باری غه ما پشتم هیلالی خه مه نه کهم چی بکه^(۱)
 دلم وهک ئاش و دهر دم ئاشه وانه بو مزه میحنه^(۲)
 سروشکی^(۳) ده مه ده می چاوم، به سهیلی^(۴) چه مه نه کهم چی بکه
 له بو میعراجی وهسلت بی بوراقی پرتهوی لوتفت
 له کولبه میحنه تی عه زمی حزورت کهم نه کهم چی بکه
 عروسی فیکری (ناری) زیوه ری ته حسینی مه حموده
 به بی زیوه ده سا بووکی ته بیعت زه مه نه کهم چی بکه

- ۳۷ -

ده باره ی به ریز شیخ مه حمودی حه فیده
 من به نه مری تو، له بو ته حقیقی فه رمانی قه دیم
 دامه بهر میزانی عه قل و عاقیبت وا تی گه یم
 مه تله بی دایر بوه ئیسمن، وه لی ره سمهن نیه
 نوکته یه مه خفی له بنایه وه کوو ئیکسیری سیم^(۵)
 موخته سهر پیرانه سهر به جسم له گه ل هینایه پیش
 نه و به توندی من به نه رمی، نه و به سهختی من سه لیم

(۱) هیلالی خه مه نه کهم چی بکه: خوم نه چه میتمه وه - مانند هلال خم نشوم.

(۲) مزه: بهشی ئاشه وان - قسمت آشپز باشی.

(۳) سروشک: فرمیسک - آشک. (۴) سهیل: لافاو - سیل.

(۵) نوکته یه مه خفی له بنایه: له نوسخه یه ک دا نووسراوه له به بنایه - نکتة پنهانی در میان است.

من و وتم پیرانه جیگه و ته کیه گاهی ئه ولیا
 حه یفه بو تۆبئی به جیگه ی عوشره ت و عه یشی عه زیم
 ئیسته واهه شهووری ئافاقه ئه لّین شه یدا بووه
 شین وئی و خئی به، به عه ین و شین و قافی کاف و چیم
 خوش به قانونی سه داقه ت هاته مه یدان و ووتی
 له م گوناھ و ئیفته را دوورم به «بالله الکیریم»
 بو ئه که ی باوه ر به حه رفی پوچ و ناپاکی ره قیب
 تۆ که ئاگاهی له وه زع و حاله تی گه ردن که چیم
 قه ت له گوئی مه گرن قسه ی فیتنه و حه سوود و دوور زمان
 قه ت قبولئی دل نه بئی ته زویر و قه ولی مودده عیم
 من به لّی یه ک شه و به شوخی ئاشنا بووم و ئه ویش
 کچ نه بوو ژن بوو، ئه ویش به خوا له خه ودا بوو که دیم
 گه ر له گول لاده م ده می، مه علوومه من یارم به خار
 روو ئه گه ر لاده م له قیبله، من له جومله ی دۆزه خیم
 عالیمولغه یم خودایه بوگه واهی من که وه ک
 یوسفی سیددیقی میسریم و له توهمه ت بی به ریم
 رازیم یه ک، ره به رم یه ک، مه زه به م یه ک قیبله یه ک
 یه ک به یه ک عالم به دن شایه د له سه ر یه ک حاله تیم
 جه نه تم یه ک، که و سه رم یه ک، زه مزه مم یه ک که عبه یه ک
 ئیعتیقادم تا وه ها بی، تالیبی بو تخانه نیم

ماوه تو شه مجاره شه و بو من به شیوهی ناشتی
 تا نه جاتی دهن له خوف و غایله وئهندو هو بیم
 کاری من ته قوا و ته سبیحاته هه ره شه و تا سه حر
 فکری من تا وایه که ی مایل به شه و گهردی و دزیم
 ئیسته من زامن که شه و نه یی خه یالات تا شه به د
 من له مه ولاره که فیلی هه زره تی ئالی عه لیم

-۳۸-

-ن-

بالی هوما، سیبه ری زولفی په ری شانی ژن
 نافه یی میشکی خه تا: په رچه می شه فشانی ژن
 که عبه یی نه ربابی دین، قیبله یی خه لوه ت نشین
 شه معی شه ریه ت کوژین، روومه تی ره خشانی ژن
 بایسی توولی حه یات، عیلله تی فهوت و مه مات
 خه نده به رووی نازه وه، روومه تی ره خشانی ژن
 باغی دل و کانی دل: گولشه نی روخساری به
 گه نجی فه ره ح به خشی دل، له علی به ده خشانی دل
 ئایه تی میهر و وه فا، سوره تی سیدق و سه فا
 مه ره می دهر د و جه فا، غونچه یی خه ندانی ژن

مهركه زى عهش و نه شات، زه مزه مى عالى سىفات
 چه شمه يى ئاوى حهيات، چاهى زه نه خدانى ژن
 مه ئمه نى ئه من و ئه مان، مه لجه ئى شيرى ژيان
 چه ترى سه رى عارىفان، سي به رى ده ربانى ژن
 ئه م غه زه لى (نارى) يه عيلله تى ناچارى يه
 ترسه له بى نانى يو مه خسه ره پيدانى ژن

- ۳۹ -

ئه م غه زه له له سالى ۱۹۳۵ و تراوه ده رباره ي كچىكى ئه رمه نى يه
 كه بو كورپك موسلمان بووه
 هه ي زومره ي خاريجه روحم به فيداتان
 بو غيرت و بو هيممه ت و بو عهد و وفاتان
 بى فائيده يه لافى عه جه م بوچى كه ئيوه
 كارى سه رى سه د نيزه ئه كا، زه خمى نيگاتان
 گه ر له شكرى ئينگليزه، وه گه ر فه وجى فه رهنه
 ساحيب زه فه رن، سه د قه ل و به ردپكه له لاتان
 ئيمامى عه لى، ياوه رى ئه م فه وجه غه ريه
 سه ره نكه عومه ر، هه زه رته سه رتيپى سوپاتان
 ده ك من به فيداي، ياوه ر و سه ره سه كه رى وابم
 قوربانى سه رو گه ردنى سالارى وفاتان

سستی مه کهن ئه‌ی مه‌جمه‌عی ئه‌سحابی هیدایه‌ت
 یارهب له‌ منی خه‌سته کهوئ تیری قه‌زاتان
 په‌رده‌دپی هه‌ر دوژمنه‌، خو‌هه‌یه‌تی ئیوه
 تیغی هونه‌ری خه‌نجه‌ری خوین‌پژژی جه‌فاتان
 جه‌للادی سه‌ری ئه‌رمه‌نی ئیوه‌ن به‌ ئیشاره‌ت
 گه‌ردن شکه‌نی (.....) بای چاک‌ی که‌واتان
 چون ئه‌و کچه‌ زۆر تالبه‌ بو‌ دینی محهمه‌د
 ده‌س هه‌ل مه‌گرن ئیوه‌ بن و زاتی خواتان
 کاری چی‌یه‌ وا بئ هونه‌ری به‌هجه‌ت ئه‌فه‌ندی
 شابه‌نده‌ری کو‌نه‌ قه‌ره‌چی، تف له‌ حه‌یاتان
 عه‌یی نیه‌ وا ته‌جره‌به‌که‌ن، خیره‌ به‌دینم
 ئه‌وو‌ه‌ل به‌سه‌ر ئاوور دووه‌ شمشیری قه‌زاتان
 مومکین نیه‌ ته‌عریفی وه‌فاتان به‌ حیکایه‌ت
 خاریجه‌ له‌ ته‌حریری قه‌له‌م، وه‌سف و سه‌ناتان^(۱)
 هه‌رچه‌نده‌ به‌ جیسمانی ئه‌من غاییم ئه‌مما
 به‌ خوا دلّه‌که‌م سایته‌ هه‌ر له‌حزه‌ له‌ لاتان^(۲)
 خالین له‌ خه‌له‌ل^(۳)، هه‌ر یه‌که‌ مومتاز و ره‌شیدن
 ئه‌هلی عوله‌ما و حاجی‌یو ئه‌سحابی گه‌داتان

(۱) سه‌نا: ئه‌نا: ستایش و مه‌دح - مدح و ثنا.

(۲) له‌حزه: سات - یکه‌ لحظه‌ اما در اینجا مقصود ساعت است.

(۳) خه‌له‌ل: ناته‌واوی و ناباری - نقص و کمبود.

شیرِ زه‌فهری^(۱) ده‌وله‌تی ئه‌ربابی نه‌جاتن
دانه‌ی گوهه‌ری رۆمن و ئیرانه به‌هاتان

* * *

- ۴۰ -

ئه‌و که‌وا تاقه به شی‌وه‌ی پیکه‌نین
وه‌ر ده‌گیرِ پیری سه‌د ساله له دین
تازه سه‌یاده له چین و هاتووه
عیدی قوربان، به قوربانی ده‌بین
ناهویه کی وه‌حشه دَل وه‌حشی ده‌کا
ئه‌ی دَل ئاگابه، به وه‌حشی ده‌رنه‌چین
حه‌سره‌تی زه‌ردی شه‌مامه‌ی باخه‌لی
عه‌یشی سوورم پێ ده‌کا هه‌رده‌م به‌شین
(ناری) ئه‌م‌رۆ عاجز و ئاشوفته‌یه
جه‌رگی سووتاوه به هه‌جری نازه‌نین

* * *

- ۴۱ -

ئه‌م غه‌زه‌له‌ وا باوه «ناری و تایه‌ر به‌گ» پیکه‌وه دایان‌ناوه^(۲)

(۱) زه‌فه‌ر: سه‌رکه‌وتن و به‌سه‌را زāl بوون - پیروزی و فایز شدن در امری.
(۲) (ناری) وتووێه‌تی به‌ ناحق ئه‌م غه‌زه‌له‌یان کردووه به‌ دانانی من و تایه‌ر به‌گ،

به غمزهی چاوی مه خمووری سیاهی مهستی مهی کردین
 به ماچی لیوی موسته غنی له ئهنوایی مهزه ی کردین
 ترازه بهندی سوخمهی ئالی گولناری به ئاهی من
 که چی دهستی له سهر دانا، له سهیری باغی بهی کردین
 به ههوری په رچهم و ئه برۆ، روخ و زلفی که داپۆشی
 له شهوقی روئیه تی به دری هیلالی یه ک شهوهی کردین
 ئه گهرچی کوشتنی خو قایبض الارواح موژگانی
 به قانونی مه سیحایی له خهندهی لیوی هه ی کردین
 عیلاجی دهردی دل (ناری) له تاهیر به گ ته مه ناکه
 بلی: ئه مپرو گوله ندامتی به تیری جهرگی په ی کردین

-۴۲-

-و-

به شیرینی جوابت ده فعی روتالی له سه رمابوو
 له وه عدهی سرپا، گهرمی جوابی کاغهم چا بوو
 نه ما یه کسه ر نه خو شیم و به سه رچوو میحنهت و شینم
 رموزی سرکه ئامیزت، ته بیبی ده فعی خه ضرابوو

راستی یه که ی ئه وه یه هه مووی هی خو مه... به ئی هه ر وایشه چونکه دارشته که ی له هی
 یه ک شاعیر ئه چی. ئه م راستی یه له حاجی مه لا ئه حمه دی قازی بیستراوه - ناری اظهار
 داشته که این غزل به وسیله من سروده شده است و تاهیر به گک آن را سروده و شاهد این
 مدعا ملا احمد قاضی می باشد.

موبه ددهل بوو به گول ره نگی جوانی، سووره تی پیری
 نه سیمی خه تی مشکینت، مه گهر نه فسی مه سیحا بوو
 نه یازم گهر له دل ده رکهی، مه گهر نه فسانه رازم من
 شکوھی شاهی غه زنهینه، به حیکمهت جیلوه ئارا بوو
 له بوئه ربابی شه وکعت لازمه زیبی ههوا خواهی
 رهواجی حوسنی یوسف، شوړشی عه شقی زوله یخا بوو
 موجه پرده حوسنی شیرین، جه زیبی مولک و دین و دل بوو خو
 زه هیری میهری خوسرهو، زه مزه مهی سازی نه کیسا بوو
 چه به حسی وه سفی ته ییاره و تفهنگ و توپی ئینگلیزه
 به بی مه یلی عه رب، ته سخیری به صره و شاری به غذا بوو
 له ویرانی قه لا مه پروانه، برپوانه زه مانی زوو
 ده می پایته خت عه جهم شاهو، گه هی لوتف عه لی شابوو
 به ته حویلاتی بی قانونی هم گهر دوونه فه رتووته
 زه مانی مه نزلی رؤمی، ده می جی عی عه یشی ته رسا بوو
 به گوم بوونی نگی نی بوو، نه ما حوکمی سوله یمانی
 قهباحهت که ی له سهر سه خره ی له عینی بی سهر وپا بوو
 که لام قه نده چی بکه م (ناریا) بی مشتتری ماوه
 مه گهر بمرم بلئی داخی گرانم شاعیری چابوو

- ۴۳ -

کاکه چاکهت بڼ درو، نه مجاره چايي چا نه بوو
 تامي کتري يا نه بوو ميزاني هه تن لا نه بوو^(۱)
 ناوي چايي بوو، له تام و عه تر و له ززهت بي بهري
 لايقي دهم کردني بو شيخ و بو شاغا نه بوو
 يا نه من زه و قم نه ماوه، يا نه تو عه هد و وه فا
 يا مه لا قه دري له لاي تاجر، وه کوو کويخا نه بوو
 موخته سهر خو شه قسه، له م حه رفه قهت عاجز مه به
 نه گبه تي بوو که و ته مال م، مالي پي ناوا نه بوو

- ۴۴ -

خه مي پستي به ني ئاده م، به باري ژن نه بوو چي بوو؟
 نه ساسي غوربه تي ئاده م، به باري ژن نه بوو چي بوو؟
 نه گه ر هاروت و مارووتن، له چاهي زيلله تا جووتن
 به فيتنه ي چاوي مهستي پر خوماري ژن نه بوو چي بوو؟
 نه گه ر قابيل به قاتل بوو، له حق بي مهيل و غافل بوو
 سه به ب گولزاري روخساري عوزاري ژن نه بوو چي بوو؟
 له کيوي بيستوني ميحنه تا، فه رهادي بي مه ثوا
 په ريشان و په شيو و داغداري ژن نه بوو چي بوو؟

(۱) چای کتري و نه بوو ميزان: دوو جوړ چا بوون که له سهر سندو و قه که بان ديارى کرابوو - دو نوع از انواع چای بوده است.

نه مامی که وکه بهی شیرین له وهختی میهری فرزه نندی
 له سهر باغی گولئی بؤس و که ناری ژن نه بوو چی بوو؟
 نه گهر بیژن موقه بید بوو له چاهی شاهی تورکانا
 به حلقه ی داوی زولفی خار و ماری ژن نه بوو چی بوو؟
 نه گهر مه جنونه شهیدایه، به شیتی ویلی سه حرایه
 به دل رهنجوورو بی سهر و قهراری ژن نه بوو چی بوو؟
 له زیندانی جه فادا، بی سه فا ما، ماهی که نغانی
 به مه کر و داوی ته زویری به کاری ژن نه بوو چی بوو؟
 مه لا وهک تاقمی شیخ و به گی داماوو بی چاره
 سهر نه فگه نده ی چه پوک و دهرده داری ژن نه بوو چی بوو؟

-۴۵-

هه تا سایه ی به هم سایه ی هوما بوو
 هوما وهک سیبهری بی سایه مابوو
 ووتم زه خمی موژه ی دهرمانی مهرگه
 که چی فهرموویه دهردی بی دهوا بوو
 مه گهر عومرم له بؤ وه سلئی به بادهم
 که شانه ی په رچه می بادی سه با بوو
 به گریه م پیکه نی و دل که وته خنده
 که یه عنی عوقده یی موشکیل گوشا بوو

ترازووی زولفی روژ و حوسنی کیشا
 تهفاوت هەر له ئەرزو تا سهما بوو
 خهتی توپه‌ی شکسته‌ی بویه‌ی حل بوو
 له شه‌ودا کوئمی بی‌شهم شه‌وچرا بوو
 نه‌ما مه‌یلی به‌ چا ساقی له‌می‌دا
 شه‌که‌ر خه‌نده به‌ ره‌نگی مه‌ی که‌ چا بوو
 ئه‌که‌ر که‌وسه‌ر له‌ عاشق مه‌نعه‌ بوچی؟
 خه‌می زولفی که‌مه‌ندی ئه‌ولیا بوو
 که‌ ته‌وقی غه‌م ئه‌زهل ته‌قسیم کرا دیس
 ئه‌وی ته‌وقی له‌ مل‌دا بوو مه‌لا بوو
 له‌گه‌نج و ده‌ولته‌ی نه‌زم و غه‌زهل‌دا
 وه‌کوو (نالی) غه‌نی (ناری) گه‌دا بوو

- ۴۶ -

ئه‌ی له‌علی له‌بی یار، عه‌قیقی یه‌مه‌نی تو
 یاغونچه‌یی نه‌شگوفته‌یی باغ و چه‌مه‌نی تو
 به‌م ته‌رزه‌ عه‌تر بی‌زی ده‌که‌ی دیاره‌ له‌ دل‌دا
 ئه‌ی خالی سیامیشکی خه‌تاوو خوته‌نی تو
 شیشه‌ی دل‌ه‌که‌م که‌ن به‌ سه‌ری تیری نیگاهت
 وادیاره‌ به‌ چاوا، بتی په‌یمان شکه‌نی تو

سـبـحـانـك لا حـول و لا قـوّة الاّ
 بـالله چ شـیرین و چ نـازک بـهـدەنى تۆ
 تەئریخی خەیاڵی فەلەكولئەعزەمى وەجەت
 تەسویری گەلئ سەعبە بەبئ گۆی زەقەنى تۆ
 بئ زیارەتى قوببەى حەجەرولئەسوەدى خالت
 تامى چى یە چای زەمزەم و گووشەى دەهەنى تۆ
 چىن چىن لە سەرى گەنجى روخت حارسە ئەمرو
 تەرسا بەچەبى زولفى شەن دەر شەكنى تۆ

- ۴۷ -

كە جئ جلۆى روخى والایە ئیمرو
 سولەیمانى ئەلئ ئاوايە ئیمرو
 حىجاز ئاسا لە سەفحەى خاكى رۆما
 حەقیقەت شارى بئ ھەمتایە ئیمرو
 لە سایەى تۆیە وا رەونەق شەكنى
 شەكۆھى بەسرەو بەغدايە ئیمرو
 لە نئو فنجانى دلدا خوینى جەرگم
 وەكوو قاوہى یەمەن ئاسايە ئیمرو
 ئەگەر جۆیایى ئەحوالى عەجەم بئ
 سەرپا شۆرش و غەوغایە ئیمرو

له هەر جيگه مه قام و داستانی
 له تيفی عه کسی ئەحمه دشایه ئیمپرو
 مه شایه خ گهر ره و اجی دا به سالار
 له سه ر شانه هلی دل به رپایه ئیمپرو
 نه فهرمووی بی هونه ر ئاخو به توچی؟
 مه لا بو کۆمه کی ئازایه ئیمپرو
 له دنیا دا هه تا (ناری) بمینی
 به ده ست و دل له لایان شایه ئیمپرو

- ۴۸ -

جه ژنه له هه موولا به یه قین یاری به ئیمپرو
 روژی ته ره ب و عوشره ت و بیرداری به ئیمپرو
 جيگه ی فهره ح و شادی یو ئازادی به بی شک
 وه عدی که ره م و مه رحه مه تی باری به ئیمپرو
 پابه ندی ئەله م، هه مده می غه م، یاوه ری میحنه ت
 هه مرازی جه فا، دوور له سه فا، (ناری) به ئیمپرو

- ۴۹ -

شه شده ری لی به ستووم وه ک جه رده یی یونان درۆ
 تانه گا ده ستم به رۆمی عه فوی بی پایانی تو

رووسی بی شهرتی که وا گرتوویه مولکی دل نه ما
 بو له بی سالاری ئه فکارم مه جالی گفتوگو
 که ی ده بی عاجز له سه قری خه سره وی ساحیب شکار
 گهر خیلافی روو بدا جاری له بازی ده سته مو
 نیکنه بی باریک و مه علومه له بازیگاهی شا
 بایسی ماتی و زه بوونی باز و توغیانی هه لو
 داری بهد عه هدی ده زانم خاری سهردی بادیه
 بی له بی عوشره له مه ی سۆزش له نه ی دی جو به جو
 بی هجوومی سه یلی عه فوت ده فته ری عه هدی وه فام
 که ی به سه د زولمه ت سیاهی دپته پاکی و شست و شو
 قه ت له گه ل علوی مه قاما، عاجزی تا سه ر نی به
 عاسمان، بارشتی گاهی، ته رزه یه و جاری گه زو
 مه تله بیکی حیکمه ت و بی نوکنه یی ساحیب گوناھ
 بیته سه ر بابی شه فاعه ت بی وه سیله، خو به خو
 (ناری) گهر گهردی غه م ئه مپو له دل تاهیر نه که ی
 وه ک برینی کوئه زامی سه ختی میخنه ت دپته سو

ئهم غه زه له ی بو حاجی مه لا عه زیزی بالیکه ده ری هاوپی ناردوو

چاۋہ کم کہی بی زہمانی زو بہ زو
 دابنیشین بی غہمی دل، دو بہ دو
 دہفتہری رازی گلہی رژی فیراق
 بیتہ مہیدانی بہ یانؤ، مو بہ مو
 چہندہ خوشہ بو من و تو پیکہ وہ
 وہک گول و بولبول، بہ شیوہی رو بہ رو
 وا بہ تو موشاقہ چاوم، ہر وہ کوو
 گول بہ ناو و لیو بہ چایی و کچ بہ شوو
 گہر دہپرسی چوٰنہ نہ حوالم! عزیز
 دوور لہ تو باوی نہما، وہ زعی بہ رو^(۱)
 مووی سپیم پی خوشہ، چونکہ قت نہ بوو
 ہمدہمی ساحیب وہفا، غہیری پہ موو
 ناکوژیتو ناگری دووری بہ شین
 موشکولہ بکوژیتہ وہ، ناو بہ فو^(۲)
 بو دلی تو، چاوی من، دہرحق بہ من
 بو بہ ہر دی سخت و بہرداشی کہ توو^(۳)؟
 وا لہ بہر قیژہی قزا کہی بی نہدہب^(۴)
 مہخفیہ نہہلی نہدہب وہک کوننہ بوو

(۱) بہروو: پشوو - قلی. (۲) ناوور: نار. ناگر - آتش.

(۳) بہرداشی کہ توو: بہرداشی باش - نوعی چوب سخت.

(۴) قزا کہ: قزا کہ - سر و صدا.

غەم لە دڵما بۆ نەمانی زیکری حەق
 بێ زیادەت بوو بە شیخی سەرگەلوو
 بۆ ژنی دنیا کە نیکاحم بپری
 بوو بە شاھید نەگبەت و غەم پێ خەسوو
 وەعزی من بۆ ئەھل و میلەت چاوەکەم
 پووج و بێ تەئسیرە وەک تەلقینی جوو
 وایە قەیدی میحنەتا ماوم زەلیل
 موددەعی من روو بە روو، سینەیی ھەنوو
 کەعبە کەچ نابێ لە گولزاری سەفا
 گەرکەرەم کە ی تۆ بە (ناری) یەک دەسوو^(۱)

-۵۱-

تاکی بەستەم مایلی! ئە ی چەرخێ جەفا جو
 تاکی لە غەمت زاری یو فەریاد و خودا رو
 تاکی رەوشی کەچ رەوی یو فیتنە فرۆشی
 بۆ نەھبی فەرەح، دەورەوو جەولانی تکا پۆ؟^(۲)
 بۆ نیتە لە گەڵ ئەھلی خیرەد میھر و وەفاتۆ؟
 بۆ ئەھلی شەرەف عاجز و بیزارە لە دەس تۆ؟

(۱) دەسوو: چە پک. دەسک - سیلی. (۲) تکا پۆ: جومب و جۆش - تلاش.

بۆ خەسمی له بۆ ساحیبی عیرفان و سه داقهت؟
 بۆ یاری له گه‌ل تاقمی به دینه‌ت و به دگۆ؟
 بۆ ئالی عه‌لی پاره بووه جهرگی له داخه‌ت؟
 وه‌ک جهرگی عیراقی به ده‌می تیری هۆلاکو
 میهرت که نیه، زه‌حه‌متی بی غایه له سه‌رچی
 لوتفت که نیه، میحنه‌ت و ئازار و ئه‌له‌م بۆ؟
 کۆلاره چه حوسنی هه‌یه مه‌شغووله به سه‌یران
 عه‌نقا چه گوناھی هه‌یه مه‌حبوسه به قافۆ؟^(۱)
 بۆ زاغی سیه‌هچه‌رده، نه‌زهر بازه له باغا^(۲)
 بۆ بازی سپی ویلی بیابانه به داخو
 نه‌ی خووکه‌چ و که‌چ باز و که‌چ نه‌ندیش و عه‌مه‌ل که‌چ
 دانئ نه‌فه‌سی یه‌ک قه‌ده‌می چاکه به راسو^(۳)
 ده‌ک ته‌خت و نه‌سه‌ست به ده‌می ژیر و زه‌به‌ر بی
 وه‌ک نیته ده‌می گه‌ردوش و ره‌فتاری له سه‌رخو
 (ناری) له فیراقی روخی مه‌نزوری عیراقی
 غه‌رقی عه‌ره‌قی ئاهه به ده‌م میحنه‌ت و شینو

(۱) قافو: مه‌به‌ست قولله‌ی قافه - مقصود قله‌ قاف است.

(۲) زاغی: قه‌له ره‌شکه - زاغ، (از جنس کلاغ).

(۳) راسو: راسته‌وه - به راستی.

-۵۲-

له من کانی ته لا^(۱) مه خفی بوو، دیمو
 له مه ولا حه یفه دل به ستن به سیمو
 وجوودم وهک گولئ په ژمورده و ابو
 نه سیمی لوتفی تو هات و گه شیمو^(۲)
 له بو ته شریفی یادی تو له به ینا
 هه چی خارئ له ری دا بوو چنیمو^(۳)
 له «دو پرووه» بوی شه میمی کاغزت هات
 به ته رزی گول، به دهم بادی نه سیمو^(۴)
 به ره سمی (تلف و دال و بی) وهرم گرت^(۵)
 چه وه رگرتن: به (میم و تلف و چیمو)^(۶)
 گر رفتارم حه قیقت له م مه قامه
 وه کوو گه وهر به دهس شه خسی له نیمو
 له لای (ناری) هه چی خه رمانی غم بوو
 به مه جمووعی ره قیبا ن دا به شیمو

(۱) ته لا: زپر، ئالتون - طلا.

(۲) گه شیمو: گهش بوومه وه. گه شامه وه - شاد شدم.

(۳) چنیمو: چنیمه وه - چیدمش.

(۴) نه سیم: بای شه مال - باد شمال.

(۵) تلف و دال و بی: ادب - ادب.

(۶) میم و تلف و چیم: ماچ - بوسه.

- ۵۳ -

بۆ شیخ عثمانی سراج الدینی ناردووه بۆ دوورپووه،

وه له سه ر پا که ته که ئه م دێره شیعره ی نووسیوه:

له میوه ی ووشکی پایز شاهه که م هوشت به پیروزی

ئه بێ به شمان بنیری با به سه رشانی به شیرۆبی

وه ئه مه ش هه لبه سته که یه:

شتیکی نه فسی خوتم بۆ بنیره

هه تا بیکه م به سورمه ی دیده لیڤه

وه له و ده سمالی په نجه ی پاکی توپی

وه یا په لکی له چاکی چاکی توپی

وه یا گه ردی له سورمه ی خاسی چاوت

وه یا عه کسی حیکایه ت کا له ناوت

وه یا نوقلی له نه قلی لیوی تۆکا

به یاناتی له میوه ی لیوی تۆکا

وه یا یه ک دانه قاوه ی پر مه زه و تال

وه یا یه ک دانه سیوی ناسک و ئال

وه یا یه ک دانه قه زوانی به شینی

موشاییه بی به خالی تورکی چینی

وه یا یه ک دانه که شکی چاکی کوردی

به له ززه ت نادر و مایل به زه ردی

وه یا مسقاله میسکیکی خه تابئی
 وه یا یه ک قه تره عه تریکی ده وایی
 نه گهر مومکین نه بوو ده نکئی له مانه
 نه من رازیم به توژی رازیانه
 که دل پر ئیش و نوئی دهردی دووریم
 په ریشانی فیراق و بی سه بووریم
 هه تاکه ی (ناریا) شوخی به پیری
 له بهرچی چوو له دهس، قانونی ژیری

-۵۴-

دلم ههر وه ک سه ماوهر پر له جو شه
 خه ریکی سۆز و گریان و خرۆشه
 به دایم چاوه ریگه و ئینتیزاری
 نه سیمی چاوی چاکه ی چا فرو شه
 وه کوو تیفلئی برابیتۆ له دایک
 هه میسه توند و ئالۆز و نه خو شه
 به کوردی عیشقی نه و دایم له گه ل چا
 وه کوو نه ولاده کانی کو نه پۆشه

- ۵۵ -

چاوه کهم دیسان نیشانه‌ی تیری موژگانم مه که
 حه یفه بی سووچ و قه باحت، تیره بارانم مه که
 مه ره می دهردی گیرانم وا له شیشه‌ی رووت دا
 روو له من که، ره همنوونی مالی لوقمانم مه که
 دهردی من دهردی گرانه، نه‌ی ته بیبی میهره بان
 زه حمه تی ناحق مه کیشه، تازه دهرمانم مه که
 ره هزه نی زولفت بفرموو لیم گهری بیم و برۆم
 بی نه وام و ئاره زووی ئازار و لیدانم مه که
 تاقه تی باری پهریشانی فیراقت موشکیله
 دوور له رووی تو هه ره و کوو زولفت پهریشانم مه که
 بو ده که‌ی مه نعم له باغی وه سلی خوٚت تو بیو خودا
 شیت و سه رگه ردان و ویلی دهشت و مه یدانم مه که
 دامه خه دوگمه‌ی یه خه‌ی سینت به سه ره په نجه‌ی حه یا
 بی وه فا مه حروومی سه یری باغی سیوانم مه که
 خالی شینت دهرخه، تا بازاری شینم بیتوه
 بو ره واجی حوسنی خوٚت بی شین و گریانم مه که
 زولمه تی زولفت ده سالاده له سه رکولمت ده می
 بی نه سببی شهوق و شوعله‌ی ماهی تابانم مه که
 من به شه رعن موسته حقم بو زه کاتی حوسنی تو
 تو که ساحیب ده وله تی، بی بهش له ئیحسانم مه که

بئی ووتم: (ناری) چه به حسی شهرع و پاوو و پئوی به
 گهر به حاتم بم وراوهی نیعمت و نانم مه که

- ۵۶ -

له بهر تیری موژهی بی مروه تی ئه و شوخه نه خشینه
 له ههرجی دهنگی یا تهلقینه، یا یاسینه، یا شینه
 له داخی خاره ههردهم شیوهنی بولبول به سهر گولدا
 له بهر ئه و وهجهیه شینم، که رووی موحتاجی تاشینه
 برۆ زاهید که دل نادهم به وه عدی پوچ و ئه فسانه
 نیشانهی سه فوه تی دل که ی به ریش و خه رقه پوشینه
 له ههر وهختی به مژدهی مهی، خرۆشی برهت و نهی بی
 به ئه مری پیری مه یخانه، زه ماننی باده نوشینه
 نه ههر مل لایقه دهستی به سهر بهستی له گهردن که ی
 نه ههر سهر واجیبی دهستی گول و سهرپوش و پووشینه
 یه کئی واکه سهر بو ئه فسه ری شاهانهیی که چ کا
 یه کئی موسته وجیبی بهرگی په لاس و کونه پوشینه
 به شوینی «مه حوی» نه زمم سهراسهر شینه بو مه رگی
 له ئه شعارم ته ماشا کهن، سهراپا ئاخری شینه
 به روو خوشی که فرموویه ده بی (ناری) عه یادهت که م
 ئه و مردم له خوشی دا له خوشی ئه و نه خوشینه

- ۵۷ -

ئەى تازە جوان پىرىي، ئەو شىۋە مەشىۋىنە
 بنىادى ھەموو دىنى، يەك دەفعە لە بن بىنە
 بۆ شەمەى روخى خۆتە، تۆ پووشى ھەموو عالەم
 يەك بارە ۋەكۈۋ جەرگى پەرۋانە بسوۋىنە
 ۋافاشى بە تەرسايى، مەشھورى بە عىسايى
 ئىعجازى مەسىھايى، خۇرايى مەفەۋىنە
 بازارى خەيالاتى مەن بۆيە ۋەھاگەرە
 ئەو يارە كەۋا تاقە، ئەمۋكە غەزەل سىنە
 سەۋدايى مەھى مىسرە، ئەى نەفسى عەجوزى مەن
 چۈن نەقدى ئەمەل پەشمە، زوۋبىنە، دەزوۋبىنە
 چەن سالا لە نىۋكىۋى ھىجرانى بەلادا دل
 ۋەك بەرخى بەبى ساحب، بىباس ۋ سەروشىنە
 ھىند چەرخى قەزا تىرى ھىجرانى لە (نارى) دا
 بىچارە لە سەر تاپى، لىباسى ھەموو خوينە

- ۵۸ -

قەۋمىنە ۋەرن، لازمە ئەۋرۋكە عەيانە
 دىققەت لە ئەساسى ھونەرى ئەھلى زەمانە

هەر نوکته له بۆ ئیوه، کهوا بیته به یانو
 شهرحیکی له تیفه، به پڕ و پووچی مهزانه
 ئەسنافی بهنی نهوعی به شههر سهیری له ههرا
 ئاساری زه کاوو عه مهل و عیلمی به یانه
 سینفیکی به ته یاره وه مه پووته خه یالی
 دایم له ههوار و له فهلهک که سبی گه پانه!
 سینفیکی به تهل مایله، سینفی به مه عادی
 سینفیکی له بۆ توپ و تفهنگ فیکری پهوانه
 ئەم نوکته یه سه رهسته نه بی چاکه به کوردی
 هه ره کورده کهوا غافل و بی..... نهزانه
 هه ره کورده له هه ره ده ولت و هه ره به گلگ و هه رجی
 په یوهسته به بی..... ویردی زه مانه
 هه ریه ک به سه ره و سوورته و هه یته و هه کوو شیر
 ئەمما له هونه ره خالی یو لایه ق به نه مانه!
 یا مه دحو سه نای پینه چی یو دو م و خه پاته!
 یا باسی گه زو شایه ن و ته عریفی قه پانه
 یا سرت له سمت و که فه لی لووسی هه تیوه!
 یا به حسی خه ت و خال و سه ره و زلفی ژنانه!
 ئیسمی که نه بی جیسمی به زه رفی دور و دانه!
 وه ک سوالته و وه ک کاشی یه کوئی هه مه دانه

قهومینه به سه غه فلّهت و به دبه ختی هه تاکه ی؟
 زۆر حه یفه له گه لّ قه سری ئیره م به حسی کولانه
 بیدار و ته له ب کاری جیهان پاک ی ئه زانی
 سو عبهت نی یه دلسۆزی یه ئه م مه وعیزه مانه

- ۵۹ -

روشته یی لو ئلوه له دانه ی ئه شکی من ده گرینه وه
 بۆیه هه رده م ئاشنا بو حالی من ده گرینه وه
 که ی ده بی وه ک بولبول و گول دابنیشین پیکه وه
 ئه و به خنده ی لیوی ئال و من به گریه و شینه وه
 باغی روخساری له من پۆشی به سه رپۆشی نیقاب
 یانی لاچۆ عاجزم ئیمپۆ به ده س گولچینه وه
 تا قیامهت سه ر له سوژده ی شوکرده هه ل ناپرم
 گه ر بلّی: لاچۆ له بهر چاوم، به خه شمو قینه وه
 تورکی چاوی گه ر ببینی عابیدی خه لوهت نشین
 دیته جونبوش ئه و به جوبیه و خه رقه یی په شمینه وه
 با نه کا عاشق گله ی ناحه ق له به دبه ختی ره قیب
 خوینی فه رهاده و گوناھی وابه سه ر شیرینه وه
 سیحری غه مزه ی وهرده گیر ی زاهید و عالم له ری
 ئه م به کۆلّی عیلمه وه زاهید به باری دینه وه

گهر بلیم قوربانى تو بوم روو له من كه له حزه به
 وهرده گپړئ شه معى روخسارى به دهم ئامینه وه
 ریشه یی جهرگی له بن هینام به قوللابی موژه ی
 بو ده كا حاشا به په نجه ی قرمز و خوینینه وه (۱)
 چى ده كا ئینگلیزی هیجرت عه سكه ری لوتفت كه هات
 زوو به زوو به سپره ی ویسالت بی سدا ده گرینه وه
 من كه وامات و پیاده م گهر روخى شا ریگه دا
 ته ی ده كه م عهرسه ی كومه یتى نه و به سدا فهرزینه وه (۲)
 (ناریا) بی ژهن سیف هت تاكه ی له بو توركى جیهان
 قهیدی زیندانى به ده ستى نه فسى وه ك گورگینه وه (۳)

- ۶۰ -

به جیلوه ی عه كسى تویه دل كه وا سه رمه ست و خه ندانه
 به یادی تو وه كوو تووتى، زوبانم شه ككه ر نه فشانه
 به شه وقى تویه مه سروورى، له دوورى تویه رهنجورى
 گه هئى گهر خه نده پر لیوه، ده مئى گهر دیده گریانه
 رژا سدا دانه نه شكى ئالى چاوى من به سه ر عه كسا
 كه شایسته ی نیشارى سوره تی تو له عل و مهرجانه

(۱) قرمز: سوور - سرخ.

(۲) عهرسه ی كومه یتى: زاراوه ی شه تره نجن - از فنون شطرنج.

(۳) گورگین: پاله وانی شانامه یه - از پهلوانانى كه در شاهنامه مذکور است.

به ئیستقبالی تیمسالت حه یاتم هاته سهر لیوم
 که ئیستقبالی قیبله ی من نیشانه ی نه هلی ئیمان
 به ماچی حه رفی زه رفت سهر فی دهر د و وه زعی پیری بوو
 مه گهر سه رچه شمه یی خامه تا نمونده ی ئاوی حه یوانه
 حه سه د نه نگیزی جه معی نه هلی میسر و شاری به غدایه
 که بئ روویی زوله یخا بوو، مه قامی ماهی که نعان
 عه زیزی بئ نه ساسی ره نجی غوربه ت شاهی من نابئ
 له یوسف تو ته ماشا که چه به حسی حه پس و زیندانه
 نه گهر گاهی به یادم که ی گه لی موشکول نیه چاوم
 نه وازش عاده ت و شیوه ی نه تیجه ی شاهی مه ردانه
 فهرح هات و نه له م دهر چوو، جه فا روویی نه ما ماته م
 به لی راکردنی ریوی له شیوی شه رزه ئاسانه
 ته شه ککور لازمه نه وړو، له سهر (ناری) له بو باری
 که ته ختی دل ئیقامه تگاهی جیلوه ی جانی جانانه

- ۶۱ -

ئهم قه سیده یه به بۆنه ی گه رانه وه ی به پریز شیخ مه حموودی حه فیده وه
 له ده ست به سه ری هیندوستانه وه وتووه^(۱)

(۱) ئهم قه سیده یه دوورو درێژه به لām ههر ئه وه نده یمان ده ست که وت.

مژده ئەی ئەهلی موحه بیهت شاهی جانی هاته وه
 حوججه تی مولک و نیشاتی جاویدانی هاته وه
 تانه بی بی ناز و جیلوه خانه دانی ئەحمه دی
 جیلوه به خشی حوسنی باغی دووده مانی هاته وه
 واه سایه ی مەرغه دی قوتبی مه داری شیخه وه
 مەرکه زی نوخته ی مه داری میهره بانی هاته وه
 مودده تی خاکی سلیمانی به غه م ویرانه بوو
 نایتی عه یش و ئەسası ئاوه دانی هاته وه

- ۶۲ -

بو شیخ ئەحمه دی حه فیدزاده
 ئەی فه لک سه رگه شته بی بو گه ردوشی هیئاته وه
 ئەهلی عیززه ت پاکی سه رگه شته ن به ده س سه وداته وه
 گه ردشت: ساقی، قه ده ح: دنیا، موسیبه ت بوو به چات
 خو له دنیا دا نه بوو له و چاته که س نه یخواته وه
 وه زعی تو ته رک ی سه فایه، قه لبی تو ره سمی جه فا
 بو ئەکه ی مه یلی وه فا تو به م دل و حالاته وه
 چینی پی شانیته خه تی میننه ت و زولم و سته م
 نه خشی میحنه ت واه به ته خته ی قاپیه ی ده رگاته وه

مهسله حەت چونکو نه بوونی تۆیه، سازاتی خودا
 زوو به زوویی بـتـگـرـیـت و بـتـکـوژـیـو، بـتـبـاـتـهـو
 مهـنـعی کهـس نا کهـم له سهـر رهـفـتـاری بـیـمـیزانی تو
 پـیـت بـلـی لاچۆ سهـر و ئەـتـوار و شـکـلـت خـوا تـهـو
 بـۆـچی ئـیـنـسـافـه له لای تو زومـهـری ئـالـی عـهـبا
 قەیدی زیـلـلـهـت بـیـ به دهستی کافری بهـد زاتـهـو
 پارە بوو سهـد دـل به نووکی نهـشـتـهـر و خـاری جـهـفا
 داخی زولـمـت وا به لالهـی روومـهـتی - سادات - هـو
 شـیـن و ئـاـهـی کهـر به لاوو نهینهوا هاتۆ به نهو
 نۆبهتی دهرد و غهـمی ئـالـی موحهـمـهـد هـا تـهـو
 بۆ پهـرـیـشان حالـی یو حوزنی په شیوی فهوجی گوـل
 جـهـمـعی بـولـبـول وا له شیوهـنـدا به رووی باغاتـهـو
 چون نهـما شادی له بۆ ئەولادی مهـجـووبی خودا
 لازمه بۆ هـهـر کهـسـی به یـداغـی غـهـم هـهـل کـا تـهـو

- ۶۳ -

ئەم قەسیدەیش به بۆنه‌ی گه‌رانه‌وه‌ی شیخ مه‌حموودی حەفیدە‌وه‌یه
 له هیندستان له ده‌س به‌سه‌ری
 ئە‌ی دلی شه‌یدا به‌شاره‌ت بـی که یارم هاته‌وه
 یه‌عنی سه‌رمایه‌ی ژیان و ئیعتبارم هاته‌وه!

وه زعی به دحالی بپرسه قوربه سهر غهم چی نه کا
 نه فسه ری ئیقبال و تاجی ئیفتیخارم هاته وه!
 مووده تی دوور بوو له گول، خاکی وه تن بی جیلوه بوو
 جیلوه به خشی گولشه نی باغی دیارم هاته وه!
 بهرقی شادی هات و ماته م رویی و مشکین بوو نه فەس
 ساحیبی شمشیر و خامه ی مشکبارم هاته وه
 سینه وه ک نه ی، دل وه کوو بر بهت، نه فەس وه ک یاسزی
 موتریا فەرمووا په یاپه ی غه مگوسارم هاته وه
 گهرچی من مابووم به رۆژ و شه و له کونجی ضه یقه تا
 پپر تهوی میهر و مه و له یل و نه هارم هاته وه
 بیته گهردوش ساقیا وه ک مهنزه ره ی من جامی مه ی
 وه ختی ره قس و عوشره ت و نه شته ی خو مارم هاته وه
 نه زمی من وه ک قه ند و فهرشی سه حنی دیوانم غه زه ل
 شاه ی تووتی مه شره بی گو شه ی ته لارم هاته وه
 گولبه نی نازک له گولزارا وه ها پشکووتو وه
 بولبولی ئاوازه خوانی لاله زارم هاته وه!
 ناوی بی نه زم و په ریشانی له مولکی دل نه ما
 ره ونه قی گولزار و نه زمی رۆزگارم هاته وه
 گهردی دامانی به کهس ناگا، نه کا هه ر کهس خه یال
 سورمه یی بو ئیشی چاوی نه شکبارم هاته وه

وا له خوښی دا په شوکاورم که نازانم نه من
 چه زره تی مه حموده، یا مه جووسی پارم هاته وه
 گهر بیري (ناری) یا غفلت هه تا که ی سه عبه بی
 خانی ساحیب هیمهت و جاه و ویقارم هاته وه

- ۶۴ -

مودده ټیکه من گرفتارم به دس سه وداته وه
 بووم به داوی چینی زولف و په رچه می تاتاته وه
 مه نمی قوللابی موژه ی ناکم له راکیشانی دل
 بوآ نه سیری چاوی مهستی پر خه وی نه ی باته وه
 واسهرم دانا به عه زمی به رده بازی ریگه که ت
 مه ره می دهردی سه ری من وا به گهردی پاته وه
 گهر ده پرسی حالی په روانه ی دلّم دور بی له رووت
 وا له سوژش دا له سایه ی شه وچرای گوناته وه
 چاوی خوین خواری به خوینم فیّره، وه ک لیوی به می
 لی ی گهرین ئیوه و خودا نهو شوخه با بیخواته وه
 شاهی چاوت مولکی سه بر و تاقه تی بردم به زور
 مه سحفه ی رووی تو به گزیاچی نه گهر نه م داته وه
 میښی خالت نافری بهس باوه شینی که به ناز
 چونکه پابه نده به شه هدی روومه تی زیباته وه

شین و واوه یلایه ئاساری قیامت هه‌ل ده‌سی
 گۆل به دهن ئه‌مڕۆ به‌ره‌و مه‌شریق ئه‌گه‌ر لاکاته‌وه
 له‌ب شه‌که‌ر فهرموو به‌ زولفت باوه‌شینی با نه‌کات
 می‌شی رۆحم گه‌ر بنیشیتۆ به‌ قه‌ندی چاته‌وه
 خه‌تی ده‌رسی عیشقی (ناری) وه‌ک رقومی خاله‌که‌ت
 وابه‌ له‌وحی گه‌ردنی بی‌گه‌ردی وه‌ک میناته‌وه
 - ۶۵ -

پرسیاریکی تایه‌ربه‌گ له‌ مه‌لاکا که‌ حه‌مه‌ی بیلوو (ناری)
 خودا عه‌دلی له‌ لای عارف عه‌یانه^(۱)
 به‌ حه‌ققه‌ت ئیمه‌ گه‌للەین، ئه‌و شوانه‌^(۲)
 له‌ به‌رچی وا مه‌ری خۆی مه‌ردی چوپان؟
 به‌ ده‌ستی خۆی ئه‌خاته‌ به‌ر نیشانه
 ئه‌گه‌ر مؤمن به‌ حه‌ققه‌ت دۆستی حه‌ققن؟^(۳)
 چی به‌ حیکمه‌ت ده‌لیلی ڕووسیانه؟
 موقه‌دده‌ر بوو که‌ گه‌ندوم بی‌ به‌ رزقی^(۴)
 له‌ ئاده‌م بۆچ ئیتیر ده‌گری به‌هانه؟

---

(۱) عارف: زانا و پیاوی خوا - مرد خدا.

(۲) گه‌له: من گه‌ل. ڕان - ران.

(۳) دۆستی حه‌ق: دۆستی خوا - دوست خدا.

(۴) گه‌ندوم: گه‌نم - گندم.

که تییر نه ندازی چابوک دَلْ بیچکی!
 قه باحت که ی له سهر حهلقه ی که وانه؟
 که نه و روخساری دَلْ بیئته پیشو^(۱)
 نه سیمی بولبولان داد و فوغانه
 له رۆزی خو ی عه مهل قسمت کراوه
 له بهر چی تو ده لئی فیعلی خو مانه؟
 که و ابو ئاگری دۆزه خ له بۆمان
 چه لازم دی بکیشی وا زه بانه
 نه گهر خهلقه له بۆمان ئیختیارئ
 له بهر چی یه ک بچووک و یه ک که لانه
 یه کی بۆ پاره نانئ جان فروشه
 یه کی حه ققی نی یه شاهی جیهانه
 یه کی سولتانی قه سری زه ر نیگاره
 یه کی بی جیگه وو بی خان و مانه
 یه کی دایم خه ریکی عه یش و نو شه
 یه کی کوژراوی شمشیری ده بانه
 یه کی قاروونی ده ولت هم عینانه
 یه کی موحتاجی سکه ی یه ک قرانه

- ۶۶ -

وه لّامی (ناری) بو (تایه ربه گ)
 سوئالت ئه ی سوخه ن سه نچی زه مانه
 ئه ساسی عیجز و ته شویش و مه لانه
 حه قیقه ت قسه مه تی ئه حوالی عالم
 ده لیلی زه بت و ئه حکامی نیهانه
 که سی عارف به حوکمی پادشایه
 که مه حره م بی به رازی خوسره وانه
 وه لی مه جبووره فکرم بو جه وابت
 ئه گهر چی عاجزی ده وری زه مانه
 ته ریقی (لانسلّم) بانه مینی
 نه بیته به حس و گالهی مازووانه
 به لی عه دلی خودا وه ک میهری نه نوهر
 له لای ئه هلی به سیره ت بی گومانه
 وه کو سه مع و به سه ر عیلم و حه یاتی
 که لامی قودره ت و زاتی عه یانه
 له به ینی که سبی عه بد و خهلق و خالیق
 ته فاوت وه ک زه مین تا ئاسمانه
 که که سبی مه سده ر و حوسن و قه باحه ت
 قه باحه ت وه سفی کسبی عاسیانه

خوابی نه قسه وه سقی ذات و خو لقی
 به نه حسن خو لقه مه شهوری جیهانه
 به لی حق راعی به گه لله، خه لایق^(۱)
 عیبادهت روڻ و شیر و تووکیانه
 پهزی^(۲) بی فہرغ و پشمه و^(۳) عہ پرہش و^(۴) لہر
 سسزاواری سہ گئی یو نانی یانہ
 کھسی لادا له جیلوہی حوسنی عیشقی
 نہ کی شی نی شی نہ شتر بولبولانہ
 نیہ نہ قس و زہیلی دہستی رووسی
 جہ زای زیللہت کہ قہ سری حوری یانہ
 تہ ماشاکہ له بو تہ علیمی عیرفان
 نہ لاقہی کوپ دہ کھن نہم رو می یانہ
 جہ ہہ نہم با له جو شا بی جہ ہہ نہم
 چہ بیمی بو گروہی موئمینانہ
 بہ موئمین چی سہ قہر، دوزہخ، جہ ہہ نہم
 مہ قامی رووسیان و رووسیانہ

(۱) گہ لله: می گہل - گلہ. (۲) پہز: مہر - گوسفند.

(۳) پشم: خوری - پشم.

(۴) ابرہش: ۱ - ہسپن کہ خالی له رہنگی مخالفی رہنگی خوئی تیابن - اسبی کہ حالتہای متضاد با رنگ اصلیش دارد. ۲ - رہنگی سوور و سپی تیکہل: مہ بہست لهو پہزہ بہ کہ خوری بہ کہی سوور و سپی بہ - منظور گوسفندی کہ رنگ پشمش سرخ و سفید است.

- ۶۷ -

هەر وه کوو تام و مه زه ی حه لّوا له بر ویشا نیه
 زه پر په به بۆنی خوا دۆزی له ده رویشا نیه
 زه لزه له ی ئاخو زه مان و ره غبه تی فیسق و فجوور
 بۆیه ته ئسیری له سۆز و زیگری هووکیشا نیه
 نیر و می یه کسانه ئه مرۆ لای دلی دیوانه دا
 زه رگی ئه و فره قی له لیدانی په س و پیشانیه
 بی ریازه ت سه یری گولزاری ته ریه قه ت مو شکوله
 له زه ته شیرین له شانیه شه هدی بی میشانیه
 تاقه تی باری ئه مانه ت شیریه مه یدانی ئه وی
 حه ملی ئه و باره له قووه ی قاتری ریشانیه
 قه تعی ریگه ی مه عریفه ت نه فسی مو تیعی لازمه
 حاله تی نه رمی له که لله ی ئه سپی سه رکیشا نیه
 دانه یی لو ئلوه مه قامی خه زنه یی شاهانه یه
 گه وه ره ی شاهیه له ره شکه و باری کاکیشا نیه
 ئه سپی نه ژدی لازمه بۆ قه تعی ریگه ی مه عریفه ت
 سیرعه ت و جه ولانی نه ژدی قه ت له گامیشا نیه
 گولشه نی حه ق بولبولیکی نه غمه خوانی لازمه
 سۆزی ئه و نه غمه له بالی زه رگه ته و میشا نیه
 بی خه وی و خۆراکه دا یم کار و پیشه ی تۆبه کار
 خۆ خه وو تیری له خانه ی خه لوه ت ئه ندیشا نیه

سەفوەتی سۆفی لە شانە و ریش دا دەرناکەوێ
 نووری دەرویشی لە پرچ و رەشتی یو کیشا نیە
 پەشمەو و غارە لە بەینی سۆفی یو دەرویش و شیخ
 ئەو کەسە یاری دەوێ کیشە ی لە گەل خویشا نیە

- ۶۸ -

گەر خەواریت بێ، مەزە ی حەلوا لە بڕویشا هەیه
 رەونەق و بۆنی خودا دۆزی لە دەرویشا هەیه
 گەر بە سۆزی سەفوەتی دل یادی مەولا بێتە پیش
 بێ شک و شوبهە کە تەئسیری لە هووکیشا هەیه
 فەرقي نیر و می لە لای ئەهلی نەزەر موشکول نیە
 بێ نەزەر جەهلی لە تەشخیزی پەس و پیشا هەیه^(۱)
 واقعیەن رەسمی ریازەت شەرته بوو ئەهلی تەریق
 بۆیە کێ قسمەت لە شانە ی شەهیدی بێ میشا هەیه^(۲)
 گەر نفووسی ئەولیا بێت و مەدەدکاری بکا
 حەملی ئەو بارە لە قووە ی قاتری ریشا هەیه^(۳)
 گەر بە تەعلیل و تەعەللول نەفسی سەرکیش بێ مۆتبع^(۴)
 تەرکی بە دخویی لە کەللە ی ئەسپی سەرکیشا هەیه^(۵)

(۱) پەس: پاش - بعد. (۲) شەهید: هەنگوین - عەل.

(۳) قاتر: هێستر. تێستر - ئیستر.

(۴) تەعلیل و تەعەللول: لە نوسخە یە کدا تەعلیم و تەعەللوم نووسراوە - عەلت و بەهانه
 آوردن و معطل کردن.

خاکو دوږ په کسانه لای نه ربابی عیشقی مه عریفه
 گه وهه ری شاهي له ره شکه و باری کاکیشا هه یه
 هیمه تی مه ولا ببی، کیسه ل به ته یاره نه گا
 گهر نه زهر بی سورعه تی نه ژدی له گامیشا هه یه^(۱)
 گهر (فنافی الله) له بو شه خسی له عه شقا ده س بدا
 نه غمهی بولبول له بالی زهر گه ته و میشا هه یه^(۲)
 نیعمه ت و جاهی جه لالی پیری سابق بیته پیش
 سووړه تی تیږی له رووده ی خه لوت نه ندیشا هه یه
 موخته سهر نه سپابی فیسق و نه قسی قانونی سه لاح
 ری له قانونی سه حیج و مه زه ب و کیشا هه یه
 دل که مه شغوولی خودابی ئیش و نیشی مه خفی یه
 له و مه قامه حال نه گهر بی، قه لبی بی ئیشا هه یه

- ۶۹ -

چاوه کم بو یه به دایم کار و پیشه م زاری یه
 حاکمی چاوت له گه ل من مایلی غه دداری یه
 شوړش و نالینی که س بی وه جه و بی عیله ت نیه
 ناهی من فهریادی بولبول ئیشی بی غم خواری یه

(۵) سهرکیش: له نوسخه به کدا: سهرکه ش - سرکش، یاغی.

(۱) نه ژدی: نه جدی - نجدی. (۲) زهر گه ته: زهرده و آله - زنبور.

من هەر ئەوپۆژە دەسم شوۆری لە روۆحی خوۆم کە دیم
 حەزرەتی خوونخواری ئەبرۆت مەشرەبی خون خواری یە
 گەر دەپرسی بۆچی بێنەشە و مەلوول و عاجزی
 روومەتی زەردم عەزیزم شاھیدی بێیاری یە
 کەم بە خەندە بێ بەلامۆ، حەیفە تانەم لێمەدە^(۱)
 لێم گەڕێ تووبی و خودا، ئەمجارە دەردم کاری یە
 دڵ لە شامی پەرچەمی رووتا بە دايم بێ خەو
 چونکە کیشکچی بە شەودا عەدەتی بێ داری یە^(۲)
 حیکمەتی پەر مەسئەلە کۆلەت لە بۆکی حەل دەبێ
 هەر سەحیفە سەد ئیشارە و رەمزی تێدا جاری یە
 خالی روخسارت ھیدایەت بەخشە، شەرحی زولفە کەت
 قازی ئاسا حاشیە ی ئەگریجە کانت لاری یە^(۳)، (۴)
 رووت وەکوو ئاتەش موژەت وە ک شیشە ئەبرۆت قیمە کیش
 مێروەحەت زولف و کەبابت جەرگی پارە ی (ناری) یە

---

(۱) بەلامۆ: بەلاما - بە نظر من. (۲) کیشکچی: تیشکچی - نگهبان.
 (۳) قازی: لاری: حاشیە ی ھە بە لە سەر کتیب. وە عەدەتەن لە ھامشی کتیبدا بە کەچی
 (مائەل) دەنووسریت لێرەدا ئیشارەتە بۆ ئەو، وە قازی لاری ناوی مصلح الدین لاری یە
 خەلکی ناوچە ی لارستانە وە پەرەوێزی لە سەر زۆر کتیبی عیلمی (دینی) ھە یە - منظور
 شیخ مصلح الدین لاری کە از اھالی لارستان است کە بر بسیاری از کتابهای دینی، علمی
 حاشیە نوشتە است.

-۷۰-

غەمى شىخ و فىراقى تۆكە بارى شانى پىرىمە
 بە ئەمرى حوكمى بەدبەختى وەزىفە و رەسمى پىرىمە
 نەما رەسم و غەزەل ئەمرو لە بازارى خەياللاتا
 ھەناسەى سەخت و سۆزى دۆل.....
 تەمەننا کردنى ئاوى حەياتى وەسلى تۆبۆ من
 لە خاترمايە نازانم لە شىتى يا لە ژىرى مە؟
 لە وەقتى پىرىا غەكسى جوانى تۆبە ھەم پازم
 غەسا سوورەت لە گەردشدا ئەساسى دەستگىرىمە
 بە رەسمى ياوهرى مومكىن نەبوو سەرفى جوانى كەم
 بە پىرى تازە فەكر و غائىلەى روتبەى «موشىر» یمە
 قەزا بۆ دۆل لە بۆ قائم مەقامى وەسلى تۆ ھىجرت
 ووتى دەرچۆ لە فرمانى قەزا نۆبەى مودىرىمە
 بە من چى نىعمەتى دیوانى ئەعیانى سلیمانى
 كە سفرەى ھىجرى تۆ غارەت گەرى تەختى ئەمىرىمە
 لە سەر سفرەى فىراقت مائىلى تىعدادى نىعمەت كەم
 ئەلەم چا، قاوہ مىحنەت، كەفتە غەم، ھەم نانى تىرىمە
 مەلئى كەم تاقەت و بى دوورى يە (نارى) لە سەختى دا
 لە گەل ھىجرانى تۆ، مانم نىشانەى بى ئەزىرىمە

-۷۱-

قەت لە ئادابی دوعا ئەم پیرە تەقسیری نیە
 سالە گەل تەقدیری خوا چی بکەم کە تەئسیری نیە
 ویردی دَل بئی غایەت و پایانە وەک تەقسیری من
 تائە بەد وەک عەفوی تۆ ئیمکانی تەحریری نیە
 سیدقی مەزمونی کە لام عەینی سووچی سادقە
 ئەو بە تەرزى ئاخىرى شەو کىذب و تەزویری نیە
 حەیفە بۆ ئەربابی دەرکی غەزنەوی گاهى بَلین^(۱)
 جامیعی حیکمەت ئە یازە و حوسنی تەدبیری نیە^(۲)
 عاقل و فەرزانە هەردەم والە قەیدی مېحنەتا
 شیت و بئی پەروا لە دنیا باکی زنجیری نی یە
 گول لە گەل خارا رەفیقى بولبولی دَل بئی نەسیب
 عیللەت و ئیشی خودا ئیشکالە تەفسیری نی یە
 سەیدی وەحشی دەستەمۆ بئی چاکە نەک سل کا بە هیچ
 بازی تۆ ئیمپرو کە چونکە تابى نەخچیری نی یە^(۳)
 گەردشی ئاخىر زەمانە و شوڤرشی دەوری قەمەر
 نوور و زولمەت بۆیە لای کەس فەرق و تەوفیری نیە^(۴)

(۱) غەزنەوی: هیمایە بۆ سولتان مەحمودى غەزنەوی - اشاره به سلطان محمود غزنوی است.

(۲) ئە یاز: وەزیرە کە یەتی - وزیر سلطان محمود.

(۳) نەخچیر: تێچیر - شکار. (۴) تەوفیر: فەرق. جیاوازی - تفاوت.

نه هلی دانا قهت له (ناری) ناگرئ هه رگیز غه لهت
چونکه نه فسیکی نه دیب و عاقل و ژیری نی یه

* * *

- ۷۲ -

دهس بدا گهر نی رگسی شه هلا برا نه سرین چی یه
ئافتابی خاوه رم بی پرته وی په روین چی یه؟
تا ترنجی غه بغه بی مه عشووقه بی غم ده سکه وی^(۱)
ساشه مامه ی خاوی بل، یا کوو له که ی نه خشین چی یه؟
موعجیزه ی (موسی) که روهی دا سیحر و جادوو چی ده کا
هیممه تی روسته م بی مه کر نه فکه نی گورگین چی یه؟
نه قشی مانی ده رکه وی نه ققاشی چین ریسوا ده بی
حوسنی یوسف جلوه گهر بی زینه تی شیرین چی یه؟
گهر نه سیمی په رچه می له یلا موعه تته رکا ده ماغ
لای دلی مه جنوون نه سیمی نافه یی مشکین چی یه؟
پیرم و ئو فتاده م و بی تاقهت و فیکر و خه یال!
وه رنه ته رتیبی قه سیده ی نازک و ره نگین چی یه؟
(ناریا) بهس لیده لافی دانش و عقل و شعور
لافی پووچی بی مه زه و بی تام و بی ته حسین چی یه؟

(۱) غه بغه ب: گهردن، ژیر چه ناگه - زیر چانه.

-۷۳-

-ئ-

ئەم غەزەلەى نارى بۆ بەرپىز شېخ حېسام الدىن وتراوه
 بەمەولا گەر لەمەولا دل بە قوربانىت نەبى نابی
 بە دل گەر دل موتیع و بەندە فەرمانت نەبى نابی
 کەسى مەقسوودى کەسى دەولەتى قوربى مەحبەبەتبى^(۱)
 غولامى بۆ غولامانى غولامانت نەبى نابی
 زوهورى نوورى توورى مەعرفەت بۆ چاوى بى نوورم
 لە تۆزى سورمە رەنگى خاکی دامانت نەبى نابی
 فیرارى قەیسەرى زولمەت لە شارى شامى خاتردا
 بە حوکمى بەرقى تیغى شاهی تورکانت نەبى نابی^(۲)
 بەیانى داستانى شیوهنى بولبول لەبەر گولدا
 بە خەندەى لیوى شۆرئەنگیزی خەندانى نەبى نابی
 فەلەک مەشهورە لافى ئیقتدارى رەفعەتە ئەمما
 وجوودى بو سەریرى خاکی ئەیوانت نەبى نابی
 سەرم سەمتوورە، سینهى نەى، سوراخى دیدە، ئەشکەمەى
 مەزەى مەى، یا نەوايى نەى، لە دیوانت نەبى نابی

(۱) مەحبەبەت بى لە نوسخەىە کە حەقیقەت بى نووسراوه - محبت باشد در نسخه دیگر حقیقت باشد قید شده است .

(۲) تورکانت: لە نوسخەىە کەدا موزگانى نووسراوه - کلمه ترکانت در نسخه ای دیگر موزگانى نوشته شده است.

له بۆ گۆل شۆری بلبل، شۆرشی تووتی له بۆ شه ککه
 به شهوقی شه هدی لیوی شه ککه ر ئه فشانت نه بی نابیی
 به لاله ی مه عریفه ت ته عمیری قه تعه ی باغه کوونی دل
 هه تا مه عمووری به سستی فه یزی ئی حسانت نه بی نابیی
 له رۆژی که شه که ش دا (ناریا) هه رگیز نه جاتی تۆ
 حیسامه ددین که فیلی باری عوسیانت نه بی نابیی

- ۷۴ -

ئه م غه زه له ی بۆ «مه لائهم ده» ی کوپی نووسیوه که له و کاته دا له لای
 مه لائهم یزی بالیکه ده ری ئه یخویند له سلیمانی
 تالیب که هه موو وه ختی خریداری غه زه ل بی
 زۆر زه حمه ته مه یلی که له سه ر عیلم و عه مه ل بی
 تالیب ئه وه یه تالیبی دیوانی خودا بی
 عالم ئه وه یه غه رقی خه یالاتی ئه زه ل بی
 فرزه ندی مه لا: پۆله ئه بی سه رفی حه یاتی
 بۆ دیققه تی به یضاوی و ته فسیری جومه ل بی^(۱)

---

(۱) به یزاوی: ته فسیری قورئانه، هی قازی ناصرالدین البیضاوییه، ئه وی تر (کتاب
 الجمل) جومه ل. ده رباره ی زانستی عه ره بییه - ته فسیر بیضاوی ته فسیر قرآن است از
 دانشمند مشهور قاضی ناصرالدین بیضاوی، و کتاب دیگر الجمل است که در مورد
 دانش عربی است.

بی جیلویه ته سبیخی که فی جه زبه یی سو فی
 تا فیکری مه ی و دهنگی نه ی و سازی ئه مه ل بی
 گهر شوربی ده و عاقیبه تی نه فعی نه بی هیچ
 لای خه سته وه کوو زه هره ئه گهر عه ینی عه سه ل بی
 ئه فسو سه بی مورغی هوما نه رع ی به قالاو^(۱)
 زور موشکوله گهر بازی سپی فهرعی به قه ل بی
 گهر دوری ئه تو واریسی ئادابی پده ربه^(۲)
 نه زدیکه پده ر یار و هم ئاغوشی ئه جه ل بی^(۳)

- ۷۵ -

براقه ت نابی ئه م کاره وه هابی
 سه لیه ی شیخ و میر و جوو نه مابی
 به سی که س مامه له ی یه ک پیره گا بی
 ئه ویش کلکی له سی لاهه شکابی
 ئه گهر سه ودای عه سایه فهرموو یا شیخ
 به بیر ی خو ت به چهن چاکه کرابی
 ئه گهر سه ودای کل و کلتور و جامه
 بلیم من مامه له ی بی «نووته»^(۴) با بی

(۱) قالاو: قه له باچکه - کلاغ. (۲) پده ر: باوک - پدر.

(۳) ئاغوش: باوه ش - آغوش، بغل.

(۴) نووته: ناوی جووله که یه ک بوو - اسم فردی یهودی.

به قه ولی ناقلی ثم گفت و گو یه
 وه ها دیاره که ئاغا تیا شکابی
 به گونیا گا ده ناسی جووله که ی سه گ
 درو ناکا ئه گهر مالوومی گابی

- ۷۶ -

ههر بلوکیکی عه جه م، حاکمی مه م ژاکنه بی^(۱)
 موخته سهر پهروه رشی روچی به ئاوی سته بی
 نایی: باوه بلانی مه که من خوّم نه که نم
 مونشی باشی: شه که تم، نازری: مه م توّقنه بی
 جه معی سه رکاری تفهنگ داری له بو روژی مه ساف
 تیرو قه لغانی هه موو سمت و سه ری هۆجه نه بی
 سه فی پیش خزمه تی ئه برۆ به خه نه و وسه کشاو
 ده ست و پی ی مه ن ته به ع و نوکری غه رقی خه نه بی
 نامه وی له ززه تی ئه و خاکه جه هه ننم له سه فای
 ده ی دوو سه د مه رته به، گوی مام خله له و مه سکه نه بی

---

(۱) واهه شهووره ثم پارچه یه هی شیخ ره زابی به لام ته لّین که هه لّیه ستی ناری یه و له ترسا به ناوی شیخ ره زاوه بلاو کراوه ته وه.

- ۷۷ -

نه گهر بڼې خهرمه ننی حوسنی به سهر بڼې
 ده بڼې دل بڼو زه کاتي نه و به سهر بڼې
 ده گا ده ستم به ميعراجی ويسالی
 له روويا گهر به له ب شه ققول قه مهر بڼې
 شه کهر وه ختی که لانی لیوی لی دا
 چه نه ی شه ککهر شکا تا نه ی شه کهر بڼې^(۱)
 ده کا تهر کی خه یالی خالی له یلا
 نه گهر مه جنون له حوسنی باخه بهر بڼې
 موته ووهل بوو سهری زولفی له روويا^(۲)
 بری، تا موخته سهر ریگهی نه زهر بڼې^(۳)
 وه کوو به هرامه تیری چاوی مهستی
 که واهمه دی له دل جاری خه تهر بڼې
 له گه نجی خوسره وی جهم بڼې نیازم
 نه گهر ده ستم که مهر بهندی که مهر بڼې
 وه کوو من تو به نه شکینې به لیوی
 خسوسه ن گهر مزه ی ماچی له سهر بڼې

(۱) نه ی: قامیش - نی.

(۲) مطول: کتبی به بیان و معانی و به دیعه هی زانای به ناوبانگ خوالی خوشبو و (سه عدی ته فتازانی) په - کتاب بیان و معانی و بدیع از شیخ سعد تفتازانی.

(۳) موخته سهر: عهینی عیلمن به کورت کراوه یی - همان علم است به اختصار.

که م و کورتی به عادهت چاکه نه مړو
 غه زهل حوسنی له وایه موخته سهر بی
 هونه ر نامیزه (ناری) شیعره کانت
 مه گهر لای بی هونه ر بی موخته بهر بی

-۷۸-

حوججه تی مولکی له تیفی خهت و خالی روویه تی
 نووری نیساتی له تافهت نه قشی حه لقه ی موویه تی
 روومه ته یا چینیه، یا له وحی مینا، یا سه ده ف
 یا به ناهی سهردی عاشق ناوه خو، به ستوویه تی
 په رچه می جه زبه ی دلی کردم له بو شوعله ی روخی
 ره بهری ناته ش په رسته، تورره یی جادوویه تی
 سه پری خنده ی لیوه که ی بو دل نه وازی چی ده کا
 شه پرفروشی گهرچی ره سمی نی رگسی به دخوویه تی
 چاوی مهستی قایزولته رواحه لیوی وه ک مه سیح
 کوشتن و یحیا به چاوو لیوی هر نهو، بوویه تی
 مه نعی قه د ناکم له خوین خوړی که شیوه ی چاوی به
 کوشتن و قه تللی به ناحق کار و پیشه ی زوویه تی
 نه شته ری غه مزه ی له جهرگم دا و به گریه م پی که نی
 غونچه پشکووتن به شه ونم، عاده تی پیشوویه تی

دیجله‌یی سه‌یلی سروشکم هه‌دد و پایانی نه‌ما
 شاهیدی بی‌غایه‌تی لیته و قوپی پیلوویه‌تی
 قامه‌تی (ناری) به‌کوئی می‌خنه‌تۆ وا خه‌م بووه
 ته‌ختی پیشانی هه‌میشه هه‌مده‌می زانوویه‌تی

-۷۹-

ئه‌م غه‌زه‌له‌ی بۆ به‌پرز شیخ مه‌حموودی هه‌فیدزاده ناردووه
 له ۹۳۱ تا ۹۳۳ له ناصریه ده‌ست به‌سه‌ربووه
 به‌ئاه و ناله مه‌شغوولم له نه‌غمه‌ی ساز و تارم چی
 نه‌سیری می‌خنه‌ت و ده‌ردم له سه‌یری نه‌وبه‌هارم چی
 له‌گه‌ل خاری غه‌ما جووتم، له عه‌یشی گولشه‌ن ئازادم
 نه‌خۆشی ده‌ردی هیجرانم، له خۆشی لاله‌زارم چی
 له پایه‌ی گردی سه‌یوانی فیراقت بی‌نه‌وا ماوم
 له ناز و نیعمه‌ت و گه‌نج و مه‌تاعی ئه‌هلی شارم چی
 مه‌حه‌للای گۆیژه‌ی شه‌وقم سه‌راسه‌ر پاکی وێرانه
 له که‌یف و سوچه‌ت و سه‌یران و چه‌شمه‌ی سه‌رچنارم چی
 به‌بی‌تۆزی ریکابی تۆ، که‌چه‌تری خوسره‌وی سه‌ربوو^(۱)
 له ته‌ختی مه‌سنه‌دی داراوو تاجی شه‌ه‌ریارم چی!

(۱) به‌بی‌تۆزی ریکاب: تۆزی ئاوزه‌نگی - گردو غبار رکاب.

به بئی سایه ی وجودی تو، که سه رمایه ی حه یاتم بوو
 له سایه و سیبهری شمشاد و سه روی جو یبارم چی!
 به بئی شه معی جه مالی تو که په روانه ی دلی من بوو
 له شوعله و شه عشه عه ی به نرین و مه ه خورشید و نارم چی
 هه تا چو لی بیابانی فیراقت مال و مه ثوامه!
 له سهیری قه سری شیرین و له ئه یوان و ته لارم چی
 مریدی میحنت و دهر دم، غه می تو پیر و مه ولامه
 له مرقه ی سو فی یو هاوار و جه زبه ی توبه کارم چی!
 له له وحی سینما، تا قامه تی ئه لفت خه یالم بی
 له (فی وو ری وو شین) ی مه نزل ی بی یارو تارم چی^(۱)
 ته بییم غم، جه فا هه مدهم، ئه له م هه م قووته هه م مه رهه م
 خه ریکی شیوه نم دهم له رهنج و غه م گوسارم چی
 که بو من دهر دی دووری ئافه تی روح و سه ر و ماله
 له شو ر و لو مه و فیتنه ی زه مانه و روژگارم چی!
 به پیری دل شکستی ته کیه گاهی چو لی (پیران) م^(۲)
 له زیگری پیری هه ورامان و به حسی شالیارم چی!
 که من غه رقی زیرباری غه می تو بم له «بیلوو» دا
 له ناله و شیوه ن و دهر د و غه می ئه غیار و یارم چی!

(۱) فی ری شین: فرش - فرش.

(۲) پیران: دئی به که له مه ریوان - روستایی از توابع مریوان.

مه دینهی «ناصریه»ی دلّ به یادی تو که ناوایه
 له مه عمورهی عیراق و تورک و چین و قهنده هارم چی!
 ووتی نه فسم! به خزمهت چی قبولم که، ووتی: هه ی دهی
 له خزمهتچی سهگ و مهلعوون و پیس و نابهارم چی!
 له گهّل بهد نه سلّ دا وهک شه، نه تیجهی ئولفت و مه یله
 که وایی من له مائیل بوونی مار و گورگه هارم چی!
 بلّی (ناری) له کونجی میحنهت و غه م دا هه تا ماوی
 به بی «بازی فهرهح» ئاخهر له سهیران و شکارم چی^(۱)

- ۸۰ -

هه تا غونچهی گولی دلّ بی له لاله ی نه و به هارم چی
 له گهّل شمشادی بالاکهی، له سهروی جویارم چی
 که یاری دهس بدا بو من له سهر سینهی به جووتی بهی
 له بازی و سهیری مؤرهی نهردی سهر تهخته و قومارم چی
 شه گهر بگرم له دهس یه کدهم، ترنجی غه بغه بی کالی
 له لیموی زهره و سیوی ئال و نارنج و هه نارم چی!
 نه بهد ته شبیهی روژ و شهو به زولف و روومه تی ناکهم
 له وهسفی دوو مونا فی ههر وه کوو له یل و نه هارم چی

(۱) بازی فهرهح: واته شیخ مهحمود - مقصود شیخ محمود است.

که بۆ ماچی ده می، وه ک چاوی مهستی تۆبه ده شکینم
 غولامی تورکی مه خموورم، له شیخی تۆبه کارم چی!
 به شهرحی خال و خه تتی حیکمه تتی روخساری مه شغوولم
 له سپرپی حاشیه ی زولفی سیاهی تارومارم چی!
 به قانونی غولامی گهر قبوولم کا له ده رگادا
 له چه تری عهیش و تهختی ناز و تاجی ئیعتیارم چی!
 گریانی سه بووری پاره کردم تیری موژگانی^(۱)
 ده با من روو له سه حراکه م له ئارام و قه رارم چی!
 له خوئی چاوی مورغی دل له سه ر شه هدی له بی لاچوو^(۲)
 که یه عنی من له زه خم و حه مله بی بازی شکارم چی!
 خه یانه ت تا ئه به د (ناری) به ته حریکی موژه ی ناکه م
 له به ند و کووت و زنجیری فه لاقه ی سهختی یارم چی!

- ۸۱ -

جه هله ئیمرو بۆ ئیقامهت ره غبه تتی لادی یه تی
 چونکه زانی عیلم و عیرفانه، له شارا ری یه تی!
 عالمی گهر ده رکه وی سهد جاهیلی بی مه عریفهت
 یا وه بهر تانه ی ئه دا، یا فیکه وو هی هی یه تی

(۱) گریانی: یه خه ی کراس - یقه پیراهن.

(۲) مورغ: بالنده. په له وه - پرنده

مالی دل شیوی له بو خاسیه تی ئاوی حیات
 ناره زووی ماچی دهم و ته قبیلی (لام و بی یه تی) ^(۱)
 واقعیه ن دنیا عه جه ب شوخیکی شهنگ و دوله ره
 عاله می پابه ندی عیشوه و (نوو و ئه لف و زی یه تی) ^(۲)
 (ناری) یه ئیمرو له ژیر باری غه ما هاواری یه
 دائیمه هه ر ئینتیزاری (میم و واوو تی یه تی) ^(۳)

- ۸۲ -

ئهم غه زه له له دهنگی گیتی تازه ژماره (۹۳۷) سالی ۴۷ بلاو کرایه وه
 خاکی ده رگا که ت له بو سه ر هه ر وه کوو ئه فسه ر سه ری
 ئه لفی بالاکه ت له پیچ و خه م وه کوو عه رعه ر عه ری
 گولشه نی روخساری تو، ره ونه ق شکینی نه وبه هار
 ئاوینه ی حوسنت له رهنگ و ئافه تی سییه ر به ری
 واه له سه رته چاوی مه ستت ده ستو ئه ژنو که وتوون
 ئاهویی ماچین و شوخی چین و تورکی به ره به ری
 شه و که ده رکه وت و له بو سه رته که می رووی کرده مانگ
 میسلی تو، زه پراتی نووری نه ییری ئه نوهر وه ری

(۱) لام و بی: لب: لیو - لب. (۲) نوون و ئه لف و زی: ناز.

(۳) میم و واووتی: موت. مردن. مه رگ.

زه مزه مهت حوسنی له ئافاقا، که وهک تهل تیپه پری
 ناوو ئاساری نه ما، هر وهک غه زالی په ره پری
 خه بیهری دل بوو به په یکانی موژه ی ژیر و زه بهر
 هر وه کوو هل که ندنی بیخ و بنی (حه یده ر) ده ری
 چوو له بو گولشن، له بو ته عزیمی حوسنی دهس به جی
 گولبه نی سه روی نیهالی باغی ئاغالهر له ری
 روژی دیوانی نه زهل قسمت و هها جاری بووه
 سه همی ئاغا بو بزورگی، قسمه تی نوکه ر که ری
 (ناریا) تاکه ی به پیری فیکری به یتی بی سه مه ر
 پیری یو لافی جوانی؟ بی نه وایی و قه شمهری؟

* * *

- ۸۳ -

فهره نگی توآ به حق بو نابی رازی
 به ئوجره ت گرتوو ه گا جووتی قازی
 به ذاتی حق که بیّت و روژی نه ورور
 به کلکی خو ی نه کا، وه ک تووله بازی
 به زه ربی چیو و شلپه ی شق له پاشت
 نه بیستی شو ر و شاهه نگی حیجازی!

* * *

- ۸۴ -

به ئیما دوی شهوی بالا نه مامی^(۱)

نه ویدی دوو شه مامه ی زهردی دامی^(۲)

به ره سمی ته هنیته فهرمووی په یاپه ی

له بو من لیده مو تریب چهن مه قامی

وهره ساقی به یادی چاوی مه ستی

ده خیلتم بم به گهر دوش بیته جامی

دلی میخنه زه ده م مه سرووره نه مړو

به نوممیدی خه لاتی خوش خه رامی

بلین به و شوخه نه شکینی به ناحق

قهراری دوی، به عه قلی ناته مامی

گه لی نه قسه له باغی سه لته نه تدا

له سهر دووبه ی دل ئازاری غولامی

هه تاکه ی (ناریا) فیکری به تالت

هه تیو په یدا که بو خوت عه قل و فامی

(۲) نه وید: مژده. مزگینی - مژده.

(۱) ئیما: ره مز. هئما - اشاره.

- ۸۵ -

زهرفی مینا شاهی من مهزرووفی ئەلماسی دهوئ^(۱)
 وهک کونی ماکینه دهززی تیژوره ققاسی دهوئ
 قه تعی ریگهی دۆله سوور و کانی گهرمی بهر مووان^(۲)
 هیممه تی چابوک سواری قهومی بلباسی دهوئ^(۳)
 به حری قولزوم ته جره بهی قولئی بهه رکهس ناکری^(۴)
 ئیمتیحانی بیخی ده ریا شه خسی غه وواسی دهوئ
 چاوی میروو موشکیله ته شخیصی ئەو بی زه پره بین^(۵)
 ماهی نهو دۆزینه وهی ئەو، زیاده ئی حساسی دهوئ
 وه زعی بی زهرفی له بو تو، ئیشی بی زهرفی نیه^(۶)
 بوو، که شمشیری مجه وههر، مه حفه زی خاسی دهوئ^(۷)

(۱) وامه شهوره ئەم غه زهلهی ناری که زۆر بهرزو پر له ته وپی بهیه بو شیخ
 مهحمودی ناردوه که له هینانی (مینا) ناوێک له مهربوان په شیمانی کردۆتهوه. مینا
 وهک ناوی ئافره ته که به شووشه ییش ده لێن - این قصیده از قصایدی است که ناری آن
 را برای شیخ محمود فرستاده است.
 (۲) دۆله سوور دئی که له مهربوان و به ماناوه به شتی تریش تهوتری و موانیش
 ههروه ها - روستایی از توابع مریوان.
 (۳) ده لێن دلخوازی (مینا) لاوچاکیکی بلباسی بووه - خواستگار مینا جوانی از قوم
 بلباس بوده است.
 (۴) قولزم: ده ریا ی سوور دریای سرخ.
 (۵) چاوی میروو: وامه شهوره میرووله چاوی بی یا نه زۆر بچوکه نابینری - چشم
 مورچه.
 (۶) واته خه نجهری تو کیلانی خوی ههیه، یانی تو خیزانت ههیه - خنجر تو غلاف
 خودش را دارد.
 (۷) شمشیره کهت کوله و جهوه ردار نی به و کیلانی تاییه تی پنیوست نیه - شمشیر تو
 تیز نیست و غلاف مخصوص نمی خواهد.

موخته سهر زهر فی زهریف و شه معدانی وه ک بلوور
شه معی کافووری میسالی بی گری و راسی دهوی

* * *

- ۸۶ -

دل که سهرمهستی نیشاره ی نیرگی جانانه بی
نامه وی قه د باده نوشی مه ی که دهی مه یخانه بی
توخوا تاکه ی نه من قوربانتم سهروی رهوان
رازی عه شقی من له کووچه ی شارداننه فشانه بی
بهس له گولزاری روخت مورغی دلم ناواره که
حه یفه شه معی عاریزت بی بولبول و په روانه بی
له حزه یه نه مدی، که دیتم تاقی میحرابی بروت
تاری کاکولت به شانیه ی ناهی من تاتانه بی
خیوه تی قوتبی له مهیدانی موحه بیته هل دهدهم
مورشیدی عیشقم نه گهر نه و ماهی نوور نه فشانه بی
چاوه کهم چاکه له پیش چاوی جه معی خاس و عام؟
بولبولی وه ک من له گولباخی ده مت بیگانه بی؟
نامه وی به و شهرته شوعله ی نافتابی بی به قا
روژی روخساری عه لی خانم له سهر ناوانه بی
چهند به شیرینی ده چی قیبله م له ریگه ی مه کته با
روچی شیرینم فیدای خاشاکی مه کته بخانه بی

خز مهت و گهر دن که چی قایل به من بوو عاقبهت
 ئیلتیفاتیکت نه بوو و لایقی ئاغا نه بی
 چیم له ماچین و خه تا داوه، هه تا ماچینی من
 په رچه می چین چینی شیرینانی مه کته ب خانه بی
 لیم گهری با که شفی ره مزی مه سئه له ی خالت بکه م
 شاریحی (فتح المبین) چاوم ده بی ئی حیا نه بی
 (ناریا) بو شیرعی مه دخی شوخی شیرینی عه لی
 حه یفه نه شعارت به تهرزی به یتی بی کارانه بی

- ۸۷ -

غزه ل گهر له تیف و تهر و تازه بی^(۱)
 ده بی تان و پوی مووی بهری خازه بی
 بر و ساله ته قه ل لا بده^(۲)
 به ده ست بگره تو خاته یا خازه بی
 له پیچاله کوونی نه وانا مه کو
 سه ره و سه رکه، نه ماما به نه ندازه بی
 له ره شمالیانا خه یانه ت نه که ی
 نه وه ک دهم شر و ده نگی ئاوازه بی

(۱) هم غزه له ی بو بابه علی شیخ محمودی حه فید نار دووه پلاری گرتوته هم بابه ته شیرانه - ناری این غزل را برای بابا علی شیخ محمود حفید فرستاده است.

(۲) ناوی تیره به که نه مان ویست بینووسین - اسم تیره ای است.

به نیوگه ز بهری ته جره بهی لازمه
 نه زۆر و نه کهم وهک بهری شازه بی
 بهری بی به پانی له بو خه و به شهو
 به کاری قوته و بۆره وو بازه بی
 قهوی بی له سفتی ته ماشا مه که
 بهر و پشتی وهک تهخته دهروازه بی
 مه تاعی و هها چاکه له م عه سه ده
 نه شیعی به مه عنا و ته پ و تازه بی

- ۸۸ -

نه فهس سه متووره، سینه م ساز و دل نهی
 حیکایهت خوانی دووری تۆن په یاپهی
 به زیکری تۆ وه کوو سو فی هه می شه
 مه قاماتی نه نا فی الله نه کهم تهی
 چه شیرینه له گه ل شه هدی حزوورا
 له تۆ خه نده و له من ئاوازی ئۆخه ی
 نه گهر سایه ی سه ری تۆ بی به تاجم
 چه موحتاجم به تاج و نه فسه ری که ی

غەزەل قەت نابری هەرگیز بە بالآت
 دەزانم بۆکە وا مایل بە تاقە (۱)
 لە مە یخانە ی خە یالی شەوقی تۆدا
 بە نە شئە ی یادی تۆ دل مەستە بی مە
 لە عەکسی بادە ساقی وا لە مە ی دا (۲)
 قەدەح فەنجانە ئازا تیکە سادە ی (۳)
 لە ووشکی وا نە مامی باغی نە زم
 بە پووشی ریشی سۆفی بوو شکۆفە ی
 بە سەر چوو دور لە تۆ، باغی خە یالات
 نە بوونی ما، نە بۆنی ما، نە غونچە ی

- ۸۹ -

ئەم هەلبەستە ی بۆ ئەحمەد ئەفەندی ناویک ناردوو
 بۆ غەزەل ئیمپرو بە من چاوم بە ناحەق گەردە کە ی؟
 من بە گزگل ئیحتیاج و تۆ بە لیمۆ شەردە کە ی!
 من لە بیللوودا بە بی ئاوو بە بی بورکە وتووم
 تۆ لە بە غدادا هەمیشە سەیری بە حر و بەردە کە ی

---

(۱) تاقە: جۆرە قوماشتیک بوو بۆکەوا - نوعی پارچه است برای لباس کردی محلی زنانه.
 (۲) بادە: مە ی - می، شراب.

(۳) قەدەح: پەرداخ - قدح جام شراب.

هه مده می بازی تهواری بووی له بو سهیر و سه فا
 راوه کهو بوچی عهزیزی من به واشهی گهر ده کهی؟
 دل له غه م دا ووشکه ههروه ک پووشی ووشکی شاره زوور
 تو له من ته کلیفی شیعی شوخ و تازه و ته پ ده کهی
 مشتیری چونکه نه ماوه بو مه تاعی نه زمی من
 چوله بازارپی خه یالی (ناری) گهر باوه پ ده کهی!

چوارخشته کی و تاکه کان

به شمشیری مه لالهت بوو، کهوا جهرگی مه لالهت بوو
 به لی مه شهووری ئافاقه، مه لانیوهی مه لالهت بوو
 به پیکی غه م له سه سهنگی که لالهت گه وهه ری قه لبی
 وه های لی دا زه مانه، دهستی بشکی، وه ک (که لا) لهت بوو

بو بابه علی له قاهره

هه ره له بیلوو تاله بی نیلی موباره ک دهس به دهس
 سه د سه لامت بو ده نیرم نووری چاو م هه ره نه فهس
 قافلای ئاهم له ژیر باری غه ما پیی خستوه
 بویه زهنگی دل به جاری دهنگی نایه وه ک جه رهس

گەر بلیم بانه له جهننهت خوشتره هیشتا که مه
 شاهیدن ئه برۆی فه تاح، وه جهی حه سهن، یه عنی حه مه
 ئه ر به (با) بی، ئه ر به با و یران ئه بی
 (با) نه بی، بانه وه کوو ریضوان ئه بی

به ئی ئه مپۆ له دنیا دا مه لایه
 به ئه نواعی موسیبهت مو بهت لایه
 له بۆ لا هه ر که سی رووکا به بی شک
 جه وابی یا په زیرایی به لایه

غهیری توکی قادره برۆا ده می له م ریگه وه
 یه عنی ئیزهاری که لامی تال و شیرین پیکه وه

هه تا ئاساری به زمی زه مزه مه ی شیرینی چاکهت بی
 مه حاله یاری و سوحبهت ده بی رهفتاری کاکهت بی

چل گهزی میزه ره له سه ر ناوه به ره سمی عالمی
 دهک به بن کلکیا به ری سا نیوگهزی عالم ته و او
 گه ر بلی (قازی) قه لا جاشی منه، باوه پ مه که
 جاشی قازی بوو له (سیف) و بۆ له وه پ رووی کرده خاو

دلی عالم که خالی بی له عیرفان
 له ئه عمالا نه بی حوسنی نومایان

به ریش و میّزهر و دهسمالی رووسی

وه کوو شه معه له سهر قهبری مه جووسی

بۆ مه لاهه بدولّای مه ریوانی نووسیوه

غهیری عه بدولّا، عباداللهیه من یارم نه بوو

قهلبی کهس لایق به شیوهی شوخی ئەشعارم نه بوو

بۆ حمه سعید به گی سه لیم به گی جاف

هه رچه نده به عیدم له درۆ و لابه به عیدم

بی شو به به دڵ مایل و موشتاقی سه عیدم

قیبله یی دڵ به عه لی سوورپه تی بابا عه لی یه

که له جومله ی سه مه ری باغی له تیفی وه لی یه

گه رچی ته قسیری نه هاتن کاری به ندی قاچمه

دهم به دهم داوینی پاکت، پاکی جیگه ی ماچمه

دوور له تو، ساعت به ساعت، وه ک نه خوشی بی ته بيب

چاوه پئی ئاوازی دهنگی خاکه ناز و پاچمه

هه ره له خاکی رووسه وه، تا رۆم و بلغار و حه به ش

کهس نی یه رازی به ته قسیم ی نه زه ل بی، یا به به ش

به بۆ نه ی ته لاق دانی ژنی عه لی زاله وه

دوو تهر به هه ر حال، نیم تهر مه حاله

دوو تهر و نیم تهر وه قه وری زاله

نانی بئی پیخور و قهسری شوخ و بئی شوخ و پهری
 عیله‌تی ناچاری‌یه هه‌ردوو به قه‌ولی نه‌نوه‌ری
 گولشه‌نی خالی له بولبول جلوه‌گاهی گول نیه
 جینگه‌یه کی بئی مه‌زه و تامه به حه‌رفی عونسوری

له وه‌لامی غه‌زه‌لیک‌دا که بۆ مه‌حموودخانی کانی سانانی ناردوه
 شه‌تۆ زه‌مم شه‌که‌ی، مه‌دحت شه‌که‌م من
 جه‌زای قه‌ولی درۆ، با هه‌ر درۆ بئی^(۱)
 حه‌قیقه‌ت نوستنی شه‌مشه‌و به جئی بوو
 که لیفه و دۆشه‌کم سمتی خه‌جئی بوو
 خه‌جاله‌ت بئی خه‌جئی شووی پئی نه‌کردی
 شه‌وه‌ند پارایسته‌وه رووی تی نه‌کردی
 شه‌وا کردم شه‌تۆش به‌یتولخه‌لا بووی
 نه‌هات و ده‌فعه‌یه گووی تی نه‌کردی
 جریوه‌ی شه‌ستیره‌ی ئاسمان، له شه‌ویکی ساف و تاریکا
 شه‌لئی ریازی شه‌هلی بیده‌یه، به ناو ریگایه‌کی تاریکا

(۱) به‌هی (نالی)ش دراوه‌ته قه‌لهم - این بیت به نالی نیز نسبت داده شده است.
 تی‌بینی: شه‌م بینج خشته‌کی به وا باوه له سه‌ر شیعریکی تایه‌ر به‌گی جاف له لایه‌ن
 ناری‌یه‌وه دانراوه به‌لام راستی‌یه‌که‌ی شه‌وه‌یه که هه‌ر هه‌مووی له دانانی (ناری) یه‌و هیچ
 پیوه‌ندی‌یه‌کی به تایه‌ر به‌گه‌وه‌نیه. به‌لگه‌یش بو شه‌مه نووسینه‌که‌ی عه‌لی که‌مال با پیره‌ له
 گو‌قاری سلیمانی داو شایه‌تی به‌ریز حاجی مه‌لا شه‌حمه‌دی قازی شاعیر و زۆر له‌هاو
 چه‌رخه‌کانی (ناری) که خوی بوی باس کردوون.

له سه و دادا ده می کاغز سه ری خست
 له به ختی من، سکی پر بوو، به ری خست
 ده می بوو، مابوو، باغاتی خه یالاتم به ویرانی
 وه ها ویرانو بوو، ته عمیری موشکیل بوو به سه دمانی
 له رومی رووم دا حوکمی نه ما، قانونی سه رداری
 هه تا زاهیر نه بوو تورپره ی لیوایی ئالی «عثمانی»

پینج خشته کی ناری له مه دح و ستایشی پیغه مبه ر (د.خ)
 ئه ی شه هه نشاهی شکوهی عیززه تی روویی زه مین
 گه وه ره ی تاجی ریساله ت، شه می بورجی مورسه لین
 زینه تی نووری نبوه ت تاجداری مولکی دین
 مه تله عی سوبخی سه عاده ت مه زه ره ی سیدق و به قین
 ئه ی سوپا سالاری فه وجی نه بیا و مورسه لین
 ئه ی شه وی ته سرا مه له ک خورپره م له بو ئاهه نگی تو
 عهرش و کورسی بوو به ته خت و مه سنه دی ئه و ره نگی تو
 گولشه نی جه ننه ت خه جاله ت ما، له جیلوه ی ره نگی تو
 بو نه وازش ذاتی حق هه م سوجه ت و هه م ده نگی تو
 شاهیدی ته عزیمی تو بوو، شاتری روحو لئه مین
 پر ته وی به دری جه مالت، شه معی جه معی نه بیا
 زینه تی حوسنی که مالت سوژی شه وقی ئه ولیا

گهردی نه‌عله‌ینت به‌لئی ره‌ونه‌ق شکینئی تووتیا
 میشکی تۆزی دامه‌نت عه‌تری ده‌ماغی نه‌تقیا
 یه‌عنی بۆ ته‌ئسیری بینش عه‌ینی سورمه‌ی خاکبین
 من گه‌داوو بئی نه‌وا، تۆش خاوه‌نی گه‌نج و که‌ریم
 من نه‌خۆش و بئی‌ده‌وا هه‌ر تۆی ده‌وا به‌خش و چه‌کیم
 چی له‌هه‌نگامی جه‌زاکه‌م، بئی هه‌وا خواه‌ و نه‌دیم
 روو له‌کوئی که‌م غه‌یری تۆ، نه‌ی شافعی زومره‌ی نه‌سیم
 من گونا‌ه‌بارو خه‌جالت، تۆ شه‌فیع و لموزنین
 با بکه‌م شیوه‌ن له‌داخی باخی عومری بئی‌سه‌مه‌ر
 ده‌سته‌ئەژنۆ دابنیشم وه‌ک هه‌تیوی بئی‌پده‌ر
 با به‌ئەشکی دیدە ته‌رکه‌م خاک و خۆلی راگوزەر
 خۆ له‌تۆر بگرم به‌جاری هه‌ر له‌پێ تا ته‌وقی سه‌ر
 به‌لکی لوتفی شاه‌ی له‌ولاک بئی نه‌جاتم دا له‌شین
 شه‌رمه‌زار و سه‌رفگه‌نده‌ و غافل و دیوانه‌ خۆم
 بئی شو‌عاعی مه‌عرفه‌ت، بئی نوور و بئی په‌روانه‌ خۆم
 نه‌ی به‌ریسوا‌یی له‌کووچه‌ی شاردا نه‌فسانه‌ خۆم
 موسته‌حه‌قق‌ی تیر و تانه‌ی ئاشنا و بی‌گانه‌ خۆم
 واجیبی ره‌حمم به‌سێ یا ره‌حمه‌ته‌ن لیلعه‌المین
 بورده‌باری ده‌ستی نه‌فسی کافری نه‌مماره‌ خۆم
 بئی زه‌خیره و زادی ریگه‌ی ناخیره‌ت بئی‌چاره‌ خۆم

رووت و قووتی مه‌حشر و بی‌سایه‌وو ئاواره خوّم
 ده‌سته پاچه و رووسیاھ و عاجز و بیکاره خوّم
 بی به فریادم له‌وئ دا یا ده‌لیلە الموجریمین!
 من که مه‌شهوورم به مه‌حکووم و موتیعی نه‌فسی شووم
 که‌ی به ئوممید و خه‌یالی ئیعتیار و ئابرووم
 قه‌ت له‌خه‌رمانی ئیتاعت یه‌ک قه‌ده‌م پیشۆ نه‌چووم
 ئیسته‌ من قانیع به‌خۆشه‌ی ئایه‌تی (لاتقنطوا)م
 مه‌زعه‌ی عه‌قوی خودا نابی بی بی خوشه‌چین
 بی نه‌سیبی که‌به‌تولّلاو ته‌وافی خاکی خوّم
 دوور و بی به‌هره‌ی مه‌دینه‌ی خاکی عه‌به‌رناکی خوّم
 نه‌ی نه‌سه‌ف مه‌حروومی زومره‌ی حه‌زره‌تی له‌ولاکی خوّم
 حه‌سه‌ره‌تا مه‌حروومی شه‌هدی زیاره‌تی شه‌بیاکی خوّم
 بو نه‌رژۆم نه‌شکی ئال و ئاوی گهرم و ئاته‌شین
 گه‌سه‌گی دوا‌ی فه‌وجی خاسانی خوا‌بی که‌وتوو
 یانی ده‌رباری ده‌ری نه‌سحابی که‌هفی گرتوو
 نه‌و له‌جه‌ننه‌ت دا موقیم و من له‌دۆزه‌خ دا بوو
 نه‌ی حه‌بیبی خالیقی عاله‌م ته‌ره‌حوم تا زوو
 نه‌و سه‌گی نه‌سحابی که‌هف و من سه‌گیکی تابیعین!
 (ناریا) ئاماده به‌نزدیکه‌هه‌نگامی سه‌فه‌ر
 مه‌نزله‌ت دوور و درێژ و چۆله‌ریگه‌ت پر خه‌ته‌ر

تا به کوی غه فله ت نه شینی خاکی، ئه ی خاکت به سه ر
 روو له ره وزه ی موسته فاکه بیژه یا خه ی رولبه شه ر
 نیمه تویشیه ی ریگه جوز ئیخلاسی ئالی تاهیرین

سئ پینج خسته کی ناری له سه ر غه زه لی حافظی شیرازی
 گه دایی خو شه بو چیمه؟ جه لال و کیسوه تی خارا
 جه هه ننه م نامه وی من مه مله که ت وه ک قه یسه ر و دارا
 قه سه م به و زاته جیلوه ی دا به خورشیدی جیهان ئارا
 اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل مارا
 بخال هندوش بخشم سمرقند و بخارا را

ئه ساسی عاریزی دنیا له بو هیچ که س نه بوو جاوید
 نه گول باقی ده بی تاسه ر، نه سه یر و پر ته وی خورشید
 ده سا فه رموو ده خیل ت ب م هه موو پوژی له کوی بوو عید
 بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی دید
 کنار آب رکن آباد و گل گشت مصلّا را

ده لیم ئه ی دل بی سه برت هه تا خو ی دیته جی مه تلّووب
 ده کا شیوه ن وه کوو بولبول له بو گول ئه م له بو مه حبووب
 به گریانو ده لئ هه رده م به ته رزی عاشقی مه جزووب
 فغان کین لولیان شوخ شیرین کار شهر آشوب
 چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغمارا

نیگار خویش را گفتم تو ای مخمور سرمستم
 مگو یکباره از آن آب حیات دست خود شستم
 بگفتا من چه غم دارم اگر شد دانش از دستم
 من از آن حسن روز افزون که یوسف داشت دانستم
 که عشق از پرده عصمت برون آرد زلیخا را
 چه باسی ده‌وله‌ته و مولکی خه‌یالی بی سهره‌ته‌مرو
 وهره سهرمه‌شرب و ره‌فتاری‌ته‌ربابی حه‌قیقه‌ت‌گو
 ته‌گهر مه‌یلت هه‌یه‌چاوم بیم رازی له‌ته‌بعی تو
 حدیث مطرب و می‌گوی و راز دهر کمتر جو
 که کس نگشود و نگشاید بحکمت آن معما را
 منی ثوفتاده تاکه‌ی بم به داوی عیشقی تو پابه‌ند
 جوانی خو‌ت به‌گژتاچی، جه‌فا پیدانی من تا چه‌ند
 که لامی من له‌گوی بگره‌کلولاری سهرابا‌قه‌ند
 نصیحت گوش کن جانا که از جان دوست‌تر دارند
 جوانان سعادتمند پند پیر دانارا
 سه‌لام کرد و فهرمووی پیم به‌له‌علی لیوی یاقووتی:
 هه‌تیو لا‌چو له‌به‌رچاوم منیش نیژم به‌مه‌زبووتی
 به‌بی مه‌عنایه عاجزیم له‌ته‌بعی ناسکی تووتی
 بدم‌گفتی و خرسندم جزاک الله نکوگفتی
 جواب تلخ میزید لب لعل شکر خارا

که لامی تویه لای (ناری) خریدی عاشقان حافظ
 نه خاته ره قس و جونبوش سهر به سهر پیرو جوان حافظ
 له باسی شیعیری تودا من نه لیم خو هه ره مان حافظ
 غزل گفتمی و درسفتی بیاو خوش بخوان حافظ
 که بر نظم تو افشاند فلک عقد ثریا را

پینج خشته کی دووه می ناری له سهر شیعیری حافظ
 نه ی بلووری گهردنی تو ناینه ی قودره ت نو ما
 پرته وی خورشیدی حوسنت زینه تی نه رز و سه ما
 سیبه ری چه تره یینی زولفت مه یمه نه ت به خشی هوما
 ای فروغ حُسن مه، از روی رخشان شما
 آفتاب خوبی از چاه زرخدان شما

چینی نه گریجه ت به سهر له وحی جه بینا دامه ده
 روشته یی زولفت به عه زمی کوشتنی من بامه ده
 بو زیاره ت هاتووم چاووم له سهر ری لامه ده
 عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده
 باز گردد یا درآید چیست فرمان شما

مووده تی بوو تو به عه مده ن بووی به قه تلم مشتیری
 کوشتمت ناخر به ناحق، بووم له وه سلّت بی به ری
 چاکی خو ت هه لکه به سه رما رامه بووره سه رسه ری
 دوردار از خاک و خون، دامن چو برما بگذری

کاندترین ره کشته بسیارند قربان شما

بینه گهر دوش تو و خودا شووشه ی بلوورین دهم به دهم

گهر سوراحی پر نه کهن بۆمن، ده ساچینم به کهم

چونکه ههر ئیوهن ده کهن ته مپرو له دل ده فعی نه له م

عمرتان بادا در از ای ساقیان بزم جم

گرچه جام مانشد پر می بدوران شما

دوور له به زمی یاری جانی زامی سه ختم هاته سو

روو له من که توو خودا ئیشم هه یه قاسید مه پرو

چونکی من بۆ مه حره می بیستوومه کهس نابئی به تو

ای صبا با ساکنان شهر یزد از ما بگو

کی سرحق ناشناسان گویی چوگان شما

عشق من نسبت به ارباب وفا مستور نیست

در جهان مارا بجز خاک درت منظور نیست

جسم اگر محروم باشد خاطر م مهجور نیست

گرچه دورم از بساط قرب همت دور نیست

بنده شاه شمائیم و ثنا خوان شما

من که دایی کوئی حوسنم کوا خه لات و نیعمه تی

که عبه که چ نابئی بینم من له تو گهر حورمه تی

بگه دهستم که و تووم، تووبی و خودا بی زه حمه تی

ای شهنشا به بلند اختر خدارا همتی

تا بیوسم هم چو گردون خاک ایوان شما
 روو له من که له حزه یه نهی نه و نه مامی میشک بۆ
 حه یفه ئستیغنا هه تاکه ی وا به مه غرووری مه پۆ
 بهس دلّی بشکینه (ناری) مه سلّه حهت وا چاکه تۆ
 می کند حافظ دعایی بشنو و آمین بگو
 روزی ما باد لعل شکر افشان شما

پینج خشته کی سی یه می ناری له سه ر شیعری حافظ
 مه شهووری عامه ئیم پۆ که شوخی جیلوه ئارا
 دلّی بر دم به جارّی، مه نفیم نه کا له شارا
 ساچۆن نه که م له بۆ خوّم شیوهن به بی مودارا
 دل می رود زدستم صاحب دلان خدا را
 دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا
 له داخی تۆ یه چاوم که بوو به روودی جه یجوون
 به ته رزی تۆ له دلّما نه مدی له روبعی مه سکوون
 غرووری شه پفرۆشی تاکه ی نه که ی به قانون
 ده روزه مهر گردون افسانه ایست و افسون
 نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا
 خه م کۆ بۆوه له دلّما به ته رزی کیوی ئاریز
 مام له به حری غه م دا هه م، بی ته کان و بی هیز

کوا هه مده می دهرم کا له گیژی میحنه ت نامیز
 کشتی شکسته گانیم ای باد شرطه برخیز
 باشد که باز بینیم دیدار آشنا را

واعیز به دل مهلولم له ریش و میزه ری زل
 خووماری باده بو من هه م زیبه هه م تهجه ممول
 ساقی به یانه بیننه قهدهح به گهردش و خول
 در حلقه گل و مل خوش خواند دوش بلبل
 هات الصَّبوح هَبُوا یا اَيُّهَا السُّكَّارِي

ناسیح نه سیحه تی من حیکاتیکه بی سوود
 بهس سه رزه نشتی من که توو بیتو زاتی مه عبود
 (ناری) به په پره وی مه ی ده گاته گه نجی مه قسوود
 (حافظ) بخود نپوشید این خرقة می آلود
 ای شیخ پاک دامن معذور دار مارا

بو عه بدوللای خالی حاجی حمه سعیدی ووتوه
 کوا هه مده م و ره فیکتی له جه معی نه هلی شارا
 یا یاوه ریکی موشفیک له وه زعی ئیعتیارا
 به یانی حالی من کا له حزووری شه هریارا
 به ملازمان سلطان که رساند این دعا را
 که به شکر پادشاهی ز نظر مران گذارا

پینج خشته کی به کی مه لا حه سه ن (شاهو)

له سه ر قه سیده به کی (ناری) ^(۱)

ئه گهر من شیت نه بم ناخر له سه ودای گول پو خانم چی!

له راوی چاوی چاوبازانی شیرینی زه مانم چی!

له ناله و ئاه و مه هجوری، له گریان و فوغانم چی

که غه رقی به حری دووری ی بم، له ئومیدی ژیانم چی!

له فیکر و غائیلهی بی فائیده ی سوود و زیانم چی!

له دووری شیوه که ی شیرینه وه ئه مرۆ که فهره ادم

له سایه ی عه شقه وه عالم سه راسیمه ن له فهریادم

هه میسه ویلی کیوانم ئه وه ند غه مبار و ناشادم

له کیوی پیره مه گروون و سه گرمه ی میحنه ت و یادم

له سه یری نازی شوخی دیده بازی (بازیان) م چی!

ولاتی تاج و ته ختی که وته ده س ئه وباش و نادانی

له غاوی حوکی ئه و قه ومه درایه دهستی دوو نانی

وولاتی بایه قوش تیاوو به سه ردار و حوکمرانی

(سلیمانی) که خالی ما له دیوانی سلیمانی

(۱) که شیخ مه محمودی نه مر له به غا ده ست به سه ربوو روژیکی ههینی له ۱۹۳۷ زدا من قوتابی بووم له گهل [ملا حسن] دا چووین بو زیاره تی له (اعظمیه) پاش که متی جه نابی شیخ مه محمود رووی کرده ملا حسن ووتی: «قه سیده به کی جوانی (ناری) م بو هاتوه بیخوینه ره وه حه ز ئه که م ته خمیسی بکه یت»، ئه م قه سیده به بوو لئی وه رگرت و به م جۆره ته خمیسی کردو روژی ههینی دواپی چووینه وه خزمه تی و پیشکه شی کرد.

م. کاردۆخی

له عه‌یش و نو‌ش و به‌زمی بی‌نگینی قودسیانم چی
 که من کوژراوی تیری نازی چاوی مه‌ستی شه‌هلابم
 که من زنجیر کراوی داوی دوو زولفی چه‌لیپام
 که من سه‌رسامی چاوو په‌رچه‌می شیواوی له‌یلابم
 که من مه‌شغوولی ده‌رسی خه‌تتوخالی تورکی ته‌رسابم
 له ته‌علیمی منالی کوردی بی‌نوتق و زبانم چی
 له تاو ته‌ئسیری ئیش و نی‌شی بی‌ده‌رمانی مه‌هجووری
 له گه‌رمی کرپه‌وو لرپه‌ی شه‌راره‌ی ئاگری دووری
 له زوغفی جه‌ستیی خه‌ستم به‌ده‌ردی سه‌ختی ره‌نجووری
 له رووی رۆم دا حسوکی نه‌ما قانونی مه‌سرووری
 له مه‌یلی مه‌کته‌بی حوسن و جه‌مالی رووسیانم چی
 له ساحه‌ی به‌زمی عه‌یشم دا سه‌دای نالین و هاواره
 له سه‌یلی خوینی دیدم مه‌جلیسم ره‌نگینه، گولزاره
 نه‌نیسم غه‌م، موغه‌نیم ناله، ساقیم چاوی بیماره
 سروشکم مه‌ی، نه‌فه‌س سه‌متوره، سینهم ساز و دل تاره
 له ده‌نگی چه‌نگ و خو‌شخوان و له جیلوه‌ی ساقیانم چی
 سروشکم یه‌ک به‌شوین یه‌کدا که دی وه‌ک تاوه بارانه
 هه‌موو سوور و سپی تیکه‌ل میسالی دو‌رپ و مه‌رجانه
 به‌داوی هیجره‌وه هۆنراونه‌وه سوبحانه چه‌ند جوانه
 له دانه‌ی نه‌شکه من گرتومه‌تۆ ته‌زییحی سه‌د دانه
 له ناوی زه‌مزه‌م و ته‌زییحی باغه‌ی حاجیانم چی!

که من بئی یار و بئی غه مخوار و بئی هه مدهم قه ناعهت کهم
 که زامی دل به ناسۆر بیّت و بئی مه رههه قه ناعهت کهم
 که من دایم به بهرگی شیوهن و ماتهه قه ناعهت کهم
 له بۆ باقی حه یاتم تا به قووتی غهه قه ناعهت کهم
 له قاژو قیژی دهرویش و له مرقهی سۆفیانم چی!
 نیه مه یلم به تار و نهی هه وای ئازاری چهنگ ناکهه
 وه کوو دهرویشی تهه دهو ریشه خۆم شیت و ده بهنگ ناکهه
 وه کوو سۆفیش به مه کر و حیهله خۆم فیری جههنگ ناکهه
 مهلام و نههلی تهه قوام و به مهی سه ججاهه رهنگ ناکهه
 له بادهی ساقی یو قیژهی کچی نههه و نیانم چی!
 شووعای شه مسی خاوهه، تاله ژیر هه وری سیادا بئی
 بوتی سیمین تههه، تاکو له ژیر په ردهی حه یادا بئی
 گۆلی ئوممیدی قه و مم تا له ژیر سه تری گیادا بئی
 تلووعی ماهی من وهه ک حوسنی یوسف تا له چاهدا بئی
 له شهوق و شه عشهعهی شوعلهی هه سپرهی به ره به یانم چی
 خه ریک ماوم له ژیر تهه گومبهدی گهردوونی بئی باکا
 سهه راسیمهه له گۆژاو گۆژی دهو ری چه رخی نهه فلاکا
 هه تا تهه دهو ره واره و روون بئی له تهه دنیا یی غهه مناکا
 لیاسم تا په لاس و جاوی میحنهت بئی له تهه خاکا
 له تاقهی عوشههت و شیر داخی عهیشی شامیانم چی

پېنچ خشته کی ناری له سهر غه زه لیکي تایه ربه گ
 سه با سوزه ی نه سیمت با له بو شادی گولان بابی
 ده می سروهت له بو ته سکینی مورغی سهرچلان بابی
 به قانونی عیادهت بو موقیمی مه نزلان بابی
 چه من به کباره خاموشه خرؤشی بولبولان بابی
 دل ته مړومات و مه دهوشه، خوافه سلی گولان بابی
 ته گهر مه یلت به ئی حسانه، ته به سسوم قووتی ئی نسانه
 دهمت (عیسی) سیفقت مایه ی حه یاتی جیسمی بی جان
 ته گهر مه یلت به دهرمانه، چه حاجت به حسی لوقمانه
 ته گهر مه یلت له سهرمانه چ حاجت ئاوی حه یوانه
 له له علی لیوی جانانه، حه یاتی جاویدان بابی
 به تیری نازی تویه پاره بووگه جهرگی خوینیم
 خه یالی زینده گی دهرچوو له قلبی زار و غه مگینم
 مه لا بابی له بو ته رتیبی غوسل و کفن و ته لقینم
 نه ماوه حاله تی ژینم، له دهس چوو روچی شیرینم
 ره فیکان بین بکه ن شینم، سه دای گریه و فوغان بابی
 له خه سته ی به سته ی مووت و له زومره ی عاشقی رووتم
 له سهر چاهی زه نه خ بو سه یری زوهره ی هارووت و مارووت
 له جه معی قودسیا تاق و له حه لقه ی خاکیا جووتم
 نه سیری تاری گیسوتم، هیلاکی چاوی جادوتم
 شه هیدی تیری ته برووتم، ده سا (عیسی) ی زه مان بابی

کلای پر گولای گول که گوشه‌ی دا به سهر سه‌یلا
 ده‌ماغی عاشقی پر کرد له عه‌تری شو‌رشی له‌یلا
 نیقاب‌ی غونچه‌لاچوو، که‌وته دنیا شو‌ر و واوه‌یلا
 به‌حمدالله گول‌ی ره‌عنا شکاندی ره‌ونه‌قی له‌یلا
 بل‌ین مه‌جنوونه‌که‌ی شه‌یدا، ره‌ئ‌یسی عاشقان باب‌ی
 بی‌ره‌باخه‌لت سو‌فی ده‌می ته‌سبیحی سه‌د دانه
 له‌وه‌عه‌دی عوش‌ره‌تا، که‌ی مه‌وقیعی ته‌زو‌یجی پیرانه
 چه‌به‌حسی زی‌کری شی‌خانه، مه‌قامی عه‌یشی مه‌ستانه
 زه‌مانی به‌زمی ره‌ندانه، بده‌ساقی به‌په‌یمان
 له‌به‌ر ته‌عزیمی مه‌یخانه، بل‌ین پیری موغان باب‌ی
 له‌سهر ته‌ختی چه‌مه‌ن نی‌رگس به‌جه‌می لوت‌فی بی‌داره
 له‌گول‌شه‌ن بو‌گول و بولبول زه‌مانی راز و گو‌فتاره
 به‌غیره‌ز من نه‌بی، بی‌جیلویه‌ی شه‌و دیده‌بی‌خاره
 له‌باغان سه‌یری گول‌زاره، له‌هه‌رلا عاشقی یاره
 خوا شه‌و ئاهوو ره‌فتاره، وه‌کوو سه‌روی ره‌وان باب‌ی
 هه‌تا‌که‌ی (ناریا) مابی له‌خانه‌ی غه‌فله‌تا بی‌هوش
 ته‌ماشای نه‌زمی پر نه‌غمه‌ی نه‌میری پاکی دیبا پ‌وش
 که‌فه‌رموویه به‌قانوونی خیره‌د بو‌خاتری پر‌ج‌وش
 نه‌لا نه‌ی عاشقی مه‌ده‌وش وه‌کوو (طاهر) مه‌به‌خام‌وش
 له‌به‌ر سو‌زه‌ی دل‌ی پر‌ج‌وش، خر‌وشی مو‌تریان باب‌ی

نه پړه ننگی گهر برېژی تازه رهنګی
 له دل ثابت نه بې وه ک نه قشی دیوار
 کلاشی گهر به دیققت کا کلاشی
 که (لاشه یی) ی نه لښ خه لقی به یه کجار

به شی فارسی له شیعر و هه لبه سته کانی ناری

ناری ته م شیعرانه ی خواره وه دانه نې بو (عبدالصمد)
 که بیات بو معتمدی سنه:

آمد بریدی تیزرو مانندی باران و برد^(۱)
 گفتم بگو نامت بمن گفتا منم عبدالصمد
 گفتم چه کاری داشتی در خاک و شهر خویشتن
 گفتا که شاطر بوده ام در دستگاهی معتمد
 گفتم که طی مرحله در چند روزی کرده اید
 گفتا که طول این سفر کمتر بماهی می کشد
 گفتم بگو چندی بود از جای خود بیرون شدی
 گفتا که طول این سفر آخر بماهی می کشد
 گفتم به امر امرت مامور چند روزه شدی
 گفتا به پنجه گفتمش پنجه به پنجاه میرسد

(۱) ته مهش به سهرهاتی عبدالصمدی شاتره: عبدالصمد ناو شاتری معتمد بوو له سنه، بویشی ته ی تیری به ماوه ی (۵) پینج روژ نریکی دوو مانگی پی ته چی، دپته خرمهت (ناری) ته لښ فریام نه که وی معتمد لیم ته پرسته وه، ناریش ته م غزه له ی بو داناوه، که شاتری معتمد ته بیاته وه و بوی ته خوینته وه به هر شیعرئ خه لاتیکی ته داتی.

ناری مرنجان خاطری عبدالصمد باش شاطری
گاهی به سرعت گه به پشت گه هگه به له نجه می رود

بۆ شیخه کانی دئی سه عداوای نووسیوه
زبازوی توکار و صنعت فرهاد می بینم
رموز بیستون در خاک سعدآباد می بینم
عموم عاملت خسرو بود در عالم فانی
پی شیرین تورا من عاشق دلشاد می بینم

حاجی سید عبدالقادر چه پکی گولّه وه نه وشه بۆ ناری نه نیری، کاتی به
گه یشتنی ئەم چه پکه گولّه نارەحه تی به که ی لانه چی له وه لامیا نه لیت:
از جنابت که بیک دسته گول یادشدم
بسته دام جفا بودم و آزاد شدم
بایش افزود مرا بهجت و نونش نزهت
فاش گویم که بفایش بفرح شادشدم
روی شیرین که چو بنمود شدم حیرانش
غایه عشوه اودیدم و فرهاد شدم

ئەم پارچه هۆنراوهی ناری و ورده کاری له بارهی
به پیت و نووسینه وه ده رته که وی، جا چونکه به ههردوو جوړه که
نووسینی پتووسته ئە ی نووسین:
نووسینه مه ته لاوی به که:

- پادشاه ر دیار هبراه دا (۱)
 اشرف خر سالت اج یش هرها (۲)
 لجه قبال مع الی اعلا نشان (۳)
 ناظر وشن هادو الی انجم کان (۴)
 صفدر رزم عارف ارس رور وش (۵)
 کاشف ن تایج امع نوان و (۶)
 وارث وب لاغت اجدار استان (۷)

واله خواورده نووسینه حهل کراوه که نه نووسین،
 وه ک له وورد بوونه وهی جوړه نووسینه کهی (ناری)
 و نووسینه تازه کهی دا دهرئه کهوئ.
 نووسینه هه ل هینراوی به کهی:

- (۱) پادشاه هر دیارو رهبر راه هدا
 (۲) اشرف فخر رسالت تاج جیش شهرها
 (۳) لهجه اقبال لامع عالی اعلا نشان
 (۴) ناظر روشن نهاد و والی انجم مکان
 (۵) صفدر رزم معارف فارس سرور روش
 (۶) کاشف فن نتایج جامع عنوان نو
 (۷) وارث ثوب بلاغت تاجدار راستان

نهم دپړه هونراوېش به فارسی له نمونو نهی مه ته لئ هه لېه سستی به تی
 که بؤ په کیکی ناردووه که به خواردنه وهو خه ریک بووه:

بسلبل به لبش از عوضی باده انگور
 شاید اثر باده شود از دهنش دور
 آه از آن روزی جسد در زیر خاک تیررنگ
 غل بکردن دل بحسرت تن بخاک و پای لنگ
 تا که روزی از وجود آید از آن لاریب فیه
 حسرت از بالای حسرت آه کش از در زیر سنگ
 گر چ ترکیب وجودی آید اندر زیر سنگ
 چون بود لطف خدایی دل چه باید کرد تنگ
 تن بلطف حق جو بادام است مغزش روح آب
 مغز کی ظاهر شود هرگاه نباشد ضرب سنگ
 ای دل شوریده بنگر آخر آن دلبر چه گفت
 از طریق مرحمت آن شاه ذی افسر چه گفت
 گوش کن تا گویمت آن شوخ لب شکر چه گفت
 قاصد آمد گفتمش آن ماه سیمین تن چه گفت
 گفت با هجرم بسازد گفتمش دیگر چه گفت
 گفت من ر... اگر گویم شوی از غم زببون^(۱)
 اشک بر ماهی رسانی آه برگردون دون
 گفتمش جانا بگو طاقت ندارم زین فزون
 گفت دیگر پا زحدّ خویش نگزارم برون
 گفتمش جمع است سربا خاطر من از سر چه گفت

(۱) گفت من هرچه اگر گویم ره نگی و اینک بکه وی.

گفت خود دانی که عاشق لذت از دنیا بُرد
 دیده‌ی مکتوب مجنون نامه‌ فرهاد گدُ
 گفتم آری کو حدیثش ز انتظارش دل فزورد
 گفت سر را بارهش از خاک ره کمتر شمرد
 گفتمش کمتر شمردم زین... لاغر چه گفت^(۱)
 گفت چشمش را به پیکان ستم خواهیم دوخت
 دل به سنگ محنت و درد و خطا خواهیم کوفت
 پس ز ایشان گفتمش آخر چه خواهیم باز دوست
 گفت جسم لاغرش را در غضب خواهیم سوخت
 گفتمش برباد رفتم در صف محشر چه گفت
 گفت من چون زو شنیدم این سخن رُخ گشت زرد
 سر بزد از چشم و سینه اشک گرم و آه سَرَد
 گفتمش از آخرت آیا چه گفت آن روز فرد
 گفت در محشر به یکدم زنده‌اش خواهیم کرد
 گفتمش زنده بگردیدم زخیر و شر چه گفت
 گفت من هم خواستم تن خواه توران ماه تاب
 چون بود حالش ز بحث شر و احسان و ثواب
 ماه‌وش خندید دردم کرد این... جواب^(۲)
 گفت خیر و شر نباشد عاشقانرا در حساب
 گفتمش این هم حسابی از لب کوثر چه گفت

(۱) گفتمش کمتر شمردم زین تن لاغر چه گفت: ره‌نگیِ ته‌میش وه‌هایی.

(۲) ماه‌وش خندید دردم کرد این قصه جواب: لام وایه واریک بکه‌وئی.

گفت خوش دل باش حقاً یافتی خوش مرتبت
 ذان به نیکو روش زان دست عالی منقبت
 گفتمش تقریر بنما شمه‌ای زان مرحمت
 گفت در کوثر که با او می‌نشینم عاقبت
 گفتمش چون عاقبت این است ازین خوشتر چه گفت
 گفت زین خوشتر که گردد دل بدو (ناری) مُقیم
 گرهمی خواهی شوی ایمن زو هجران جحیم
 گفتمش آری نیم مایوس از لطف کریم
 گفت دیگر نگذرد بر خاطرم یاری عظیم
 گفتمش دیگر بگو گفتا مگر دیگر چه گفت
 نخواهد گشت مخفی را زحالم نزد دانا را
 چو وه حشی گر کنم گردش میان کوه صحرا را
 بنوع گشته‌ام سرگشته و تنها زیاد خود
 تجنب می‌کند از حالت من جُعد رسوا را
 سزد گر آه بر گردون... از فراق او^(۱)
 چون بر من گشت مشکل دین‌اش چون جسم عنقا را
 به تیر ابرویش تار جگر بگسسته می‌بینم
 جدا کرده زهم شمشیری هجرش بند اعضا را
 نبیند ذلت فرهاد و روز می‌خوردن
 چه داند جور مرد خارکش سر مست صُها را

(۱) سزد گر آه بر گردون رسانا از فراق او: وایزنام واریک ته‌بته‌وه.

زدل کردم بیرون فکر و خیال زندگی یکسر
 مگر بار دگر بر من دمد انفاس عیسی را
 برو ای ماه گردون چشم بگشادن نمی‌زید
 چه رفت از پیش چشم آن آفتاب جلوه‌آرا را
 نشد شهدآب یس گر نصیم روز جان کنند
 همین بس گر نویسند بر مزارم اسم طه را
 بهای درّ مکنون (ناریا) جمّال کی داند
 کی داند قیمت الماس جز غواص دریا را

به‌شی په‌خشان له ویژه‌ی ناری

له‌م به‌شه‌دا ماوه‌ی دوو نامه‌مان هه‌یه که له به‌شی نووسینه‌کانی
 زانای پر ریز و خوشه‌ویست‌دا پیشک‌ه‌شی بکه‌ین.
 یه‌که‌م:

ناری له مه‌ریوانه‌وه نامه‌یه‌ک بو جه‌نابی شیخ مه‌حموودی
 هه‌فیدزاده‌ده‌نووسی ئه‌مه ده‌قه‌که‌یه‌تی:

روح و دل قوربانی نالی که‌وشه‌که‌ت
 سه‌ر به‌سه‌ر گه‌ردی هه‌ساری هه‌وشه‌که‌ت
 دائیما موحتاج و موشتاقم له بو
 گه‌نجی یادی خاتری بی خه‌وشه‌که‌ت
 ته‌گه‌ر له ریگه‌ی مه‌رحه‌مه‌ته‌وه حالی ئه‌م پیره غولامی خۆتانه
 مه‌نزووره به‌رموون به‌کوردی و به‌کورتی ئه‌مه‌یه عه‌رزم:

به تیغی میخنهت و دهر دو جه فا جه رگی مه لالت بوو
 به لئی مه علوومی ئافاقه، مه لانیوهی مه لالت بوو
 وه نه گهر مه یلت به به یانی توولانی بی و ئاره زووت له حیکایه تی
 «قویله و چوو چانی» بی ئه مه یه عه رزم:

دوور له تو چاوم بی بینش ماوه، قووهی بیستم بو ناله و گرمه ی
 هه وری به هاری نه ماوه، چه واسم سه راسه ر فه و تاوه، دلم به ئاگری
 مه حروومی وه ک که بابی سوله یمانی برژاوه، جه رگم له قازانی سینهدا
 به بلیسه ی دووری وه ک سلقی که رکووی! هه میشه چاوه ریگه ی
 حافزم بو یاسین، موحتاجی هاتی مه لام بو ته لقین، مایلی شه ش گه ز
 جاو و دوو گه ز خاکم بو ته کفین! وه لی نه گهر به شاره تی موژده ی
 سروور و سه لامه تی زاتی موباره کتم زوو بی بگا - که بو من ئه م موژده
 ناوی چه یاته یه قینم وایه چاوم بی به دوورین و زه په بین، وه له گه ل
 چه زه ته تی «خدر» له چه یاتا مساوی بین.

عه رزی مه خسوس کوچ و کلفهت و دایکی «سه عید به گ» ی
 باده لانی په نایان هیناوه به غولامی خوتان، له سه ر واقیعه یه ک که
 نیسه ته قه تللیان له (سه عید به گ) داوه، وه فیعلنه مه حبووسه له
 چه پسخانیه ی حکوومه تایه، ناچار منیش ئه واپه نام به قاپی موباره کت
 هینا، شاید فیکری به حالی ئه و بفهرموون که شاید له زه حمه تی
 چه پسا نه جاتی بی، وه مه علووم ئه م پیره غولامی قاپی خوتانه تا
 قیامهت، مه سروور و مهنوون و موته شه کیرتانه...

ئیتیر هه رچی بلیم زیاده یه، غولامی دهرگای خوتانه ناری.

دووه م:

ناری نامه یه ک بو شیخ باباه علی کوری شیخ مهحمودی
 حه فیدزاده نه نووسی که له و کاته دا له میسر دهی خویند:

نه ی قیله یی نه ربابی وه فا، شه معی شه بوستانی سه فا، ره ونه تی
 دیوانی نه دییان و له بییان، ده بوستانی هونه ر په روه ر و نه هلی عوره فا
 تاجی وجوهی شوره فا، سه دری جه میعی نوقه با، فه خری جه میعی
 نوجه با، لاله یی گولزاری علی، گولبونی باغ و چه مه نی تا قمی نه قتاب
 و وه لی، کانی گه وه ره، نووری به سه ر، نه فسه ری سه ر که و که بی
 فه ر خونده سیه ر، تاکوو له سه ر ده وره یی نه م چه ر خه بیی و بگه ری
 شه مس و قه مه ر، جیسمی له تیفت به نه له م عاجز و نه فسورده نه بی،
 زاتی ره نوو فت به هم و میحنه ت و غم هم مده م و په ژمورده نه بی، بو
 منی بی به رگ و نه وایه عنی به قانونی وه فا ویردی جیهانم نه مه یه،
 زیکری زوبانم نه مه یه: مه زه ری نه لتانی خودابی، له حه وادیس به ری
 و بی غم و بی ده ردو به لابی، له هم مو مه حفهل و مه جلیس فه ره ح
 نه نگیزی دل و نه هلی دل و عوقده گوشابی، به دل ئاسووده له ناز و
 گریشمه ی نه زه ری دولبه ری شیرین که مه ر و سیم به رو جیلوه گه ر و
 شوخ و زوله یخا سیفه تی میسری و تورکانی خه تابی به خه تا، په نجه یی
 ته رسا به چه یا موغ به چه یی عیشوه گه ری نه ی که مه ری ئاهویی
 سیمین زه قه نی جادوویی نه فسانه زه نی وه ک جگه ری من له فیراقت
 به ده نی جامه یی تو پاره نه کا تو به غولامی قه دی وه ک عه ره ری دوو
 نه رگسی جادوو گه روو فه تتان وو جه فا پیشه وو خونخاره نه کا

بیینه وه سه ره به حسی گله و بی مه رحه مه تی: یه عنی ده لیلیم نه مه یه
 شیوه یی خه تتی نه حسه نی تو نیسبه تی پیراهه نی تو مه تله بی عوشاقه

نه بوو، ده وله تی عوشاق نه بوو، عه یشی دلّی پاره نه بوو، ثافه تی نه غیاره
 نه بوو، گه نجی هه وا خواهه نه بوو، رهنجی شی به د خواهه نه بوو، مه خفی
 پوشیده نه بی چاکه له رووتا که نه گهر رووته وه یا تاقی دوو نه برووته
 وه ک قیله وه هابه.

به سه ری توّ دلّه که ی من به هه موو له حزه وه کوو قیبله نومایه له
 ته ریقی نه ده با سادقی بی کذب و ریایه له هه موو به خششی جود و
 قه له مت رازی و قانیع به سلاویک و دوعایه.

والسلام

محمد بیلوویی

سو پاس

پز به دلّ سو پاسی ئەم زاتانه ده که م که یارمه تیان داین

۱. به ریز مه لا وه ره حمانی پینجوینی.

۲. به ریز شیخ عوسمانی شیخ عه لانه ددین.

۳. ماموستا ره شیدی وه ستا ره حمانی خوشنوس.

له سه ر وینه که ی نووسیوه

عکس خود را ثبت کردم، تا بماند یادگار

عاقبت گرم نمانم، او بماند بهر یار

